

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Ministerstwo Rozwoju,
Pracy i Technologii

IRMiR INSTYTUT
ROZWOJU MIAST
I REGIONÓW

DIAGNOZA

służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Radomska

o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy
z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,
potwierdzająca spełnienie przez obszar zdegradowany
i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia

Radomsko
marzec 2021

CENTRUM DORADZTWA
REWITALIZACYJNEGO
IRMiR

Diagnozę służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Radomska opracował zespół autorski Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego Instytutu Rozwoju Miast i Regionów w składzie:

- Katarzyna Spadło (red.),
- Anna Szpura,
- Magdalena Łaska,
- Edyta Tomczyk.

Ministerstwo Rozwoju,
Pracy i Technologii

Projekt pt. „Nowy model urbanizacji w Polsce – praktyczne wdrożenie zasad odpowiedzialnej urbanizacji oraz miasta zwarte” (Gospostrateg 1/384689/20/NCBR/2019), współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego Programu Badań Naukowych i Prac Rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG, realizowany przez Konsorcjum w składzie: Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii (Lider Konsorcjum), Instytut Rozwoju Miast i Regionów oraz Uczelnię Łazarskiego.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Diagnoza ogólna czynników i zjawisk kryzysowych na terenie miasta Radomsko.....	4
2.1 Zjawiska negatywne w sferze społecznej.....	5
2.2 Zjawiska negatywne w sferze gospodarczej.....	9
2.3 Zjawiska negatywne w sferze środowiskowej	12
2.4 Zjawiska negatywne w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	15
2.5 Zjawiska negatywne w sferze technicznej.....	17
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Radomsku	18
3.1. Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Radomsku	18
3.2. Sfera społeczna.....	29
3.3. Sfera gospodarcza	50
3.4. Sfera środowiskowa	55
3.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	59
3.6. Sfera techniczna	65
3.7. Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.....	70
3.8. Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji	76
Spis tabel	80
Spis rysunków.....	80

1. WSTĘP

Miasto Radomsko zostało wyłonione do realizacji części pilotażowej projektu „Nowy model urbanizacji w Polsce – praktyczne wdrożenie zasad odpowiedzialnej urbanizacji oraz miasta zwarteego”, współfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego Programu Badań Naukowych i Prac Rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” – GOSPOSTRATEG, realizowanego przez partnerów: Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Uczelnię Łazarskiego.

W ramach projektu na terenie Radomska zaplanowano realizację zadania „Konsultacje i pilotaż modelowych rozwiązań na rzecz odpowiedzialnej urbanizacji w Polsce” – w odniesieniu do zagadnień rewitalizacji, związanych z opracowaniem gminnego programu rewitalizacji. W związku z powyższym Miasto Radomsko przystąpiło do opracowania diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w trybie przewidzianym art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485), poprzedzającej opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomsko 2030+.

Celem ww. diagnozy jest wskazanie tej części gminy, w której koncentrują się negatywne zjawiska społeczne, w połączeniu z kryzysem występującym w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej. Spośród tak wyznaczonego obszaru zdegradowanego typuje się tereny rekomendowane do objęcia granicami obszaru rewitalizacji, spełniające kryteria formalne w zakresie powierzchni (nie więcej niż 20% powierzchni miasta) oraz liczby mieszkańców (nie więcej niż 30% populacji miasta), charakteryzujące się nie tylko najwyższym natężeniem zjawisk kryzysowych, ale również istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic. W skład obszaru rewitalizacji mogą wchodzić niezamieszkałe tereny przemysłowe, na których występują negatywne zjawiska pozaspołeczne, jeśli planowane tam działania przyczynią się do przeciwdziałania kryzysu społecznego, zdiagnozowanego w zamieszkałej części obszaru rewitalizacji.

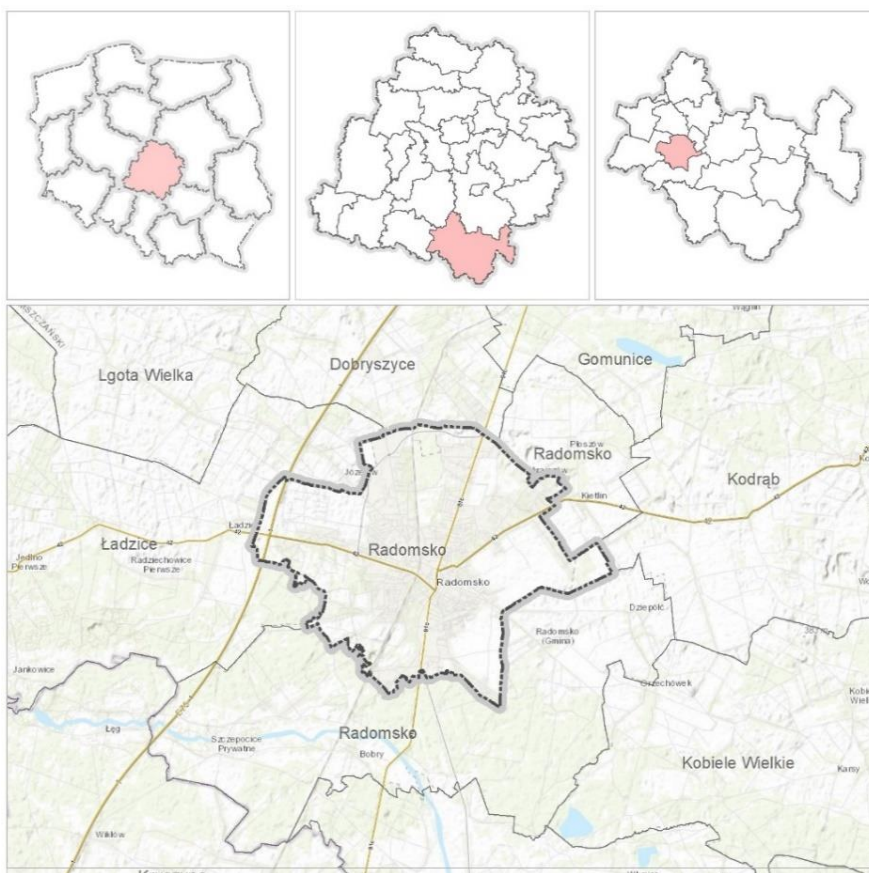
Niniejsze opracowanie stanowi załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Radomska, o którym mowa w art. 11 ust. 1 oraz 2 ustawy o rewitalizacji, potwierdzający spełnienie przesłanek do ustanowienia ww. obszarów.

2. DIAGNOZA OGÓLNA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH NA TERENIE MIASTA RADOMSKO

OGÓLNE INFORMACJE O MIEŚCIE

Radomsko położone jest w województwie łódzkim, w powiecie radomszczańskim, graniczy z czterema gminami wiejskimi: Dobryszyce, Radomsko, Kodrąb i Ładzice (Rys. 1). Jako siedziba powiatu pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego. Miasto jest dobrze skomunikowane, przez jego teren przebiegają ważne drogi tj.: autostrada A1, droga krajowa nr 42 (Kamienna - Rudnik), droga krajowa nr 91 (Piotrków Trybunalski - Częstochowa), droga wojewódzka nr 784 (Radomsko – Święta Anna) oraz linia kolejowa nr 1 (Warszawa Zachodnia – Katowice). Powierzchnia Radomska

wynosi 51,43 km², co stanowi 3,6% powierzchni powiatu. W 2019 r. liczba ludności wynosiła ok. 46 tys. (40,7% ludności powiatu). Przez miasto biegnie rzeka Radomka, która jest prawym dopływem Warty.

Rys. 1. Położenie administracyjne Radomska
źródło: opracowanie własne.

2.1 ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

LUDNOŚĆ I MIGRACJE

W latach 2013-2019 ludność miasta zmniejszyła się z 47 643 osób do 45 843 osób, czyli o 3,8%. Niekorzystne tendencje demograficzne wynikają z ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Wskaźniki przyrostu naturalnego, znacząco odbiega od średniego przyrostu naturalnego w Polsce w całym analizowanym okresie (Tabela 1).

Tabela 1. Ruch naturalny ogółem w Radomsku w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Polska 2019
Liczba ludności	47 643	47 399	47 070	46 583	46 409	46 087	45 843	38 382 576
Urodzenia żywe	370	367	364	378	407	371	354	374 954
Zgony ogółem	556	512	538	572	568	545	551	409 709
Przyrost naturalny	-186	-145	-174	-194	-161	-174	-197	-34 755
Urodzenia żywe na 1000 ludności	7,74	7,72	7,71	8,07	8,77	8,02	7,71	9,77
Zgony na 1000 ludności	11,63	10,77	11,39	12,21	12,24	11,79	12,00	10,67
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-3,89	-3,05	-3,68	-4,14	-3,47	-3,76	-4,29	-0,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W tym samym okresie saldo migracji podlegało wahaniom, stałym trendem była jego ujemna wartość. Najmniejsze saldo migracji odnotowano w 2014 r. (-76 osób), natomiast najwyższe w 2016 r. do (-199 osób) i od tego roku jego wartość systematycznie spada (Tabela 2).

Tabela 2. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Radomsku w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Polska 2019
Zameldowania ogółem	318	323	bd	267	259	356	345	x
Wymeldowania ogółem	482	399	bd	466	417	513	477	x
Saldo migracji	-164	-76	bd	-199	-158	-157	-132	6 183

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Niekorzystne tendencje dotyczą także struktury demograficznej. W latach 20013-2019 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym powoli, lecz systematycznie malał, wzrastała natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, wzrósł z 24,1 w 2013 r., do 32,4 w 2019 r. Taka struktura świadczy to o szybko postępującym procesie starzenia się mieszkańców (Tabela 3).

Tabela 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Radomsku w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Polska 2019
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	7901	7758	7626	7444	7446	7357	7250	6 948 706
Liczba osób w wieku produkcyjnym	29 705	29 301	28 863	28 286	27 829	27 333	26 961	23 025 927
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	10 037	10 340	10 581	10 853	11 134	11 397	11 632	8 407 943
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym	16,6	16,4	16,2	16,0	16,0	16,0	15,8	18,1
Udział % osób w wieku produkcyjnym	62,3	61,8	61,3	60,7	60,0	59,3	58,8	60,0
Udział % osób w wieku poprodukcyjnym	21,1	21,8	22,5	23,3	24,0	24,7	25,4	21,9
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	24,1	25,2	26,4	28,0	29,6	31,1	32,4	27,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Starzenie się społeczeństwa ma wpływ na funkcjonowanie i rozwój miasta, spada m.in. zapotrzebowanie na usługi dla dzieci, a wzrasta zapotrzebowanie na edukację i kształcenie ustawiczne dorosłych, usługi dla osób starszych, w tym opieki zdrowotnej, bezpieczeństwa, potrzeb bytowych, kultury, specjalne usługi mieszkaniowe, w tym związane z usuwaniem barier architektonicznych. Stąd w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego należy przeanalizować istotny dla Radomska problem starości demograficznej, w szczególności udział w populacji i rozmieszczenie osób w wieku poprodukcyjnym.

POMOC SPOŁECZNA

Pozytywnym zjawiskiem jest malejąca z roku na rok liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Niemniej mieszkańcy korzystający ze wsparcia MOPS-u stanowili w 2019 r. 4,5% populacji Radomska, co świadczy o skali problemu (Tabela 4). Głównymi zidentyfikowanymi powodami korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz bezrobocie (Tabela 5).

Tabela 4. Podstawowe informacje o opiece społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	841	776	732	655	606	525	453
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego	2 900	2 603	2 519	2 120	1 763	1 517	1 280

Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej powyżej kryterium dochodowego	1 121	1 090	940	951	1 050	912	803
Rodziny otrzymujące zasiłek rodzinny na dzieci	1 685	1 537	1 422	1 494	1 444	1 489	1 278

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 5. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Radomska w 2019 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	912	1501
Potrzeby ochrony macierzyństwa	17	62
Bezrobocie	437	904
Niepełnosprawność	693	989
Długotrwała lub ciężka choroba	420	588
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	603	1159
Przemoc w rodzinie	18	48
Alkoholizm	195	297
Narkomania	4	5
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	29	38

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomsku.

W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego należy przeanalizować rozkład przestrzenny zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym z tyt. niepełnosprawności oraz zjawisk obrazujących trudną sytuację rodzin, m.in. w zakresie bezradności w prowadzeniu gospodarstw domowych i w wychowywaniu dzieci, a także występowania przemocy - z wykorzystaniem szczegółowych danych MOPS. Dodatkowo na bazie danych z Powiatowego Urzędu Pracy należy dokonać analizy rozkładu zjawiska bezrobocia na terenie miasta.

BEZROBOCIE

Wskaźnik bezrobocia na terenie miasta systematycznie maleje. Od 2013 r. liczba bezrobotnych spadła ponad trzykrotnie. Wśród bezrobotnych większość stanowią kobiety (Tabela 6). Na koniec 2019 r. w strukturze bezrobotnych ze względu na wiek najliczniejszą grupę stanowili pozostający bez pracy w wieku 25-34 lata – 22,7% ogółu bezrobotnych. Pod względem wykształcenia najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych zakończyło naukę na poziomie gimnazjalnym i podstawowym – 29,6%. Natomiast z uwagi na czas pozostawania bez pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne od 1 do 3 miesięcy – 23,2% (Tabela 7).

Tabela 6. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Radomsku w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bezrobotni ogółem	3 179	2 595	2 155	1 655	1 287	1 080	948
Bezrobotni mężczyźni	1 520	1 135	912	686	509	443	391
Bezrobotne kobiety	1 659	1 460	1 243	969	778	637	557
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	10,7	8,9	7,5	5,9	4,6	4,0	3,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz dane Powiatowego Urzędu Pracy w Radomsku.

Tabela 7. Struktura bezrobotnych w Radomsku według stanu na 31.12.2019 r.

		liczba bezrobotnych razem	liczba bezrobotnych kobiet
wiek	18-24	105	63
	25-34	215	156
	35-44	207	140
	45-54	214	121
	55-59	132	77
	60 lat i więcej	75	0
wykształcenie	wyższe	180	133

	policealne i śr. Zawodowe/ branżowe	212	139
	średnie ogólnokształcące	82	59
	zasadnicze zawodowe/ branżowe	193	85
	gimnazjalne/ podstawowe i poniżej	281	141
czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	125	52
	1-3	220	113
	3-6	149	86
	6-12	160	103
	12-24	127	86
	pow.24	167	117
	ogółem	948	557

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Radomsku.

W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego należy przeanalizować w szczególności zjawiska rozkładu liczby osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem w populacji miasta oraz liczby osób bezrobotnych długotrwale.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Liczba organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń działających na terenie Radomska z roku na rok się zwiększa. W ciągu 6 lat liczba organizacji pozarządowych zwiększyła się o 29%, z czego w 2018 r. zarejestrowano najwięcej nowych podmiotów (Tabela 8).

Tabela 8. Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie Radomska w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych	103	107	109	119	125	124	133
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,16	2,26	2,32	2,55	2,69	2,69	2,90
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne	5	5	5	9	5	14	9
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	1	1	1	2	1	3	2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Z punktu widzenia procesu rewitalizacji kluczowymi podmiotami społecznymi, które powinny włączyć się w proces programowania, są stowarzyszenia prowadzące działalność w sferze aktywizacji społeczno-zawodowej i integracji osób zagrożonych wykluczeniem.

BADANIA SPOŁECZNE

Dopełnieniem obrazu wyzwań w sferze społecznej są badania ankietowe przeprowadzone na etapie opracowywania diagnozy¹. Do głównych zjawisk kryzysowych zidentyfikowanych przez mieszkańców należą: spadek liczby ludności - 64,0%, brak całorocznej oferty rekreacyjnej (szczególnie dla dzieci i młodzieży) – 57,6%, uzależnienie od pomocy społecznej – 40,4%, Brak uczestnictwa mieszkańców w ofercie kultury oraz życiu lokalnej społeczności – 32,8%, duża liczba samotnych osób starszych - 29,4%, bezrobocie – 24,3%, alkoholizm i narkomania – 22,8%, wandalizm – 22,8%, niski poziom edukacji – 22,1%, ubóstwo rodzin – 20,6%. Udzielone odpowiedzi potwierdziły wybór negatywnych zjawisk do procesu wyznaczania granic obszaru zdegradowanego, które powinny obejmować zagadnienia związane z rozkładem problemu ubóstwa, uzależnienia od pomocy społecznej, depopulacji, starości demograficznej, niskiego kapitału społecznego, przemocy w rodzinach – w populacji Radomska.

¹ „Raport z badania ankietowego na potrzeby opracowania diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Radomska”, IRMiR, 2021 r.

PODSUMOWANIE

W SFERZE SPOŁECZNEJ MIASTO CECHUJĄ PROBLEMY ZWIĄZANE Z DEPOPULACJĄ I STARZENIEM SIĘ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KTÓRE WIĄŻĄ SIĘ Z NISKIM PRZYROSTEM NATURALNYM I UJEMNYM SALDEM MIGRACJI, PRZY CZYM PODOBNE TENDENCJE DEMOGRAFICZNE WYSTĘPUJĄ W CAŁYM KRAJU. PROBLEMY TE MAJĄ WPŁYW NA ROZWÓJ GOSPODARCZY MIASTA, KAPITAŁ LUDZKI JEST BOWIEM KLUCZOWYM CZYNNIKIEM JEGO ROZWOJU. NEGATYWNE ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI MOGĄ BOWIEM PRZYCZYNIĆ SIĘ DO POGŁĘBIANIA PROBLEMÓW EKONOMICZNO-SPOŁECZNYCH, OSŁABIENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, DOCHODÓW MIESZKAŃCÓW I SAMORZĄDU. WYZWANIEM DLA WŁADZ LOKALNYCH BĘDZIE WZROST LICZBY SENIORÓW, CO POCIĄGNIE ZA SOBĄ ZMIANĘ POPYTU NA DOBRA I USŁUGI, POTRZEBĘ DOSTOSOWANIA OFERTY USŁUG PUBLICZNYCH DO POTRZEB TEJ GRUPY SPOŁECZNEJ, JAK RÓWNIEŻ KONIECZNOŚĆ STWORZENIA PROGRAMÓW PROFILAKTYCZNYCH MAJĄCYCH NA CELU ZACHOWANIE SPRAWNOŚCI I SAMODZIELNOŚCI.

2.2 ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

FINANSE PUBLICZNE

Z roku na rok zwiększają się dochody oraz wydatki w budżecie miasta. Średni udział dochodów własnych gminy kształtuje się na poziomie 55,8%, pozostałą część stanowią dotacje i subwencje z budżetu państwa. Średnia wartość salda budżetu w analizowanym okresie wyniosła -6,7 mln zł (Tabela 9 Tabela 10). W strukturze wydatków najczęściej funduszy przeznaczanych jest na finansowanie działań związanych z oświatą i wychowaniem – 24,03%, rodziną – 20,22% oraz transportem i łącznie – 16,15% (Tabela 10).

Tabela 9. Podstawowe informacje o budżecie miasta Radomska w latach 2013-2019

Rok	Dochody	Wydatki	Nadwyżka/Deficyt	Udział dochodów własnych	Dochody na 1 mieszkańca	Wydatki na 1 mieszkańca
2013	150 074 565,0	160 657 880,0	-10 583 314,97	52,0	3 140,29	3 361,75
2014	149 550 414,3	149 679 946,6	5 339 512,39	58,7	3 144,46	3 147,18
2015	139 662 412,0	144 210 901,9	-4 548 489,91	61,4	2 956,94	3 053,25
2016	167 463 217,5	167 962 004,5	-498 787,02	53,6	3 573,92	3 584,57
2017	192 244 346,2	187 466 399,4	4 777 946,79	56,8	4 143,55	4 040,57
2018	187 824 579,7	190 813 843,9	-2 989 264,24	55,7	4 061,51	4 126,15
2019	217 492 781,3	256 159 042,4	-38 666 261,10	52,7	4 734,90	5 576,68

Źródło: opracowanie na podstawie Bank Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 10. Struktura wydatków wg działań klasyfikacji budżetowej za 2019 r.

Działy klasyfikacji budżetowej	Wydatki [zł]	Udział [%]
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	242 558,37	0,09
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	876 945,10	0,34
Dział 600 - Transport i łączność	41 365 265,79	16,15
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	4 440 526,39	1,73
Dział 710 - Działalność usługowa	723 008,11	0,28
Dział 750 - Administracja publiczna	20 941 516,30	8,18
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	282 256,44	0,11
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2 753 698,92	1,07
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	878 534,23	0,34
Dział 758 - Różne rozliczenia	371,00	0,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	61 556 015,36	24,03
Dział 851 - Ochrona zdrowia	1 720 125,04	0,67
Dział 852 - Pomoc społeczna	19 007 780,90	7,42
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	858 024,21	0,33
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	2 680 535,28	1,05

Dział 855 - Rodzina	51 805 950,88	20,22
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	18 390 216,22	7,18
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	7 150 680,03	2,79
Dział 926 - Kultura fizyczna	20 485 033,85	8,00

Źródło: opracowanie na podstawie Bank Danych Lokalnych, GUS.

PODMIOTY GOSPODARCZE

W latach 2013-2019 liczba podmiotów gospodarczych na terenie Radomska systematycznie rosła, wyjątek stanowił rok 2014 r. (Tabela 11). Wskaźnik podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r. wynosił 1801. Dla porównania ten sam wskaźnik dla powiatu osiągnął wartość 1442, a dla województwa 1763, co świadczy o lepszej sytuacji miasta na tle powiatu i województwa.

Tabela 11. Dynamika zmian wskaźników przedsiębiorczości w Radomsku w latach 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podmioty wpisane do rejestru na 10 000 ludności	978	961	972	996	1004	1028	1059
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	156,9	155,4	158,4	164,0	167,4	173,4	180,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	785	764	764	772	772	797	821
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 000 ludności	100	84	90	94	78	94	78
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 000 ludności	91	99	81	75	69	73	53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2019 r. na terenie Radomska funkcjonowało 4855 podmiotów gospodarczych. Zdecydowana większość z nich należała do sektora prywatnego – 97,6%, gdzie największy udział stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W strukturze klas wielkości podmiotów dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 10 osób – 95,7% (Tabela 12).

Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Radomska w 2019 r.

	Liczba podmiotów	Udział [%]
Ogólna liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON	4855	100
Podmioty wg grup rodzajów działalności	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53
	przemysł i budownictwo	1 220
	pozostała działalność	3 582
Podmioty wg klas wielkości (liczby zatrudnionych osób)	0-9	4 647
	10-49	166
	50-249	36
	Powyżej 250	6
Podmioty wg sektorów własnościowych	Sektor publiczny	107
	Sektor prywatny	4740

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Na podstawie analizy struktury podmiotów gospodarczych według klasyfikacji PKD 2007 w 2019 r. daje się zauważyć dominującą rolę sektora handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy samochodów, który stanowi 26,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Do innych popularnych branż należą: przetwórstwo przemysłowe – 15,0%, budownictwo – 9,6%, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 8,7%, transport i gospodarka magazynowa – 6,3% (Tabela 13).

Tabela 13. Podmioty gospodarcze na terenie Radomska wg sekcji PKD 2007 w 2019 r.

	Liczba podmiotów	Udział [%]
sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53	1,1
sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	4	0,1
sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	727	15,0
sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	8	0,2
sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13	0,3
sekcja F - Budownictwo	468	9,6
sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1304	26,9
sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	305	6,3
sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	106	2,2
sekcja J - Informacja i komunikacja	114	2,3
sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	111	2,3
sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	200	4,1
sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	422	8,7
sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	111	2,3
sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	21	0,4
sekcja P - Edukacja	181	3,7
sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	282	5,8
sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	73	1,5
sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	351	7,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Radomsko znane jest z rozwiniętej branży meblarskiej, w mieście działa około 300 firm z nią związanych, a tradycja produkcji mebli ma ponad 130 lat. Na terenie miasta funkcjonuje Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna Podstrefa Radomsko, działalność w jej ramach prowadzą następujące podmioty gospodarcze:

- Bora Poland Sp. z o.o. – branża metalowa,
- Whirpool – branża AGD,
- Press Glass S.A. – produkcja szyb zespolonych,
- Aquila Radomsko Sp. z o.o. – producent tektury falistej,
- Frigo Logistics Sp. z o.o. – branża logistyczna (produkty mrożone),
- HSV Polska Sp. z o.o. – branża opakowań,
- Cortizo Sp. z o.o. – produkcja profili aluminiowych dla budownictwa,
- Manuli Hydraulics Manufacturing Sp. z o.o. – branża hydrauliczna,
- Isopak Poland Sp. z o.o. – branża opakowań,
- PRT Radomsko Sp. z o.o. – recykling,
- VPK Packaging Sp. z o.o. – branża opakowań,
- Logistyka24 Sp. z o.o. – branża logistyczna,
- Union Industries Polska Sp. z o.o. – produkcja włókniny,
- Cynkownia Radomsko – branża metalowa.

Na terenie miasta funkcjonują organizacje przedsiębiorców oraz instytucje otoczenia biznesu (m.in. Regionalna Izba Przemysłowo – Handlowa w Radomsku, Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Radomsku, Centrum Innowacji Biznesowej), które wspierają w szczególności sektor MŚP.

Główne problemy Radomska są pochodną negatywnych zjawisk występujących w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, licznie reprezentowanych w strukturze gospodarczej miasta. Z

przeprowadzonych badań i wywiadów wynika, iż niekorzystna struktura gospodarcza dotyczy szczególnie centrum. Zidentyfikowano, że nie rozwijają się tu usługi gastronomiczne i inne sprzyjające organizacji czasu wolnego, miejsce to nie jest prestiżowym dla prowadzenia działalności gospodarczej, m.in. z powodu licznej reprezentacji branż niepożądanych. Dlatego istotnym wyzwaniem jest ożywienie gospodarcze centrum, które powinno pozytywnie wpłynąć na rozwój całego miasta. Reasumując, poziom aktywności gospodarczej w mieście należy uznać za stymulantę jego rozwoju. W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego należy jednak przeanalizować kondycję lokalnych mikroprzedsiębiorstw, jako negatywne zjawisko w sferze ekonomicznej, w tym zwłaszcza zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

BADANIA SPOŁECZNE

Nieco inny obraz problemów gospodarczych wyłania się z badania ankietowego. Według mieszkańców do głównych problemów tej sfery należą: duża liczba pustych lokali użytkowych (77,9% odpowiedzi); niskie zarobki (60,3% odpowiedzi), występowanie „przedsiębiorstw biedy”: lombardów, firm udzielających pożyczek w systemie pozabankowym i prowadzących zakłady losowe (53,2% odpowiedzi); brak ofert pracy na terenie miasta (26,0 % odpowiedzi); brak wsparcia w prowadzeniu biznesu (23,3% odpowiedzi).

W procesie wyznaczania granic obszaru zdegradowanego należy przeanalizować zjawiska kryzysowe, które generują niekorzystną strukturę gospodarczą (wyrejestrowania z ewidencji działalności gospodarczej, wywołujące efekt pustostanów; występowanie niepożądanych działalności gospodarczych) ograniczając poziom rozwoju gospodarczego miasta.

PODSUMOWANIE

LOKALNA GOSPODARKA JEST GŁÓWNIEM ROZWIJANA PRZEZ MIKROPRZEDSIĘBIORSTWA DZIAŁAJĄCE W SEKTORZE PRYWATNYM, A TAKŻE FIRMY PRZEMYSŁOWE, GENERUJĄCE WIĘKSZOŚĆ MIEJSC PRACY W MIEŚCIE. W BADANIU MIESZKAŃCY WSKAZYWALI NA PROBLEM NISKICH ZAROBKÓW, CO WSKAZUJE IŻ OFERTA LOKALNEGO RYNKU PRACY JEST SKIEROWANA GŁÓWNIEM DO NISKOPŁATNEJ KADRY NIŻSZEGO SZCZEBLA. W MIARĘ POSTĘPUJĄCEGO STARZENIA SIĘ MIESZKAŃCÓW BĘDZIE SIĘ ZWIĘKSZAĆ ODSETEK GOSPODARSTW DOMOWYCH UTRZYMUJĄCYCH SIĘ Z NISKICH WYNAGRODZEŃ, W TYM RENT I EMERYTUR. WYZWANIEM W PROCESIE REWITALIZACJI STAJE SIĘ WZMOCNIENIE POTENCJAŁU ZASOBÓW RYNKU PRACY W CELU ZWIĘKSZENIA KOMPETENCJI, POPRAWY WARUNKÓW ZATRUDNIENIA, ZWIĘKSZENIA AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ. KOLEJNYM WAŻNYM CELEM DO OSIĄGNIĘCIA JEST GOSPODARCZE OŻYWIENIE CENTRUM MIASTA, KTÓRE POWINNO STAĆ SIĘ PRESTIŻOWYM MIEJSCEM ZARÓWNO W KONTEKŚCIE PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, JAK I PEŁNIENIA FUNKCJI ATRAKCYJNEJ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DLA MIESZKAŃCÓW.

2.3 ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE I SZATA ROŚLINNA

Poza 5 pomnikami przyrody, na terenie miasta nie występują inne formy ochrony przyrody. Lasy i zadrzewienia zajmują zaledwie 3,1% powierzchni miasta. Największymi walorami przyrodniczymi odznaczają się zbiorowiska łąkowo-zaroślowe w dolinie Radomki, zbiorowiska szuwarowe wokół nielicznych zbiorników wodnych oraz zakrzewienia śródpolne. Ważne znaczenie dla systemu przyrodniczego miasta ma roślinność urządzona przez człowieka, m.in. roślinność nielicznych parków i starych cmentarzy, zieleń w postaci skwerów i zieleńców starszych osiedli mieszkaniowych, roślinność towarzysząca luźnej zabudowie jednorodzinnej oraz ogrody działkowe.

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Głównymi zagrożeniami dla środowiska są:

- zanieczyszczenie atmosfery – na jakość powietrza w Radomsku główny wpływ mają: niska emisja z kotłowni i indywidualnych źródeł ciepła w sezonie grzewczym, emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych oraz zlokalizowane na jego terenie zakłady przemysłowe. Na terenie miasta

rozmieszczone są 22 czujniki pomiarowe zbierające dane o poziomie zanieczyszczeń atmosfery. Na podstawie dostępnych danych za 2019 r. z 20 czujników² (Rys. 2³) określono liczbę dni w roku, kiedy stężenia pyłu o średnicy aerodynamicznej ziaren do 10 µm - PM10 oraz stężenia pyłu o średnicy aerodynamicznej ziaren do 2,5 µm - PM2,5 przekraczały dzienne dopuszczalne poziomy, tj.: dla pyłu PM10 - 50 µg/m³, gdzie dopuszczalna częstość przekraczania tego poziomu w skali roku wynosi 35 razy, a dla pyłu PM2,5 – 25 µg/m³ (Tabela 14). Najgorsza sytuacja pod względem jakości powietrza w mieście występuje w sezonie grzewczym. W ciągu roku zdecydowanie częściej przekraczana jest norma dla PM_{2,5} niż dla PM₁₀. W analizowanym 2019 r. odnotowano 57 dni z przekroczoną normą we wszystkich punktach pomiarowych dla PM_{2,5}, dla porównania dla PM₁₀ było to 35 dni. Najwyższe przekroczenie dopuszczalnego stężenia dla PM₁₀ i PM_{2,5} w powietrzu wystąpiło 18 lutego, dla czujnika nr 15, gdzie dobowe stężenie wynosiło: dla PM₁₀ – 247 µg/m³ (niemal 5-krotność normy), a dla PM_{2,5} – 150 µg/m³ (6-krotność normy).

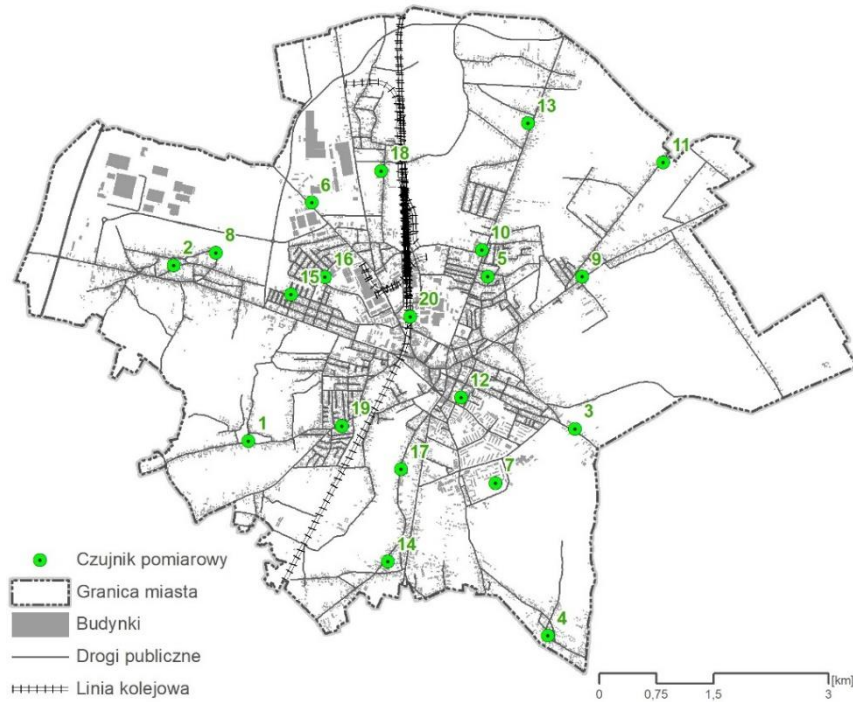
Tabela 14. Liczba dni z przekroczoną normą zanieczyszczenia powietrza pyłami PM_{2,5} i PM₁₀, które zarejestrowały czujniki rozmieszczone na terenie miasta w 2019 r.

Lp.	Id czujnika	Lokalizacja	Budynek	Liczba dni z przekroczoną dzienną normą (25 µg/m ³) stężenia PM _{2,5}	Liczba dni z przekroczoną dzienną normą (50 µg/m ³) stężenia PM ₁₀
1	2480	Wymysłowska 46	sklep	132	80
2	2664	Św. Rocha 216	Ochotnicza Straż Pożarna - Stobiecko Miejskie	190	131
3	2716	Wyszyńskiego 151	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej – Zakład Ciepłowniczy	114	63
4	2729	Strażacka 13	Ochotnicza Straż Pożarna	158	90
5	2738	Kołątaja 12	Publiczne Przedszkole nr 4	153	107
6	2754	Krasickiego 146	Sklep motoryzacyjny	131	92
7	2811	Św. Jadwigi Królowej 20	Hala Sportowa przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 6	106	51
8	2860	Makuszyńskiego 25	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 10	141	100
9	2863	Przedborska 149	budynek mieszkalno-usługowy	177	131
10	2867	Narutowicza 59	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne	146	104
11	2897	Sanicka 134	Hurtownia Materiałów Budowlanych	165	118
12	11939*	Tysiąclecia 5	Urząd Miasta	70*	52*
13	2939	Narutowicza 207	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5	129	81
14	7707	Marii Dąbrowskiej 27	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3	147	89
15	2948	Skłodowskiej 57	sklep Gamma	187	152
16	2957	11 Listopada 16	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 7	169	106
17	3448	Stara Droga 85	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej	146	114
18	6130	Reja 81	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 8	162	128
19	7404	Piłsudskiego 77	Prywatne Przedszkole	190	141
20	7405	Reymonta 51	Urząd Miasta Wydział SBP	153	112

*dane dla czujnika są niekompletne ponieważ był on uszkodzony od sierpnia 2019 r. do lutego 2020 r.
źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Radomsku i aplikacji Airly.

² Czujniki obsługiwane przez firmę Airly Sp. z o.o.

³ Numer na mapie odpowiada liczbie porządkowej z Tabela 14.

Rys. 2. Rozmieszczenie czujników pomiarowych obsługiwanych przez firmę Airly na terenie Radomska
 źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Radomsku.

- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych – zagrożeniem dla wód są spływy opadowe z licznych terenów produkcyjnych zlokalizowanych na terenie miasta, spływy opadowe z terenów komunikacyjnych, istnieje także niebezpieczeństwo przenikania zanieczyszczeń ze składowiska odpadów w Jadwinówce do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 408 Niecka Miechowska, w którego granicach znajduje się wysypisko;
- przekształcenia rzeźby terenu i zanieczyszczenie gleb – niekorzystne zmiany w zakresie rzeźby dotyczą śródmiejskiego odcinka doliny rzeki Radomki, który został niemal całkowicie zasypany, a koryto rzeczne przybrało postać rowu, znaczne przekształcenia powstały także wskutek eksploatacji surowców oraz nielegalnego pozyskiwania piasku i żwiru, z kolei zanieczyszczenie gleb obserwuje się w pobliżu dużych zakładów przemysłowych oraz ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu;
- zanieczyszczenie przez odpady – zagrożeniem jest wymienione wyżej składowisko odpadów Jadwinówka oraz użytkowane przez mieszkańców wyroby azbestowe, stanowiące w głównej mierze pokrycia domów mieszkalnych;
- zanieczyszczenie hałasem – najbardziej uciążliwym źródłem hałasu jest hałas komunikacyjny emitowany przez ruch drogowy oraz linię kolejową, w mniejszym stopniu hałas pochodzący z zakładów produkcyjnych.

BADANIA SPOŁECZNE

W badaniu ankietowym mieszkańcy wskazywali podobne problemy sfery środowiskowej, wymieniając: złą jakość powietrza spowodowaną niską emisją (smog) (85,0%); niską dostępność terenów zieleni w strefach zamieszkania (59,3%), brak miejsc cennych przyrodniczo (52,5%); zbyt duży hałas w miejscach publicznych (33,6%), występowanie wyrobów zawierających azbest (9,1%).

W procesie wyznaczania granic obszaru zdegradowanego należy więc przeanalizować rozkład zjawisk kryzysowych potwierdzających zły stan atmosfery czy występowanie odpadów niebezpiecznych oraz niską dostępność terenów zieleni.

PODSUMOWANIE

PROBLEMY W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ ZWIĄZANE SĄ Z: OBNIŻONĄ JAKOŚCIĄ POWIETRZA WYWOŁANA NISKĄ EMISJĄ Z TYT. SPALANIA PALIW STAŁYCH I EMISJĄ LINIOWĄ ZE ŹRÓDEŁ MOBILNYCH, JAK RÓWNIEŻ WYSTĘPOWANIE ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH DLA ZDROWIA LUDZI I ŚRODOWISKA - WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.

2.4 ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Mimo, że Radomsko jest jednostką osadniczą o charakterze miejskim, w strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne (63,6%). Grunty leśne zajmują 3,1% obszaru miasta, a grunty pod wodami 0,15%. Łączny udział terenów otwartych, do których poza wyżej wymienionymi zaliczono także tereny różne, wynosi 67,7%. Tereny zainwestowane stanowią 32,3% powierzchni miasta, wśród nich największy udział przypada na tereny mieszkaniowe (38,8%) i tereny komunikacyjne (26,8%). Tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane stanowią kolejno 16,9% i 14,4% powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. Niewielki odsetek zajmują tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (1,4% powierzchni terenów zainwestowanych) (Tabela 15).

Tabela 15. Struktura użytkowania gruntów w Radomsku

		powierzchnia [ha]	udział [%]	udział [%]	
Grunty rolne	użytki rolne	grunty orne	2528	49,15	63,62
		sady	25	0,49	
		łąki trwałe	419	8,15	
		pastwiska trwałe	119	2,31	
		grunty rolne zabudowane	126	2,45	
		grunty pod stawami	0	0,00	
		grunty pod rowami	11	0,21	
	grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	3	0,06		
	nieużytki	41	0,80		
Grunty leśne	lasy	158	3,07	3,09	
	grunty zadrzewione i zakrzewione	1	0,02		
Grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny mieszkaniowe	tereny mieszkaniowe	645	12,54	32,32
		tereny przemysłowe	281	5,46	
		inne tereny zabudowane	240	4,67	
		zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy	27	0,52	
		tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	23	0,45	
		użytki kopalne	0	0,00	
	tereny komunikacyjne	drogi	368	7,16	
		tereny kolejowe	60	1,17	
inne tereny komunikacyjne		0	0,00		
	grunty przeznaczone pod budowę dróg lub linii kolejowych	18	0,35		
Grunty pod wodami	powierzchniowymi płynącymi	7	0,14	0,14	
	powierzchniowymi stojącymi	0	0,00		
Użytki ekologiczne		0	0,00	0,00	
Tereny różne		43	0,84	0,84	
Razem		5143	100,00	100,00	

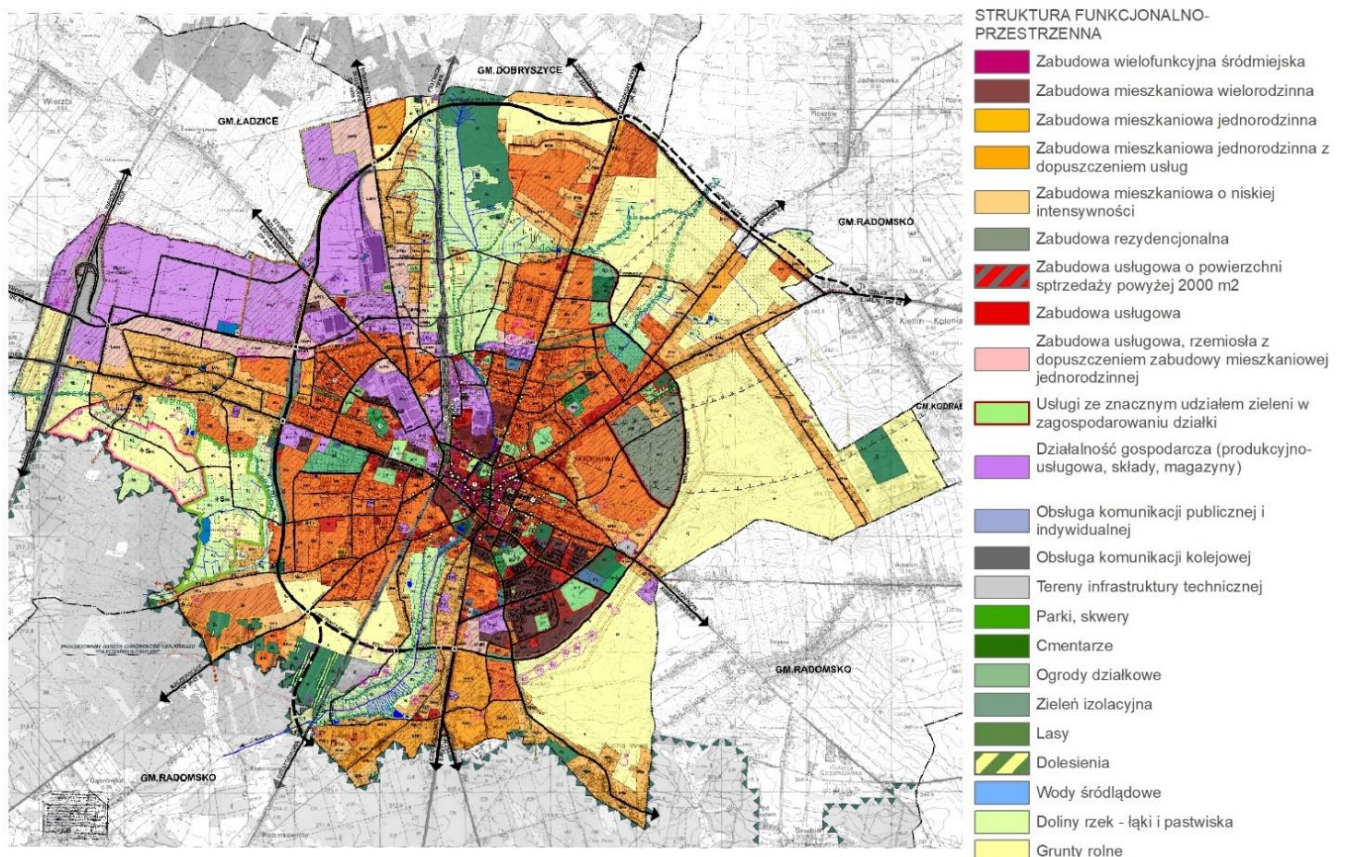
źródło: opracowanie na podstawie danych PODGIK, stan na 01.01.2021 r.

STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

W strukturze przestrzennej miasta wyróżnić można charakterystyczne jednostki:

- ścisłe centrum z historyczną zabudową, w którym koncentruje się działalność handlowo-usługowa, w tym usługi publiczne o zasięgu ponadlokalnym. Obszar ten powinien pełnić funkcję reprezentacyjną miasta, jednak z uwagi na duże natężenie ruchu samochodowego, brak miejsc parkingowych, niewielki udział terenów zieleni oraz niskiej jakości przestrzeń publiczną, nie jest miejscem atrakcyjnym - zarówno w opinii mieszkańców, jak i przedsiębiorców. Centrum miasta wymaga podjęcia wzmożonych działań i rozwiązań zarówno w zakresie kształtowania przestrzeni, jak i ożywienia gospodarczego, aby stać się wizytówką Radomska;
- zwarte tereny zabudowane wokół śródmieścia, w których obok zabudowy mieszkaniowej i uzupełniającej jej zabudowy usługowej występują zakłady produkcyjne lokalizowane w ubiegłych wiekach. Z uwagi na bezpośrednie sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej i produkcyjnej są to obszary szczególnie narażone na występowanie konfliktów przestrzennych. Ich niwelowaniu sprzyja wprowadzanie pasów zieleni izolacyjnej - w celu ograniczania hałasu, uciążliwych zapachów i pyłów;
- tereny zainwestowane, położone peryferyjnie, tj. zabudowa mieszkaniowa i osiedla zlokalizowane wzdłuż dróg wylotowych oraz tereny produkcyjne w pobliżu autostrady A1, zaliczane do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - podstrefy Radomsko;
- tereny otwarte – grunty rolne, łąki i lasy.

Przeznaczenie terenów w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta przedstawia Rys. 3.

Rys. 3. Struktura funkcjonalno-przestrzenna w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomsko

źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomsko.

Walorami kulturowymi w tkance miejskiej jest zachowany rynek, obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków (budynki, obiekty techniki, parki i cmentarze), struktury osadnicze miejscowości włączonych w granice miasta oraz obiekty uznane za dobra kultury współczesnej, tj. Miejski Dom Kultury i Urząd Miasta.

Układ komunikacyjny, na którym opiera się struktura funkcjonalno-przestrzenna, ma charakter promienisty z fragmentami połączeń obwodnicowych. Główne drogi stanowiące szkielet sieci komunikacyjnej zbiegają się w centrum miasta, co wpływa niekorzystnie na drożność systemu i jest przyczyną uciążliwości dla mieszkańców. Ważnym elementem układu komunikacyjnego jest przebiegająca przez miasto linia kolejowa (z północy do centrum, a następnie w kierunku południowo zachodnim), łącząca Warszawę z Katowicami. Transport zbiorowy zapewnia Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne, które obsługuje 18 linii autobusowych, obsługujących trasy miejskie, podmiejskie i międzymiejskie. Istotnymi składowymi systemu komunikacyjnego miasta są także miejsca parkingowe. W zakresie polityki parkingowej obowiązują wskaźniki parkowania ustalone w obowiązującym studium, jednak liczba miejsc do parkowania nie zaspokaja potrzeb, szczególnie w centrum miasta. Alternatywą dla ruchu samochodowego w mieście jest komunikacja piesza i rowerowa. Obecnie długość istniejących na terenie miasta ścieżek rowerowych wynosi 11,8 km, projektowanych jest kolejne 23 km, a w planach dodatkowe 15 km dróg rowerowych.

Wyzwaniem dla miasta jest zapewnienie dostępności pieszej do podstawowych usług, terenów zieleni i rekreacji oraz przystanków komunikacji zbiorowej. Odpowiednia infrastruktura, umożliwiająca sprawne i bezpieczne poruszanie się pieszo, jak i rowerem, umożliwi rozwój zrównoważonej mobilności.

BADANIA SPOŁECZNE

Podczas badania ankietowego mieszkańcy za główne przejawy kryzysu w tej sferze uważali: słabo funkcjonujące centrum (57,8%); niedobór miejsc parkingowych (41,4%); słabo rozwiniętą infrastrukturę rekreacyjną (34,1%), brak reprezentacyjnej części miasta (31,9%), niską estetykę przestrzeni publicznej (30,4%), nisko poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej (28,9%). W procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego należy więc przeanalizować w szczególności te czynniki, będące elementem struktury przestrzennej miasta, które mają największy wpływ na jakość miejsca zamieszkania (dostępność terenów zielonych, ścieżek rowerowych, atrakcyjność kulturowa, wyposażenie w infrastrukturę techniczną).

PODSUMOWANIE

STRUKTURA PRZESTRZENNA RADOMSKA JEST ZRÓŻNICOWANA, A PRZEZ MIASTO PRZEBIEGA SIĘĆ DRÓG I LINIA KOLEJOWA, STANOWIĄCE BARIERY PRZESTRZENNE I GENERUJĄCE UCIAŻLIWOŚCI W CENTRUM. WAŻNYM PROBLEMEM JEST NISKA ATRAKCYJNOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH, W TYM PRZEDĘ WSZYSTKIM CENTRUM. DLATEGO NALEŻY DĄŻYĆ DO PODNOSZENIA ESTETYKI I ZRÓWNOWAŻONEGO ZAGOSPODAROWANIA POSZCZEGÓLNYCH TERENÓW. INNYM ZIDENTYFIKOWANYM PROBLEMEM JEST MAŁA DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW ZIELENI I REKREACJI. NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW MOŻE WPŁYNAĆ ROZWÓJ CIAGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH. PONADTO OBSZARY I OBIEKTY ZABYTKOWE, STANOWIĄC WAŻNY POTENCJAŁ MIASTA, WYMAGAJĄ KONTYNUACJI DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z ICH OCHRONĄ, A TAKŻE DOSTOSOWANIEM DO NOWYCH FUNKCJI.

2.5 ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE TECHNICZNEJ

ZASOBY MIESZKANIOWE

Na koniec 2019 r. w mieście znajdowały się 8 469 budynki mieszkalne z 19 229 lokalami mieszkalnymi. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań na terenie Radomska wynosiła 1 311 927 m², natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania 68,2 m². Pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje 97,9% ogółu jest podłączona do wodociągu, ustęp spółukiwany posiada 95,3% lokali, łazienkę 92,3%, centralne ogrzewanie 81,5%, a gaz sieciowy 48,1% (dane BDL GUS).

W 2017 r. w zasób komunalny miasta stanowiło 141 budynków z 1 110 lokalami. Wśród nich znajdowało się 1 014 lokali mieszkalnych (z czego 210 były to lokale socjalne) oraz 96 lokali użytkowych⁴. Zasoby komunalne miasta są zaawansowane wiekowo. Ponad 40% stanowią budynki wybudowane przed 1945 r., dlatego wiele z nich wymaga przeprowadzenia generalnych remontów i modernizacji w związku z wysokim poziomem zużycia.

BADANIA SPOŁECZNE

Jeśli chodzi o problemy ze sfery technicznej, ankietowanym najbardziej przeszkadzają: niska jakość części dróg (74,5%); degradacja budynków mieszkalnych (41,7%); degradacja dróg publicznych (39,2%); zły stan małej architektury osiedlowej (30,4%); zły stan techniczny obiektów/miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych (23,0%), niewystarczająca liczba remontów zasobu mieszkaniowego (21,8%). Stąd w procesie wyznaczania granic obszaru zdegradowanego należy zaproponować analizę zjawisk kryzysowych, które szczególnie charakteryzują najstarszą zabudowę miasta, należącą do zasobu gminnego.

PODSUMOWANIE

W SKŁAD GMINNEGO ZASOBU MIESZKANIOWEGO WCHODZI NAJSTARSZA MIEJSKA ZABUDOWA, WYMAGAJĄCA REMONTÓW I PODNIESIENIA STANDARDU W CELU POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW. NAJWIĘCEJ LOKALI KOMUNALNYCH ZNAJDUJE SIĘ W ŚREDNIM STANIE TECHNICZNYM W OBIEKTACH WYMAGAJĄCYCH REMONTÓW W NIEDALEKIEJ PRZYSZŁOŚCI. DUŻYM PROBLEMEM JEST RÓWNIEŻ NIEFUNKCJONOWANIE ROZWIĄZAŃ TECHNICZNYCH UMOŻLIWIAJĄCYCH EFEKTYWNE KORZYSTANIE Z OBIEKTÓW BUDOWLANYCH, CO OBEJMUJE WYSTĘPOWANIE LICZNYCH INDYWIDUALNYCH ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA PALIWAMI STAŁYMI, KTÓRE WPŁYWAJĄ NA ZANIECZYSZCZENIE ATMOSFERY PYŁAMI. DO POZOSTAŁYCH PROBLEMÓW W SFERZE TECHNICZNEJ ZALICZA SIĘ ZŁY STAN DRÓG I CHODNIKÓW, BUDYNKÓW MIESZKALNYCH, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I MAŁEJ ARCHITEKTURY OSIEDLI ORAZ INFRASTRUKTURY SPORTOWO-REKREACYJNEJ.

3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI W RADOMSKU

3.1. METODYKA WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ORAZ OBSZARU REWITALIZACJI W RADOMSKU

Pierwszym krokiem w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego jest analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych, której celem jest podział miasta na mniejsze jednostki analityczne. W granicach Radomska, niepodzielonego na dzielnice, wyznaczono 21 jednostek strukturalnych, których suma liczby mieszkańców i powierzchni równa jest liczbie mieszkańców i powierzchni miasta⁵ (Rys. 4, Tabela 16). Klasyfikacja została skonstruowana tak, by łączyła w sobie trzy najważniejsze cechy terenów miejskich:

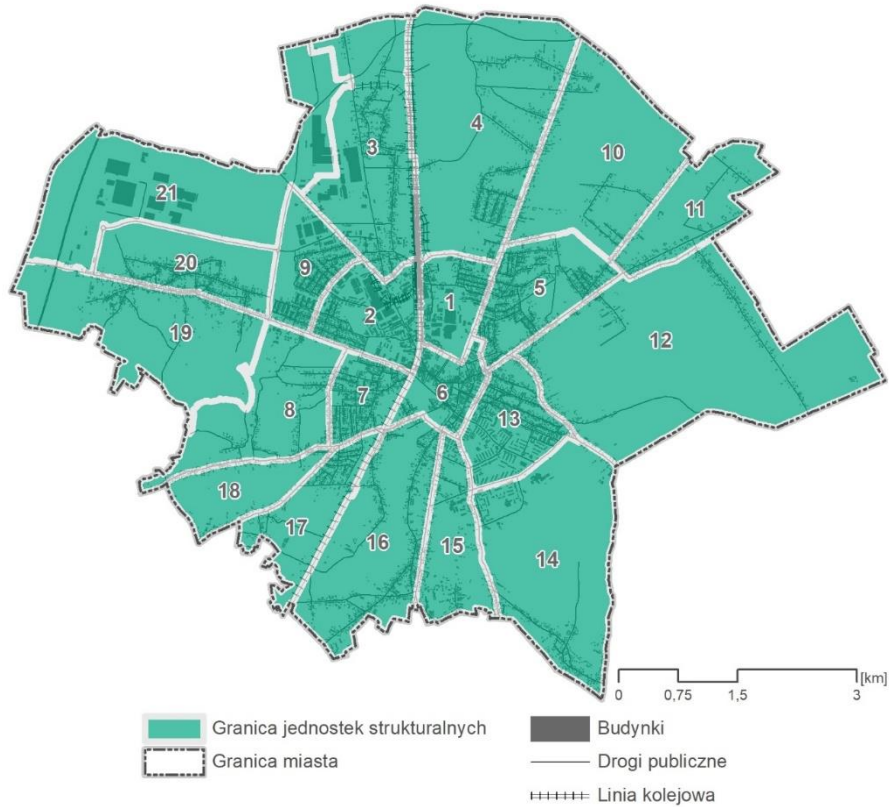
- funkcję terenu,
- fizjonomię (jego budowę przestrzenną i charakter zabudowy),
- intensywność użytkowania (poziomą i pionową).

⁴ Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Radomska w latach 2018 – 2023. Załącznik do Uchwały Nr XLIV/345/17 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 18 października 2017 r.

⁵ Wg stanu na dzień 31.12.2019 r.

Wszystkie jednostki strukturalne są zamieszkane, w tym również jednostka nr 21, położona na peryferiach miasta, stanowiąca w głównej mierze teren zabudowy przemysłowej funkcjonujący w ramach Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Podstrefy Radomsko.

Poniżej na mapie zilustrowano podział miasta na jednostki strukturalne, konieczne do przeprowadzenia analizy zróżnicowania wewnątrzmiastowego, służącej wskazaniu obszaru zdegradowanego.

Rys. 4. Podział miasta Radomska na jednostki strukturalne
Źródło: opracowanie własne.

W poniższej tabeli zestawiono podstawowe informacje o jednostkach w zakresie liczby mieszkańców, powierzchni, przebiegu granic, realizowanych funkcji.

Tabela 16. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych

Nr jednostki	Granice jednostki	Dominujące funkcje terenu ⁶	Dominujący rodzaj zabudowy ⁷	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni miasta [%]	Liczba mieszkańców	Udział w liczbie mieszkańców miasta [%]
1	Od północy – ul. Kraszewskiego Od wschodu – ul. Narutowicza Od południa – ul. Kościuszki Od zachodu – tory kolejowe	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny usługowe, w tym wielkopowierzchniowe obiekty handlowe – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej – Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zabudowy wielofunkcyjnej śródmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkaniowa jednorodzinna – produkcyjna – usługowa – mieszkaniowa wielorodzinna 	95,04	1,85	1 212	2,63
2	Od północy – ul. Krasickiego i ul. Dolna Od wschodu – tory kolejowe Od południa – ul. Brzeźnicka Od zachodu – ks. Karola Kościowa	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej – Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny usługowe – Tereny zieleni parkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – produkcyjna – mieszkaniowa jednorodzinna – usługowa – mieszkaniowa wielorodzinna 	138,46	2,69	2 628	5,70
3	Od północy – granica miasta Od wschodu – tory kolejowe Od południa i południowego zachodu – ul. Dolna i ul. Krasickiego Od zachodu – okolice ul. Sucharskiego pomiędzy magazynami	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej – Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zabudowy usługowo-mieszkaniowej – łąki 	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkaniowa jednorodzinna – produkcyjna – usługowa 	317,16	6,17	1 975	4,28
4	Od północy – granica miasta Od wschodu – ul. Narutowicza Od południa – ul. Kraszewskiego Od zachodu - tory kolejowe	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny zabudowy mieszkaniowej – łąki – Lasy – Grunty rolne – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej 	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkaniowa jednorodzinna – produkcyjna 	502,82	9,78	1 756	3,81
5	Od północy – ul. Parkowa Od południowego wschodu – ul. Przedborska Od południowego zachodu – ul. Bugaj	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny usługowe – Tereny zieleni parkowej – Tereny ogrodów działkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkaniowa jednorodzinna – usługowa 	172,40	3,35	3 184	6,90

⁶ Na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.⁷ Na podstawie BDOT10K.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Radomska

	Od zachodu – ul. Narutowicza		– mieszkaniowa wielorodzinna				
6	Od północy – ul. Kościuszki, ul. Narutowicza i ul. Szkolna Od wschodu – ul. Tysiąclecia i ul. Bugaj Od południa – ul. Piłsudskiego i ul. Targowa Od zachodu – tory kolejowe	– Tereny zabudowy wielofunkcyjnej śródmiejskiej – Tereny usługowe, w tym wielkopowierzchniowe obiekty handlowe – Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zieleni parkowej	– mieszkaniowa wielorodzinna – usługowa – mieszkaniowa jednorodzinna	89,29	1,74	3 842	8,33
7	Od północy – ul. Brzeźnicka Od wschodu – tory kolejowe Od południa – ul. Piłsudskiego Od zachodu – ul. Ciepła	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny usługowe – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej	– mieszkaniowa jednorodzinna – mieszkaniowa wielorodzinna – usługowa – produkcyjna	84,97	1,65	3 519	7,63
8	Od północy - ul. Brzeźnicka Od wschodu - ul. Ciepła Od południa – ul. Wymysłowska Od zachodu – ul. Jana Bytnara, okolice ul. Chabrowej i Cmentarza Stobiecko Miejskie	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej – Tereny ogrodów działkowych – Grunty rolne – łąki	– mieszkaniowa jednorodzinna – produkcyjna	233,46	4,54	1 130	2,45
9	Od północnego wschodu – ul. Krasickiego Od południowego wschodu - ks. Karola Kościowa Od południa - ul. Brzeźnicka Od zachodu – Obwodnica Radomska	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej	– mieszkaniowa jednorodzinna – produkcyjna	115,69	2,25	2 462	5,34
10	Od północnego wschodu – ul. Sikorskiego Od południowego wschodu – ul. Sanicka Od południa – ul. Parkowa Od zachodu – ul. Narutowicza	– Grunty rolne – Tereny zabudowy mieszkaniowej – łąki	– mieszkaniowa jednorodzinna	351,55	6,84	1 003	2,17
11	Od północnego zachodu - ul. Sanicka Od północnego wschodu – granica miasta Od południowego wschodu – ul. Stonimskiego	– Grunty rolne – Tereny zabudowy mieszkaniowej	– mieszkaniowa jednorodzinna	158,88	3,09	575	1,25

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Radomska

	Od południowego zachodu – okolice ul. Stromej (za zabudowaniami po lewej stronie)						
12	Od północnego wschodu – granica miasta Od południowego wschodu – ul. Stonimskiego Od południowego zachodu – ul. Stroma Od północnego zachodu – ul. Sanicka	– Grunty rolne – Tereny zabudowy mieszkaniowej	– mieszkaniowa jednorodzinna	692,67	13,47	1 097	2,38
13	Od północnego zachodu – ul. Tysiąclecia i ul. Przedborska Od północnego wschodu – ul. Wilsona i ul. Stodolna Od południowego wschodu – ul. Jagiellońska Od południowego zachodu – ul. Armii Krajowej	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny usługowe	– mieszkaniowa jednorodzinna – mieszkaniowa wielorodzinna – usługowa	142,45	2,77	10 430	22,61
14	Od północnego zachodu – ul. Jagiellońska Od północnego wschodu – ul. Wyszyńskiego Od wschodu i południowego zachodu – granica miasta Od zachodu – ul. Starowiejska	– Grunty rolne – Tereny zabudowy mieszkaniowej	– mieszkaniowa jednorodzinna – mieszkaniowa wielorodzinna – usługowa	391,67	7,62	4 004	8,68
15	Od północy – ul. Targowa Od wschodu – ul. Armii Krajowej i ul. Starowiejska Od południa – granica miasta Od zachodu – ul. Krakowska	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej	– mieszkaniowa jednorodzinna – usługowa – produkcyjna	144,94	2,82	1 766	3,83
16	Od północy – ul. Piłsudskiego i ul. Targowa Od wschodu - ul. Krakowska Od południa – granica gminy Od zachodu – tory kolejowe	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Łąki – Grunty rolne	– mieszkaniowa jednorodzinna	310,53	6,04	1 969	4,27
17	Od północnego zachodu – ul. Piłsudskiego Od południowego wschodu – tory kolejowe Od południowego zachodu – granica miasta	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Grunty rolne – Lasy	– mieszkaniowa jednorodzinna	142,29	2,77	775	1,68

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Radomska

18	Od północy – ul. Wymysłowska Od południowego wschodu - ul. Piłsudskiego Od południowego zachodu – granica miasta	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Grunty rolne – Lasy	– mieszkaniowa jednorodzinna	116,41	2,26	692	1,50
19	Od północy – ul. Brzeźnicka Od wschodu - ul. Jana Bytnara, okolice ul. Chabrowej i Cmentarza Stobiecko Miejskie Od południa – granica miasta Od zachodu – granica miasta	– Tereny zabudowy mieszkaniowej – Grunty rolne – Łąki	– mieszkaniowa jednorodzinna	329,61	6,41	924	2,00
20	Od północy – ul. Unii Europejskiej Od wschodu – Obwodnica Radomska Od południa - ul. Brzeźnicka Od zachodu – ul. Łódzka	– Tereny zabudowy mieszkaniowej	– mieszkaniowa jednorodzinna	171,46	3,33	1 162	2,52
21	Od północy – granica miasta Od wschodu – Obwodnica Radomska oraz okolice ul. Sucharskiego pomiędzy magazynami Od południa – ul. Brzeźnicka, ul. Łódzka i ul. Unii Europejskiej Od zachodu – granica miasta	– Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej	– produkcyjna	440,58	8,57	19	0,04

Źródło: opracowanie własne.

Do analizy wyznaczonych jednostek wykorzystano dane statystyczne dostępne w zasobach Urzędu Miejskiego w Radomsku oraz pozyskane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Komendy Powiatowej Policji w Radomsku, Starostwa Powiatowego w Radomsku, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, AIRLY Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Towarzystwa Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.

Powołując się na zawarte w ustawie o rewitalizacji zapisy dotyczące sposobu wyznaczenia obszaru zdegradowanego, za obszar koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej postanowiono uznać te jednostki, które charakteryzują się gorszymi niż średnia dla gminy wartościami przyjętych wskaźników. Zgodnie z ustawą założono też, że podstawowym warunkiem, aby dana jednostka mogła zostać uznana za obszar zdegradowany, jest występowanie w jej granicach koncentracji zjawisk kryzysowych w sferze społecznej – przy jednoczesnej obecności kryzysu w pozostałych sferach.

Do procesu delimitacji obszaru zdegradowanego wybrano kluczowe dla Radomka zjawiska problemowe, które wynikają z:

- historycznych uwarunkowań lokalnej polityki rozwoju, odwzorowanej m.in. w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego⁸,
- negatywnych zjawisk zidentyfikowanych w diagnozie ogólnej miasta,
- wywiadów ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców⁹.

Do analizy porównawczej zróżnicowania wewnątrzmijskiego Radomka wykorzystano łącznie 38 wskaźników, w tym 20 wskaźników odnoszących się do sfery społecznej, 5 wskaźników ze sfery gospodarczej, 3 ze sfery środowiskowej, 6 ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz 4 ze sfery technicznej (Tabela 17).

Tabela 17. Wskaźniki wykorzystane do oceny sfery społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej w diagnozie delimitacyjnej w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Radomsku

NR WSKAŹNIKA	NAZWA WSKAŹNIKA	DEFINICJA	ŹRÓDŁO DANYCH
SFERA SPOŁECZNA			
1.	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2012-2019 na 1000 osób	Udział różnicy liczby mieszkańców zamieszkałych na stałe w danej jednostce na 1000 mieszkańców jednostki. Wskaźnik obrazuje efekt zmian demograficznych w jednostce (migracje, przyrost naturalny) w latach 2012-2019, określając skalę potencjału demograficznego dla rozwoju danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
2.	Liczba osób w wieku pow. 75 lat na 1000 osób	Udział liczby mieszkańców zaliczanych do grupy osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności w danej jednostce na 1000 mieszkańców. Wskaźnik obrazuje efekt zmian demograficznych w kontekście starzenia się społeczeństwa, określając poziom wyzwań dla danej jednostki w zakresie dostępności.	Urząd Miasta Radomska
3.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego uzależnienia rodzin od pomocy instytucjonalnej MOPS, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

⁸ Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomsko (Uchwała nr V/53/19 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 20 marca 2019 r.

⁹ Raport z badania ankietowego dotyczącego potrzeb i oczekiwań mieszkańców wobec procesu rewitalizacji Radomka – Załącznik nr 1.

4.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
5.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego wykluczenia z tyt. choroby alkoholowej, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
6.	Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym kondycję ekonomiczną rodzin, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
7.	Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tyt. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym kondycję wychowawczą rodzin, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
8.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. przemocy na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym kondycję wychowawczą rodzin, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach w stosunku do których odnotowano zjawisko przemocy w rodzinie na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
9.	Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, reprezentowaną przez osoby ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, poprzez liczbę osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
10.	Liczba niebieskich kart na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym kondycję wychowawczą rodzin, poprzez liczbę założonych niebieskich kart na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
11.	Czyny karalne nieletnich na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym poziom przestępczości wśród nieletnich, poprzez liczbę czynów karalnych wśród młodocianych na 1000 osób w danej jednostce.	Komenda Powiatowa Policji
12.	Liczba wykroczeń p-ko mieniu na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym poziom bezpieczeństwa publicznego, poprzez liczbę wykroczeń przeciwko mieniu na 1000 osób w danej jednostce.	Komenda Powiatowa Policji
13.	Liczba wykroczeń p-ko obyczajności publicznej na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym poziom bezpieczeństwa publicznego, poprzez liczbę wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej na 1000 osób w danej jednostce.	Komenda Powiatowa Policji
14.	Liczba wykroczeń p-ko porządkowi i spokoju publicznemu na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym poziom bezpieczeństwa publicznego, poprzez liczbę wykroczeń przeciwko porządkowi i spokoju publicznemu na 1000 osób w danej jednostce.	Komenda Powiatowa Policji
15.	Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje udział osób niezatrudnionych i niewykonyjących innej pracy zarobkowej, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujących zatrudnienia lub innej pracy	Powiatowy Urząd Pracy

		zarobkowej na 1000 mieszkańców w danej jednostce.	
16.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje udział osób pozostających bez pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, w 1000 mieszkańców danej jednostki.	Powiatowy Urząd Pracy
17.	Liczba bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje udział osób pozostających bez pracy w wieku poniżej 25 lat, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, w 1000 mieszkańców danej jednostki.	Powiatowy Urząd Pracy
18.	Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje skalę problemu ubóstwa, wyrażoną poprzez łączną wartość zadłużenia z tyt. czynszu w gminnym zasobie mieszkaniowym, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki.	TBS Sp. z o.o.
19.	Liczba NGO na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego, wyrażony liczbą organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
20.	Liczba projektów zgłoszonych do BO na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego, mierzony poziomem partycypacji mieszkańców w życiu publicznym, wyrażony liczbą projektów zgłoszonych w ramach budżetu obywatelskiego na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
PODSYSTEM GOSPODARCZY			
21.	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób	Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym, to osoby, które zakończyły edukację na poziomie szkoły podstawowej/gimnazjalnej, nieposiadające kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem (świadectwem). Wskaźnik przeliczony na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Powiatowy Urząd Pracy
22.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał rynku pracy do rozwoju lokalnej gospodarki, mierzony udziałem liczby osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni pow. 65 lat, kobiety pow. 60 lat) w stosunku do 1000 mieszkańców tej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
23.	Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje rozkład branż niepożądanych w układzie jednostek w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Branże niepożądane to m.in. tzw. przedsiębiorstwa „bieda”, tj. firmy prowadzące działalność pozabankową, zakłady losowe, kasyna, lombardy, punkty sprzedaży alkoholu, których funkcjonowanie koresponduje z problemami w sferze społecznej.	Urząd Miasta Radomska
24.	Liczba wyrejestrowań z CEIDiG na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, a w szczególności kondycję sektora MŚP, wyrażoną liczbą podmiotów wyrejestrowanych w 2019 r. z CEDiG na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
25.	Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób	Liczba podmiotów gospodarczych noworejestrowanych w CEIDiG w 2019 r. na 1000 mieszkańców danej jednostki określa zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek.	Urząd Miasta Radomska
PODSYSTEM ŚRODOWISKOWY			
26.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz środowiska, mierzone występowaniem odpadów niebezpiecznych, wyrażonych	Urząd Miasta Radomska

		powierzchnią wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób danej jednostki.	
27.	Liczba działalności gospodarczych wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz lokalnego środowiska, mierzone liczbą funkcjonujących w 2019 roku podmiotów gospodarczych z terenu Radomska, mających pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, na 1000 osób danej jednostki.	Starostwo Powiatowe w Radomsku, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
28.	Liczba dni w roku z przekroczoną wartością normy dla stężenia PM10 w powietrzu	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz środowiska w odniesieniu do norm jakości powietrza, wyrażone liczbą dni w roku z ponadnormatywnym stężeniem PM10 w danej jednostce (norma dla PM10 - nie więcej niż 35 dni w roku z przekroczeniem wartości dopuszczalnych).	Urząd Miasta Radomska – na podstawie monitoringu AIRLY
PODSYSTEM PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNY			
29.	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje atrakcyjność kulturową jednostek, mierzoną rozkładem obiektów włączonych do gminnej ewidencji zabytków na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
30.	Liczba budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jednostek, wyrażony liczbą budynków w zasobie gminnym wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 1000 mieszkańców danej jednostki.	TBS Sp. z o.o.
31.	Liczba budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jednostek, wyrażony liczbą budynków (prywatnych i gminnych) przyłączonych do sieci ciepłowniczej na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
32.	Długość ścieżek rowerowych w M na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazuje poziom wyposażenia jednostek w infrastrukturę rowerową, stanowiącą alternatywny dla ruchu samochodowego sposób przemieszczania się, wyrażony przez długość ścieżek rowerowych w metrach na 1000 mieszkańców danej jednostki.	Urząd Miasta Radomska
33.	Liczba przystanków komunikacji publicznej dostosowanych do potrzeb osób o szczególnych potrzebach w łącznej liczbie przystanków	Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony liczbą przystanków komunikacji publicznej dostosowanych dla osób o szczególnych potrzebach w zakresie dostępności - w łącznej liczbie przystanków w danej jednostce.	Urząd Miasta Radomska
34.	Powierzchnia terenów zieleni na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje udział terenów zieleni (parków, ogrodów działkowych, zieleni wysokiej oraz terenów odgrywających istotną rolę w systemie przyrodniczym miasta) wyrażonych w hektarach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w danej jednostce. Wskaźnik informuje o jakości zamieszkania w jednostce, świadcząc o poziomie dostosowania rozwiązań urbanistycznych do potrzeb mieszkańców związanych z rekreacją.	Urząd Miasta Radomska
PODSYSTEM TECHNICZNY			
35.	Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 100 osób	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji gminnego zasobu mieszkaniowego, mierzoną udziałem liczby budynków, których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki.	TBS Sp. z o.o.
36.	Liczba budynków komunalnych	Wskaźnik obrazuje rozkład najstarszego zasobu mieszkaniowego, będącego własnością gminy,	TBS Sp. z o.o.

	wybudowanych przed 1945 rokiem na 1000 osób	mierzonego udziałem liczby budynków wybudowanych przed 1945 rokiem na 1000 mieszkańców danej jednostki.	
37.	Liczba mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje skalę występowania substandardowego zasobu mieszkaniowego, w którym nie jest możliwe efektywne korzystanie z obiektów, mierzone liczbą mieszkań komunalnych bez łazienki w przeliczeniu na w 1000 mieszkańców danej jednostki.	TBS Sp. z o.o.
38.	Liczba lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób	Wskaźnik obrazuje skalę występowania substandardowego zasobu mieszkaniowego, w którym nie jest możliwe efektywne korzystanie z obiektów, wyrażoną liczbą lokali gminnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób. Wskaźnik bezpośrednio koreluje z danymi dot. jakości powietrza mierzonymi w sferze środowiskowej.	Urząd Miasta Radomska

Źródło: opracowanie własne.

Zaproponowany katalog wskaźników odzwierciedla najbardziej kluczowe problemy, które występują w Radomsku. Ich liczba i stopień przekroczenia przez nie wartości referencyjnych dla miasta przesądzi o uznaniu niektórych jednostek za zdegradowane.

Wskaźniki wybrane do analizy porównawczej jednostek strukturalnych spełniają następujące kryteria:

- są mierzalne,
- pochodzą z wiarygodnych źródeł,
- istnieje w ich przypadku możliwość systematycznego pozyskiwania danych w kolejnych latach, podczas monitorowania sytuacji na obszarze kryzysowym (w ramach monitoringu gminnego programu rewitalizacji).

Po przeprowadzeniu analizy wskaźnikowej została podjęta próba określenia, które jednostki charakteryzują się kumulacją zjawisk kryzysowych, przyjmując za priorytet udowodnienie koncentracji czynników kryzysowych w sferze społecznej, na co wskazuje art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

Poniżej dokonano analizy wpływu liczby wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego (Tabela 18).

Tabela 18. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego w Radomsku

WYSZCZEGÓLNIENIE SFER	LICZBA BADANYCH WSKAŹNIKÓW KRYZYSOWYCH	WPLYW WSKAŹNIKÓW Z POSZCZEGÓLNYCH SFER NA WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
SFERA SPOŁECZNA	20	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Za koncentrację przyjęto współwystępowanie co najmniej połowy z analizowanej liczby negatywnych czynników, czyli 10 z 20-tu.
SFERA GOSPODARCZA	5	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołeczne – w sferze gospodarczej określonego jako niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw. Poziom przedsiębiorczości w Radomsku jest stymulantą rozwoju miasta, dlatego w analizie delimitacyjnej zaproponowano zobrazowanie słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw za pomocą 5-iu różnych wskaźników w sferze gospodarczej. Za zdegradowane w sferze gospodarczej uznano te jednostki, w

		których występuje co najmniej 1 negatywne zjawisko w tej sferze – w powiązaniu z koncentracją kryzysu w sferze społecznej.
SFERA ŚRODOWISKOWA	3	<p>Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze środowiskowej są to w szczególności: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.</p> <p>Wskaźniki ze sfery środowiskowej obrazują główne problemy miasta związane z niską jakością powietrza atmosferycznego oraz występowaniem odpadów niebezpiecznych – wyrobów azbestowych.</p> <p>Z udziałem 3-ch badanych wskaźników uznano za zdegradowane w sferze środowiskowej te jednostki, w których występuje co najmniej 1 negatywne zjawisko w tej sferze – w powiązaniu z koncentracją kryzysu w sferze społecznej</p>
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	6	<p>Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze przestrzenno-funkcjonalnej obejmującej w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.</p> <p>Wskaźniki ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej obrazują główne problemy miasta związane z brakami w infrastrukturze, w tym w odniesieniu do zieleni parkowej i terenów rekreacyjnych, a także występowanie obiektów zabytkowych, świadczących z jednej strony o potencjale kulturowym jednostki, z drugiej strony zgłaszających duże potrzeby w zakresie prac konserwatorskich i restauratorskich.</p> <p>Z udziałem 6-iu badanych wskaźników uznano za zdegradowane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej te jednostki, w których występuje co najmniej 1 negatywne zjawisko w tej sferze – w powiązaniu z koncentracją kryzysu w sferze społecznej.</p>
SFERA TECHNICZNA	4	<p>Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze technicznej obejmującego w szczególności: degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Wskaźniki ze sfery technicznej obrazują główne problemy najstarszej zabudowy mieszkaniowej, wchodzącej w skład gminnego zasobu (stan techniczny wynikający z długiego okresu eksploatacji, brak podstawowych udogodnień, brak rozwiązań technicznych w zakresie energooszczędności) oraz zasobu prywatnego - w zakresie rozwiązań technicznych wpływających na jakość środowiska.</p> <p>Z udziałem 4-ch badanych wskaźników uznano za zdegradowane w sferze technicznej te jednostki, w których występuje co najmniej 1 negatywne zjawisko w tej sferze – w powiązaniu z koncentracją kryzysu w sferze społecznej.</p>

Źródło: opracowanie własne.

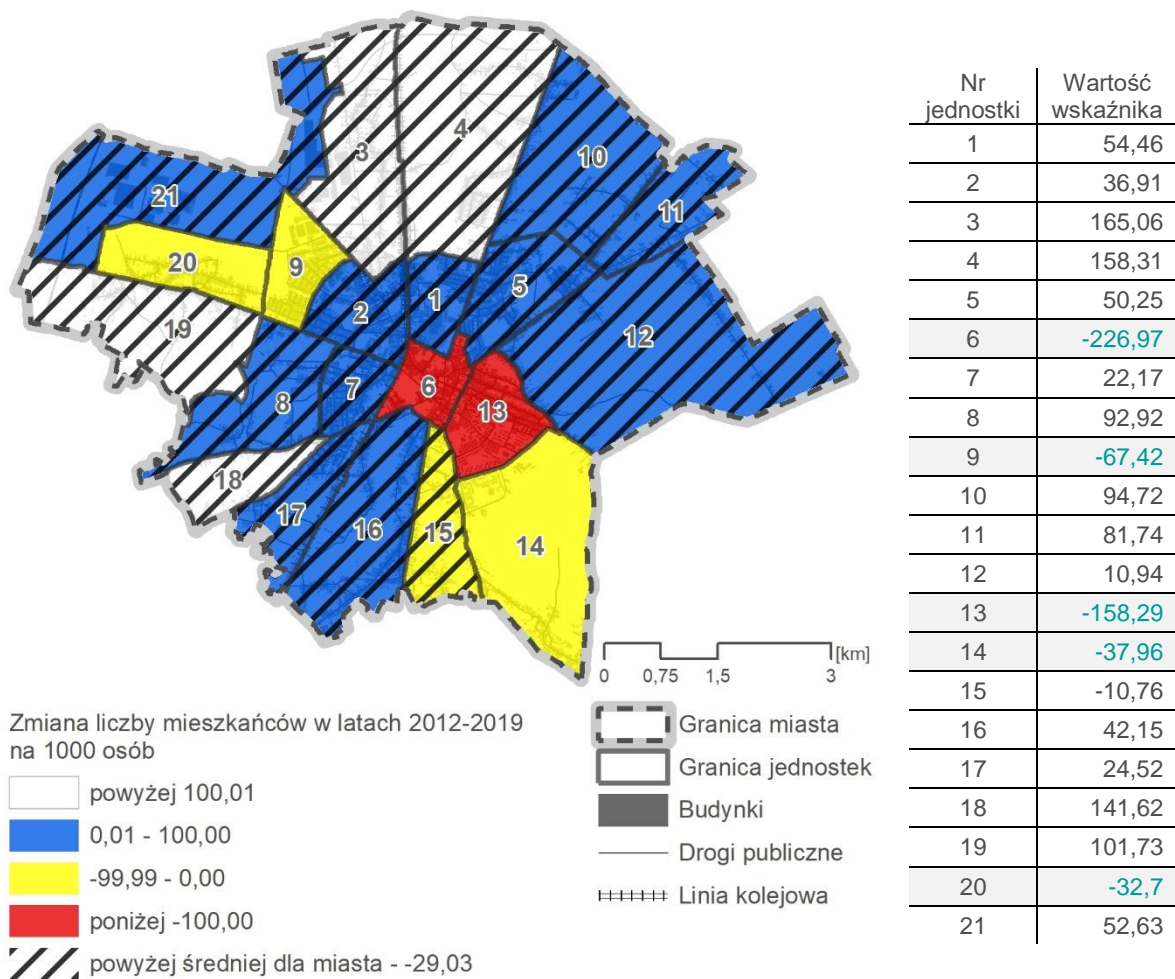
Na potrzeby badania ustalono, że za sytuację kryzysową uznaje się odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru całego miasta. Przyjęte założenia metodologiczne spełniają wymogi zapisów ustawy o rewitalizacji.

3.2. SFERA SPOŁECZNA

Do analizy sfery społecznej użyto 20 czynników obrazujących zjawiska kryzysowe, o których mówi art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, w szczególności dotyczących bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których

mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. poz. 1696), niskiego poziomu kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym.

W analizie sfery społecznej ważnym czynnikiem diagnozującym kondycję gminy jest informacja o zmianie liczby ludności w poszczególnych jednostkach. Koncentracja problemów (społecznych, a także gospodarczych i technicznych) ma bezpośrednie przełożenie na nasilenie się procesów wyludnienia niektórych części miasta. W toku czynności badawczych ustalono, które jednostki charakteryzują się największym stopniem depopulacji. Dokonano tego na podstawie kwerendy w zakresie zmiany liczby mieszkańców w latach 2012-2019, której wyniki przedstawiono na rysunku poniżej.

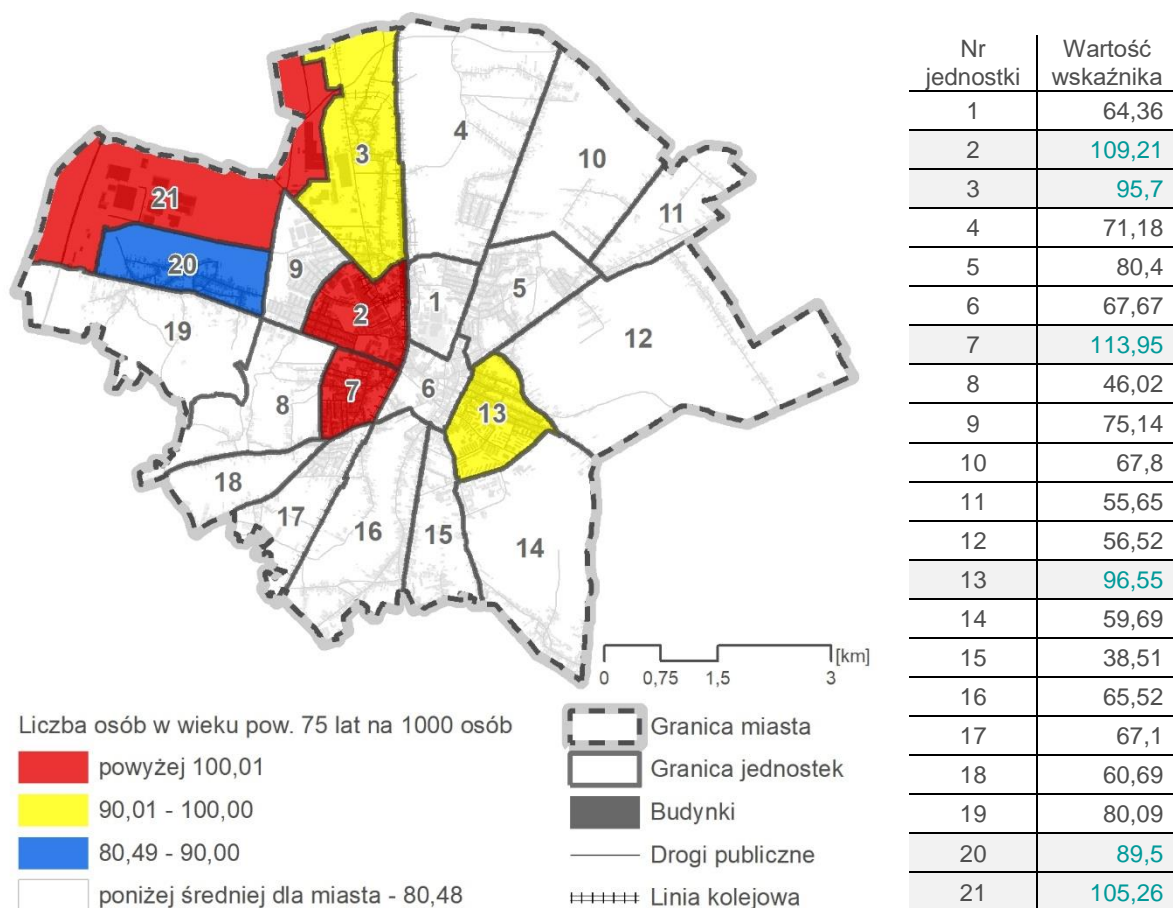

Rys. 5. Rozkład wartości wskaźnika liczby zmiany liczby mieszkańców w latach 2012-2019 na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Z badania wynika, że średnia wartość referencyjna dla miasta jest wartością ujemną i wynosi (-)29,03. Rozkład tego wskaźnika w poszczególnych jednostkach jest bardzo zróżnicowany, jego rozpiętość jest znaczna i oscyluje od 165,06 do (-)226,97. Największy przyrost liczby mieszkańców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowały jednostki: nr 3 (165,06), nr 4 (158,31), nr 18 (141,62), nr 19 (101,73), nr 10 (94,72), nr 8 (92,92) i nr 11 (81,74).

Sytuacja kryzysowa, tj. odpływ mieszkańców, występuje w 6 jednostkach strukturalnych, z czego tylko w jednej (nr 15 (-10,76)) jest on mniejszy niż wartość referencyjna. Największy odpływ mieszkańców zidentyfikowano w jednostce nr 6 (-226,97), w której to wartości wskaźnika przekracza ponad siedmiokrotnie średnią dla miasta. Duży ubytek mieszkańców zanotowano również w jednostkach nr 13 (-158,29) i nr 9 (-67,42). O problemie demograficznym, wyrażającym się przekroczeniem wartości referencyjnej, można także mówić w przypadku jednostek nr 14 (-37,96) i nr 20 (-32,7).

Starzenie się społeczności lokalnej rzutuje na wiele dziedzin życia społecznego i gospodarczego. Wyludnianie się miasta, wywołane ujemnym saldem migracji, ujemnym przyrostem naturalnym, w powiązaniu ze zwiększającym się współczynnikiem obciążenia demograficznego ma przełożenie m.in. na wzrost liczby osób w wieku senioralnym. Na Rys. 6 przedstawiono rozkład wartości wskaźnika liczby osób w wieku powyżej 75 lat na 1000 osób.

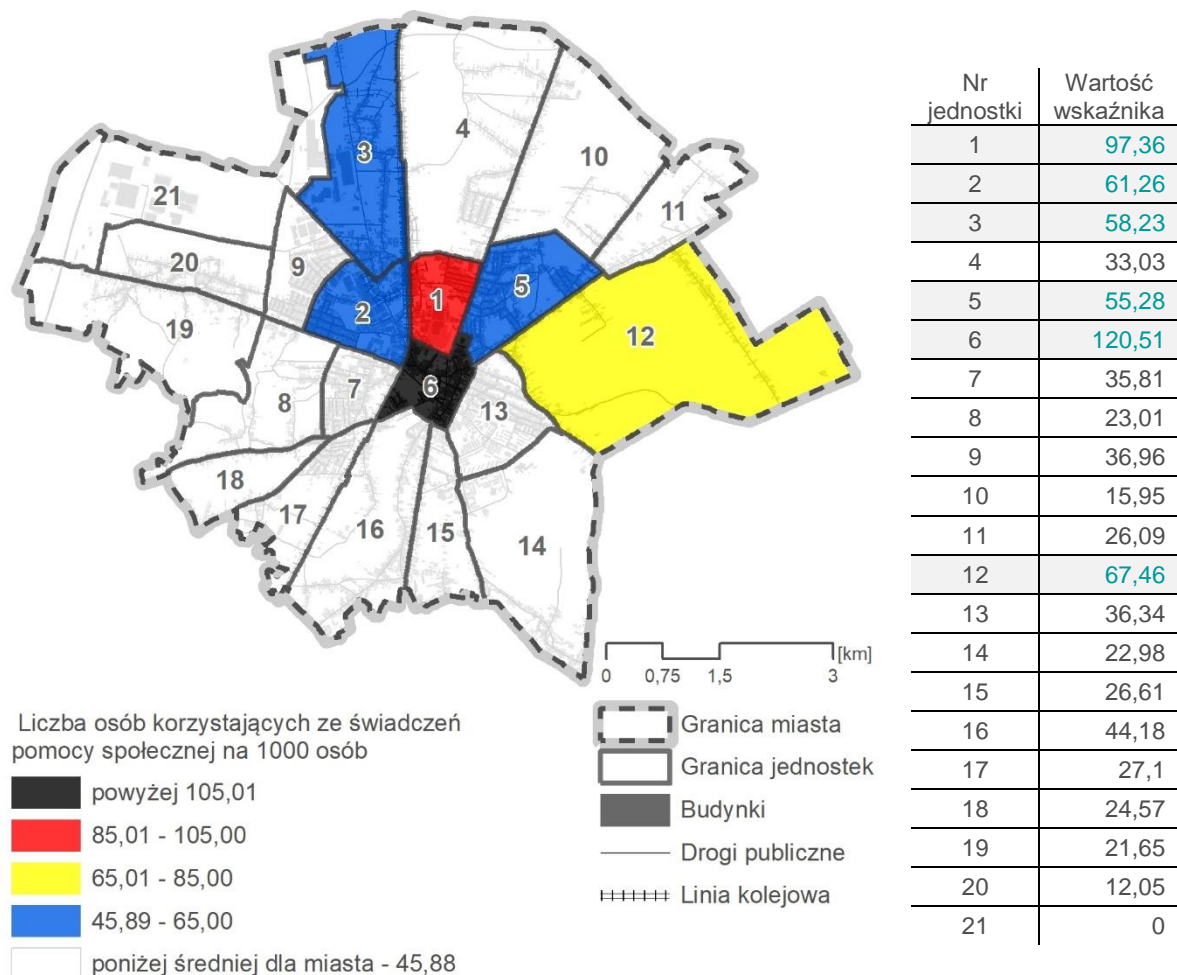
Rys. 6. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób w wieku powyżej 75 lat na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Największe odchylenie od wartości średniej dla miasta (80,48) zanotowały jednostki: nr 2 (109,21), nr 7 (113,95) i nr 18 (141,62). Wysoka wartość wskaźnika została również odnotowana w przypadku jednostki nr 21 (105,26), jednak wyniku tego nie należy uznawać za faktyczne zjawisko kryzysowe, lecz

błąd pomiarowy, związany z występowaniem niewielkiej ilości czynnika w bardzo małej populacji jednostki (19 osób).

Ponadto duży udział osób starszych w wieku powyżej 75 lat na 1000 osób występuje również w jednostkach nr 3 (95,7), nr 13 (96,55) i nr 20 (89,5).

Pomoc społeczna ma na celu wspieranie osób i rodzin w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić wykorzystując własne możliwości i uprawnienia. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób obrazuje problemy mieszkańców poszczególnych jednostek w związku z zaspokajaniem podstawowych potrzeb. Rozkład wartości tego wskaźnika prezentuje Rys. 7.

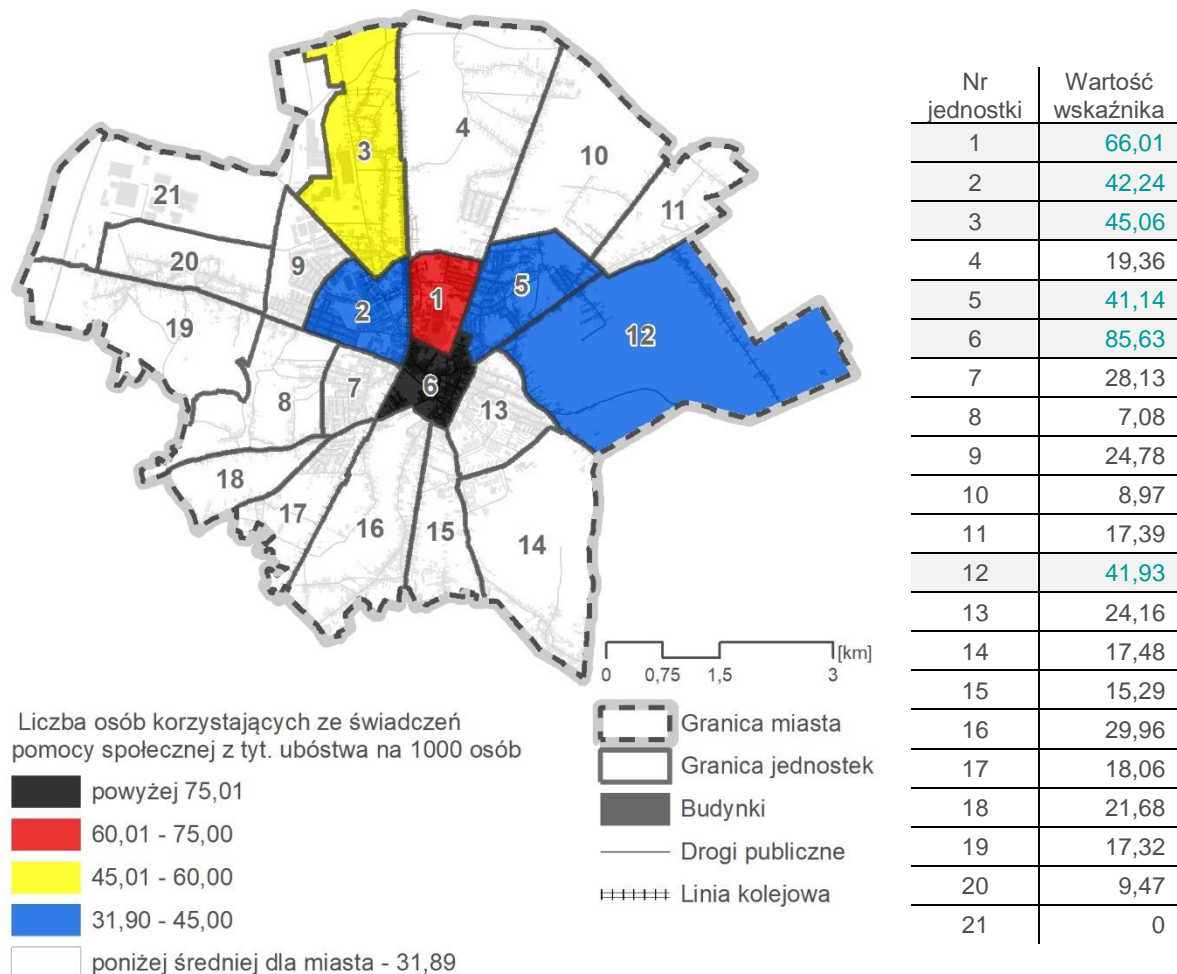

Rys. 7. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Analiza wartości wskaźnika wskazuje, iż sytuacja kryzysowa występuje w 6 jednostkach strukturalnych, zlokalizowanych w północnej części miasta. Średnia wartość wskaźnika dla miasta wynosi 45,88 i została przekroczona w jednostkach nr: 1, 2, 3, 5, 6 i 12. Jednak najwyższą wartością odznaczają się jednostki nr 6 (120,51 – przekracza wartość referencyjną dwuipółkrotnie) oraz nr 1 (97,36).

Poniżej dokonano analizy wskaźników ilustrujących w sposób szczegółowy podstawy udzielania pomocy społecznej.

Najważniejszym analizowanym zjawiskiem w sferze społecznej jest ubóstwo, wyrażone liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne z MOPS z tego tytułu. Zjawisko ubóstwa, z uwagi na swoje socjologiczne czy psychologiczne aspekty, stanowi niezwykle złożony problem społeczny, związany nie tylko z kwestiami ekonomicznymi. Mają w tym bowiem udział także takie elementy, jak niedostateczne warunki mieszkaniowe, gorszy dostęp do opieki medycznej, dóbr kultury czy niższy poziom wykształcenia. Rozkład wartości tego wskaźnika prezentuje Rys. 8.

Rys. 8. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób

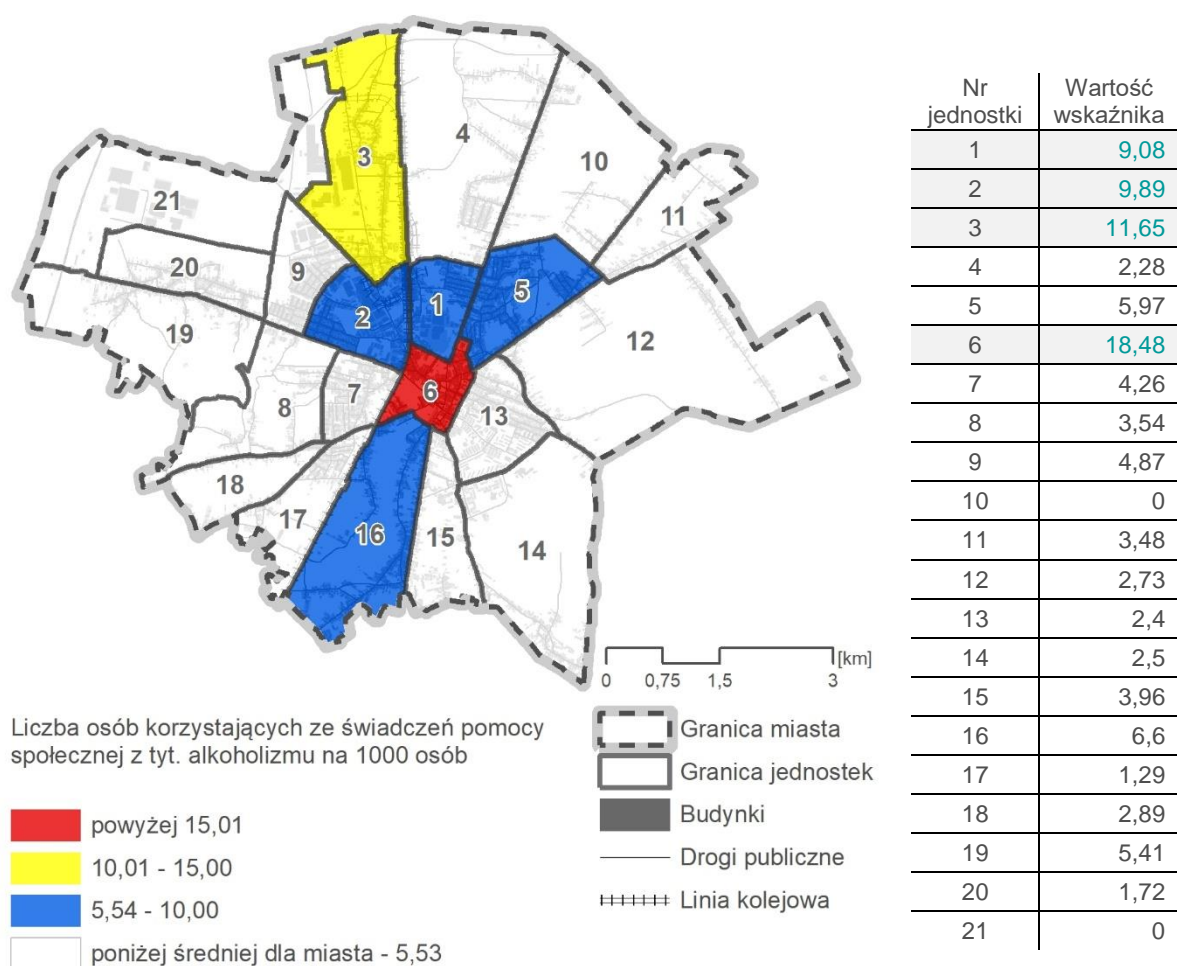
Źródło: opracowanie własne.

W przypadku wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 1000 mieszkańców sytuacja kryzysowa występuje w 6 jednostkach strukturalnych. Wartość referencyjna wskaźnika dla miasta wynosi 31,89 i została przekroczona w jednostkach nr: 1, 2, 3, 5, 6 i 12. O ile w większości jednostek liczba osób korzystających ze świadczeń charakteryzuje się podobnym poziomem odchylenia od wartości średniej dla miasta, o tyle w przypadku jednostek nr 6 i

1 można mówić o poważnym kryzysie. W jednostce nr 6 wartość wskaźnika przekracza średnią dla miasta blisko trzykrotnie (85,63), natomiast w jednostce nr 1 –dwukrotnie (66,01). W jednostkach nr 2, 3, 5 i 12 wartość wskaźnika oscyluje między 41 a 45.

Pomimo dużego uprzemysłowienia miasta i stosunkowo niskiego poziomu bezrobocia, występowanie zjawiska ubóstwa świadczy o problemach strukturalnych części mieszkańców Radomska, skutkujących skrajnym obniżeniem bazy dochodowej gospodarstw domowych. Jest to ta część populacji miasta, która jest w szczególności narażona na wystąpienie spirali degradacji, czyli wzajemnego pogłębiania się różnorodnych zjawisk kryzysowych, generowanych przez brak stałych dochodów (np. możliwość wystąpienia zadłużenia, wykluczenie z aktywności społeczno-zawodowej, złe warunki zamieszkania, problem degradacji technicznej zabudowy).

Następnym istotnym problemem sfery społecznej jest alkoholizm. Doprowadza on do zjawiska nazywanego alkoholową patologią społeczną, co wynika z faktu, że nałóg ten bezpośrednio dotyczy, nie pojedynczych osób, ale pośrednio biorą w nim też udział osoby znajdujące się w bliskim otoczeniu pijącego. Tym samym zjawisko obejmuje nieraz całe rodziny. W związku z powyższym problem zbadano za pomocą liczby osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne z MOPS z tytułu alkoholizmu. Rezultaty analizy zostały przedstawione na Rys. 9.

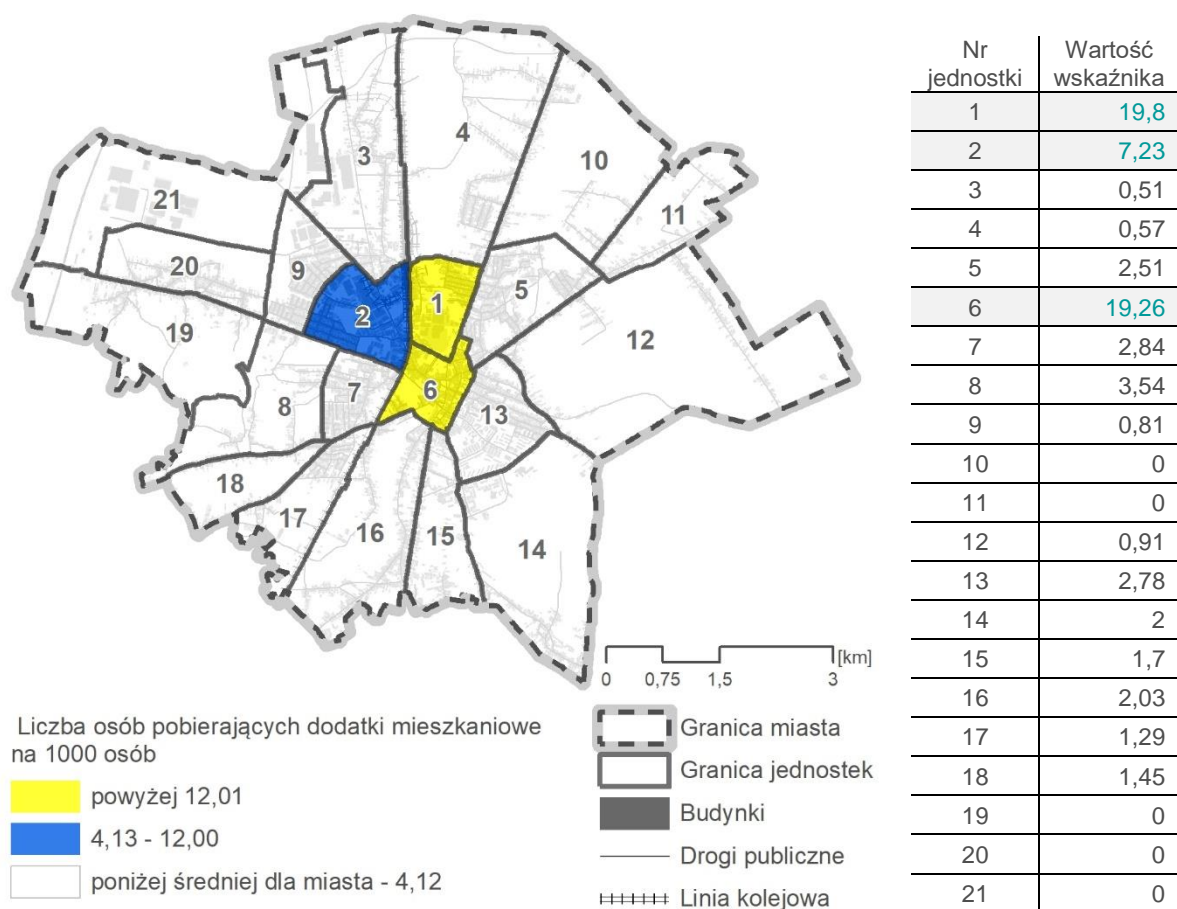

Rys. 9. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Kwerenda zjawiska alkoholizmu doprowadziła do identyfikacji 6 jednostek, w których została przekroczona średnia referencyjna dla miasta (5,53). Jednostki dotknięte tym zjawiskiem układają się południkowo w centralnej części miasta.

Najpoważniejszy kryzys odnotowano w jednostce nr 6, w której wartość wskaźnika przekroczyła średnią ponad trzykrotnie (18,48). Wysokie wartości wskaźnika przyjmują również jednostki nr 1, 2, 3. Kryzys w tej sferze dotyczy także jednostki nr 16.

Dotatki mieszkaniowe przysługują osobom, które w związku z problemami finansowymi mają trudności w uregulowaniu płatności za mieszkanie (lub dom). Rozkład wskaźnika liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób prezentuje Rys. 10.

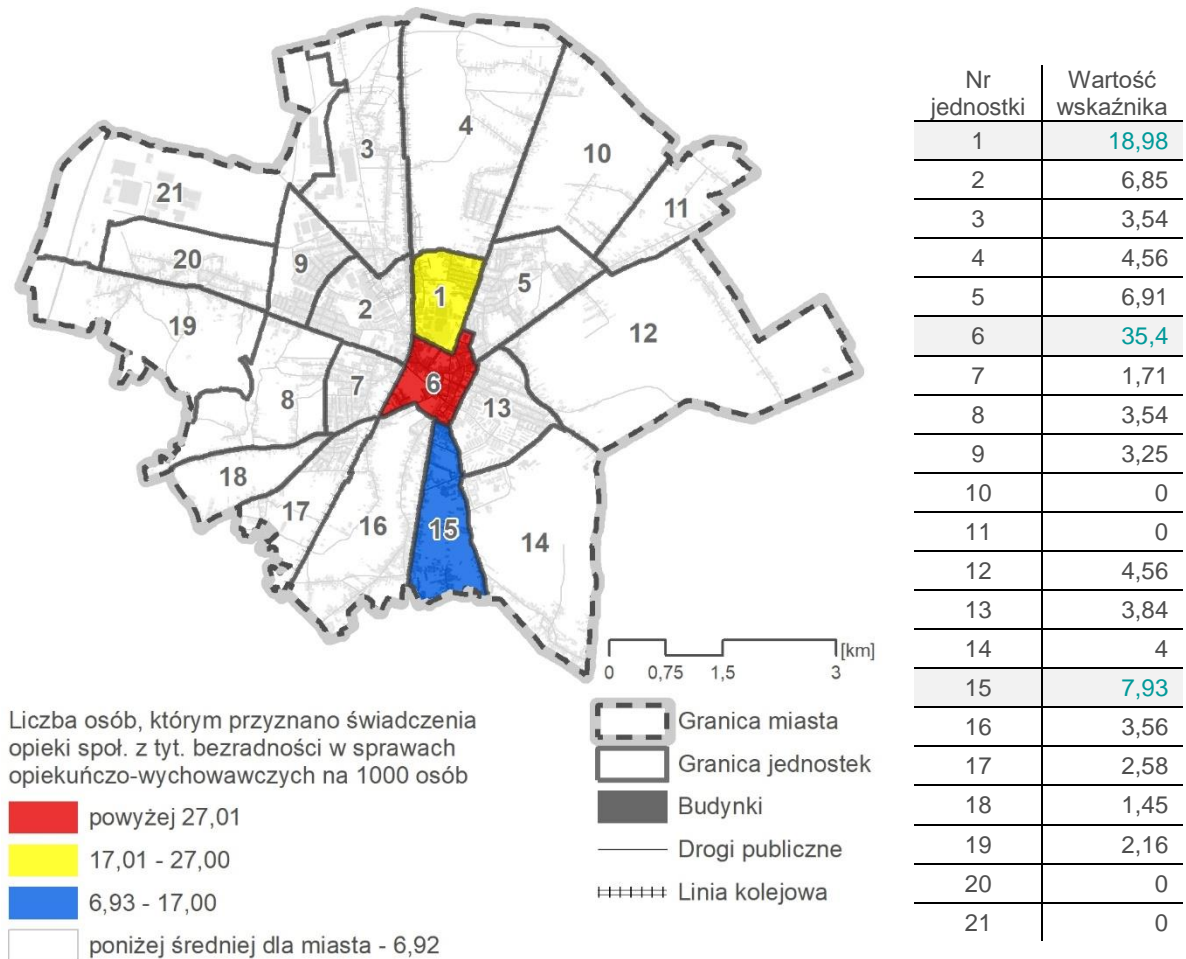

Rys. 10. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Wartość referencyjna wskaźnika dla miasta wynosi 4,12. Spośród wszystkich jednostek strukturalnych, trzy z nich znajdują się w sytuacji kryzysowej. Największe wartości wskaźnika odnotowano w jednostkach nr 1 (19,8) i nr 6 (19,26), które to przekraczają średnią dla miasta blisko pięciokrotnie.

Analizie poddano również kwestię bezradności opiekuńczo-wychowawczej, którą zbadano za pomocą wskaźnika liczby osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne z MOPS z tego tytułu. Rozkład wartości tego wskaźnika został pokazany Rys. 11.

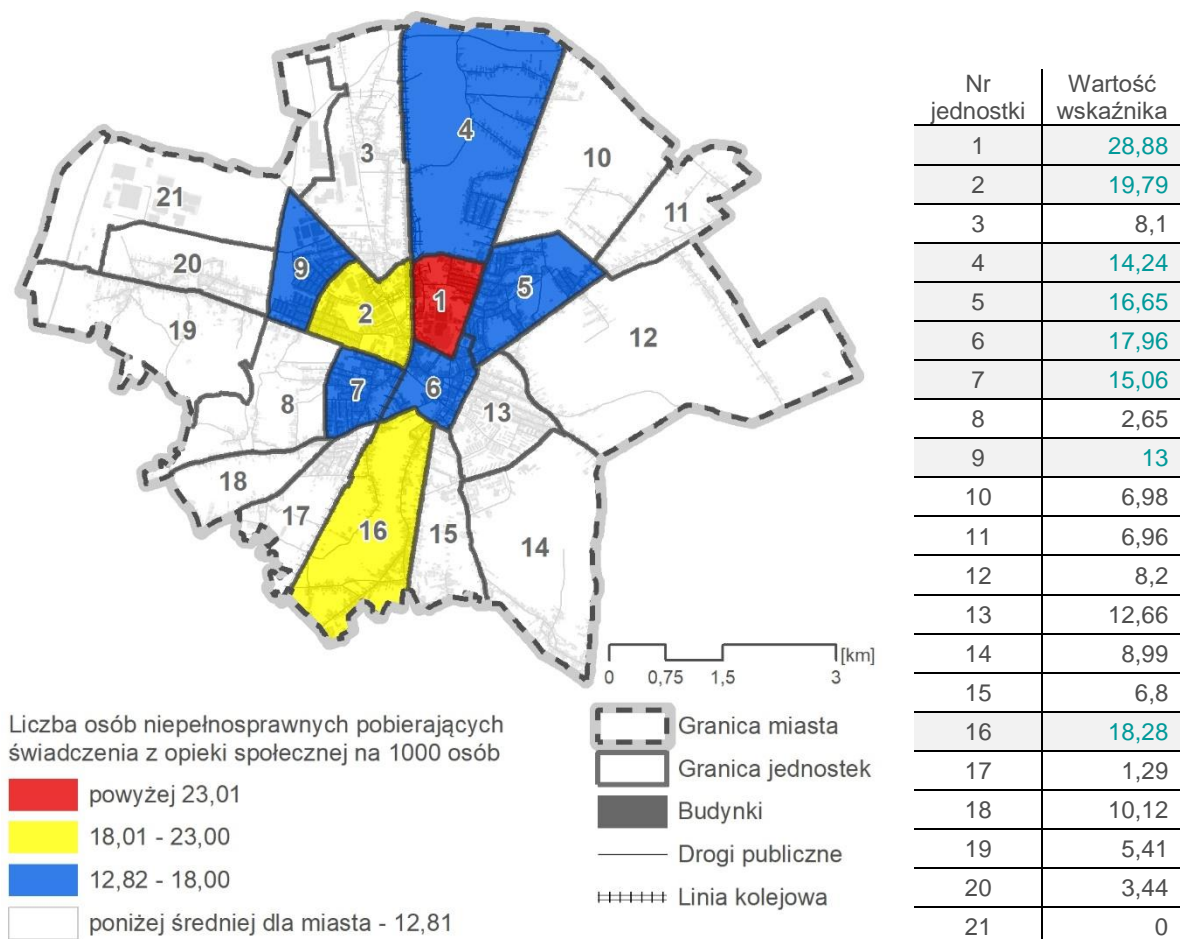

Rys. 11. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

O sytuacji kryzysowej można mówić w przypadku 3 jednostek strukturalnych – została w nich przekroczona średnia dla miasta, która wyniosła 6,92. Największą skalę kryzysu zidentyfikowano w jednostce nr 6, w której wskaźnik (35,4) był 5 razy wyższy od średniej referencyjnej dla miasta (6,92) oraz w jednostce nr 1 (18,98). Ponadto powyżej wartości referencyjnej osiągnął również wynik wskaźnika w jednostce nr 15.

Zjawisko wykluczenia dotyczy w szczególności mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności¹⁰. Koncentracja dużej liczby mieszkańców o zwiększonych potrzebach może przesądzić o uznaniu danej jednostki za zdegradowaną. Badanym zjawiskiem w tej sferze jest liczba niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób. Uzyskane wyniki zostały przedstawione na Rys. 12.

Rys. 12. Rozkład wartości wskaźnika liczby niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

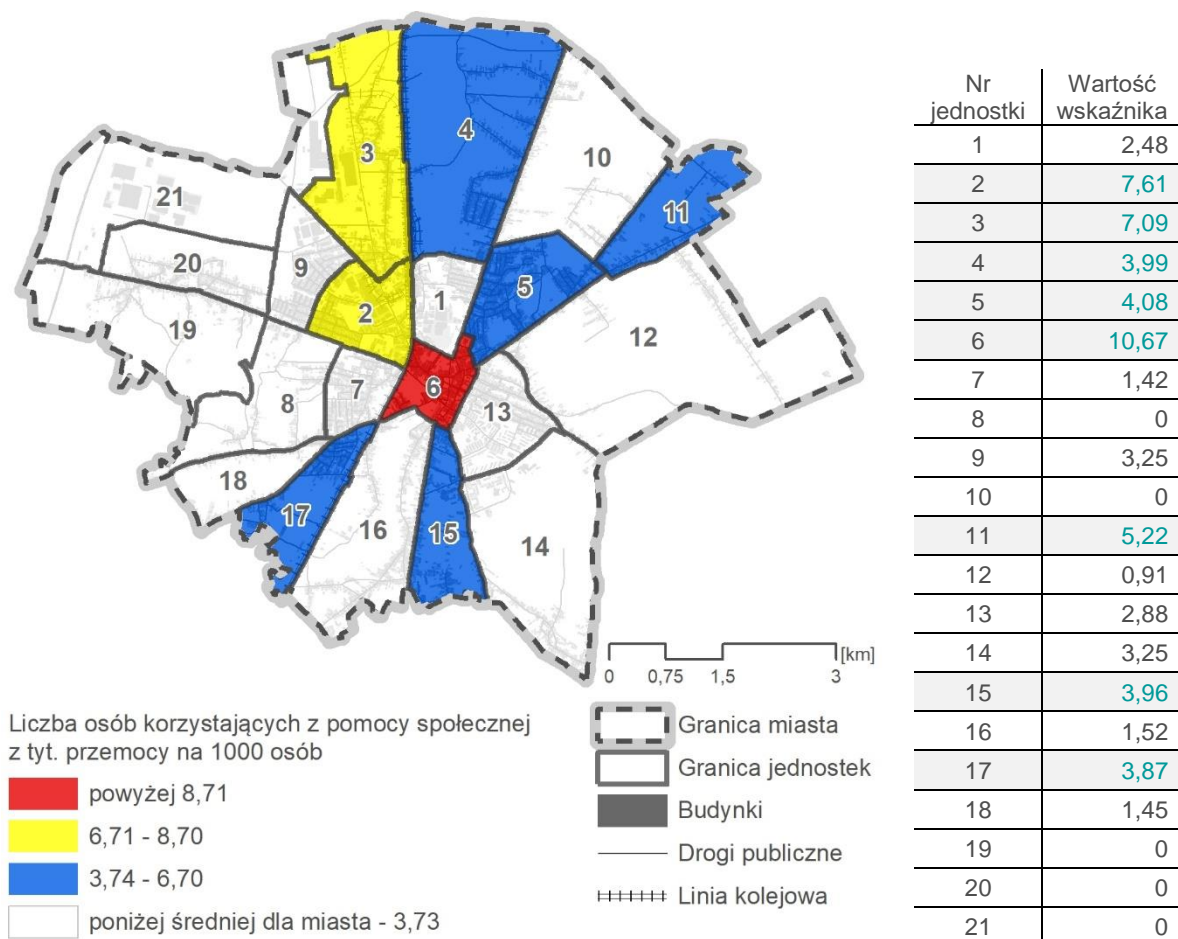
W odniesieniu do tego wskaźnika sytuacja kryzysowa dotyczy 8 jednostek. Zjawisko niepełnosprawności najbardziej zauważalne jest w jednostce nr 1, gdzie wartość wskaźnika przekracza średnią dla miasta ponad dwukrotnie (28,88). Wartość referencyjna (12,81) została także przekroczona w jednostkach nr 2 (19,79), nr 4 (14,27), nr 5 (16,65), nr 6 (17,96), nr 7 (15,06), nr 9 (13,0) i nr 16 (18,28).

Osoby ze szczególnymi potrzebami, utrzymujące się z niskich rent i zasiłków pobieranych w ramach pomocy społecznej, są szczególnie narażone na problem wykluczenia społeczno-zawodowego – nie tylko z powodu ograniczonej oferty edukacyjnej i niższych kompetencji, ale przede wszystkim z powodu barier w samodzielnym poruszaniu się, występujących w przestrzeniach publicznych, komunikacji

¹⁰ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1062).

publicznej, potencjalnych miejsc pracy. Stąd nacisk w ustawie na konieczność uwzględnienia w koncepcjach projektów rewitalizacyjnych (podstawowych) umieszczanych w GPR opisu działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami – w różnych wymiarach.

Innym poważnym problemem w sferze społecznej jest przemoc w rodzinie, która pojawia się najczęściej jako rezultat postępującego procesu wykluczenia społeczno-zawodowego członków rodzin. Zjawisko zostało zweryfikowane za pomocą liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy na 1000 osób. Rys. 13 ilustruje rozkład tego wskaźnika.

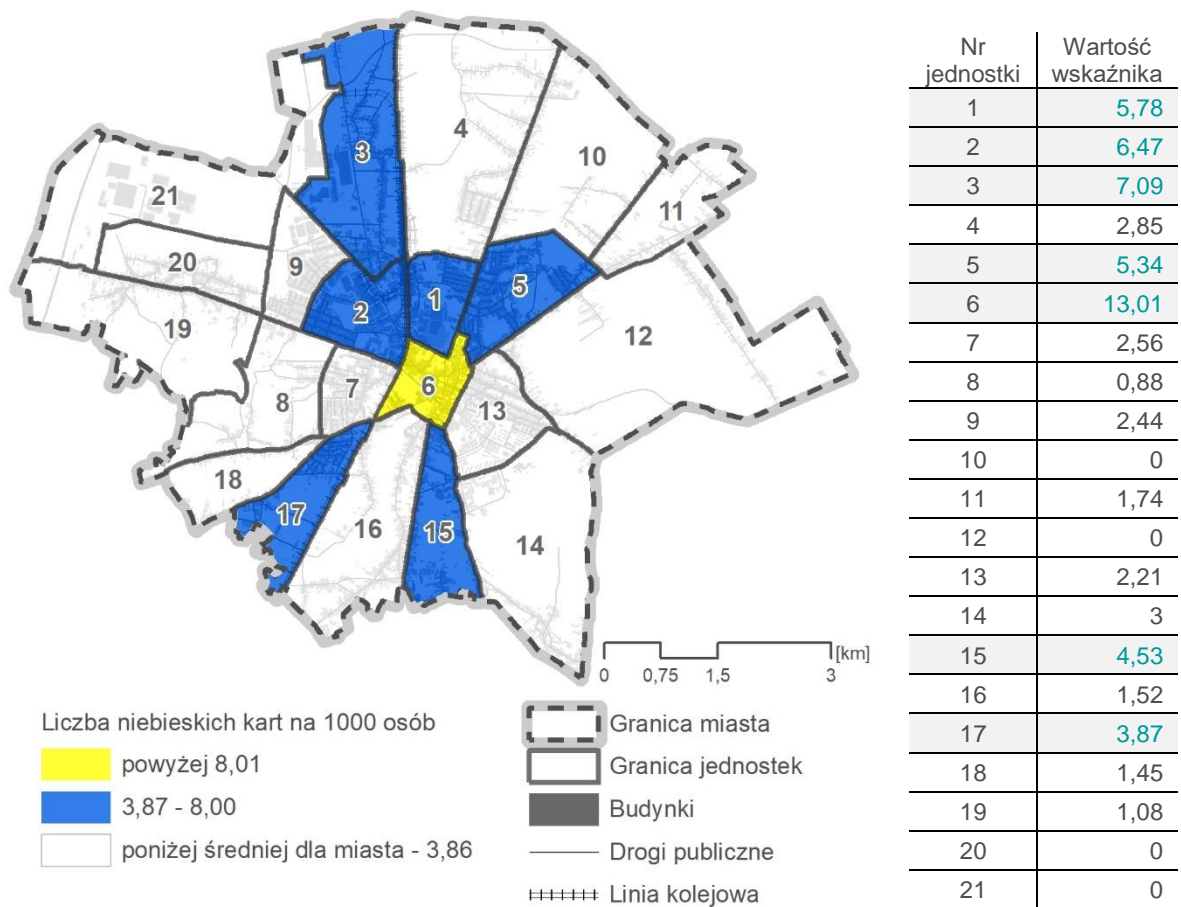

Rys. 13. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Zjawisko przemocy w rodzinie w skali przekraczającej średnią dla miasta (3,73) występuje w prawie połowie jednostek strukturalnych (8). Należą do nich jednostki nr 2, nr 3, nr 4, nr 5, nr 6, nr 11, nr 15, i nr 17. Najpoważniejsza sytuacja w zakresie występowania rodzin z problemem przemocy została zdiagnozowana w jednostce nr 6, w której wskaźnik został przekroczony prawie trzykrotnie, osiągając wartość 10,63, a także jednostce nr 2 i 3, w których wartość wskaźnika była dwukrotnie wyższa od średniej – odpowiednio 7,61 i 7,09. Na przykładzie jednostki nr 6 można stwierdzić, iż przemoc w rodzinie jest pochodną zjawiska skrajnego wykluczenia społecznego, np. z powodu ubóstwa, alkoholizmu czy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie, czyli jest bezpośrednim następstwem omówionego powyżej problemu społecznego. „Niebieska Karta” jest dokumentem służbowym wypełnianym w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie. „Niebieska Karta” może zostać założona przez Policję, Ośrodek Pomocy Społecznej, jak i Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Karta jest zapisem informacji powziętych przez przedstawicieli ww. służb podczas wykonywania swoich obowiązków w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Aby doprecyzować kwestie związane z przemocą w rodzinie, posłużono się wskaźnikiem liczby niebieskich kart na 1000 osób, który jest przedstawiony Rys. 14.

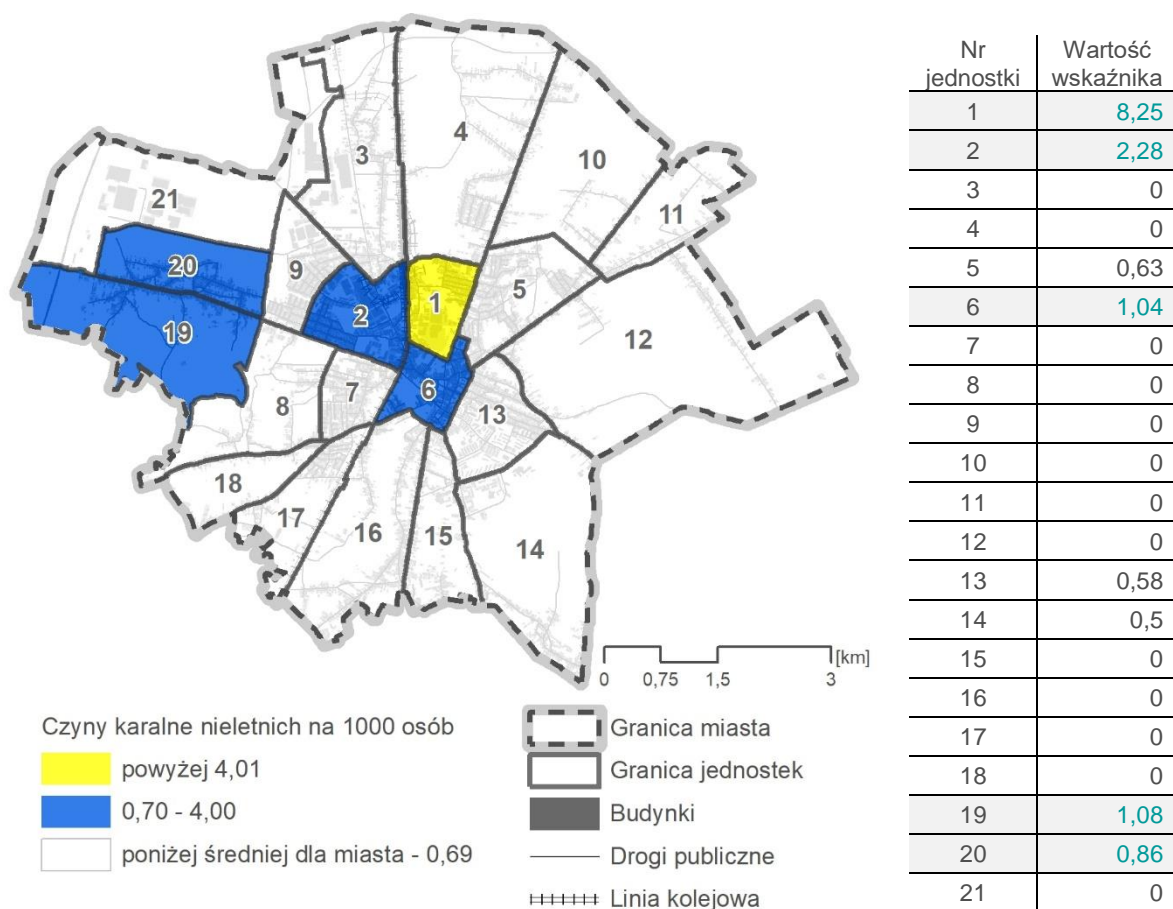

Rys. 14. Rozkład wartości wskaźnika liczby niebieskich kart na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Największa liczba niebieskich kart w przeliczeniu na 1000 osób znajduje się w jednostce nr 6 (13,01) i jest ona ponad trzykrotnie wyższa od wartości referencyjnej dla miasta (3,86). Sytuacja kryzysowa w tym aspekcie dotyczy również jednostek nr: 1 (5,78), 2 (6,47), 3 (7,09), 5 (5,34), 15 (4,53). Warto zaznaczyć, że jednostka nr 17 (3,87) przekracza wartość referencyjną jedynie o 0,01, więc można uznać, że mieści się ona w średniej.

Innym niepożądanym zjawiskiem społecznym, wzmacniającym poziom degradacji obszaru, jest niski poziom bezpieczeństwa publicznego, ilustrowany wskaźnikami przestępczości. Wyraża się on w występowaniu czynów zabronionych ustawowo (pod groźbą kary), popełnianych na obszarze danej jednostki terytorialnej. Poniżej omówieniu poddane zostały szczegółowe rodzaje wykroczeń składające się na ogólny obraz poziomu bezpieczeństwa publicznego w granicach administracyjnych Radomska. Liczba czynów karalnych nieletnich na 1000 osób wskazuje na stopień demoralizacji młodzieży. Według ustawy nieletni dopuszczający się czynu karnego to osoba w wieku 13-17 lat. Natomiast przez czyn karalny rozumie się przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo wykroczenie określone w art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 Kodeksu wykroczeń.

Rozkład wartości wskaźnika liczby czynów karalnych nieletnich na 1000 osób został przedstawiony na Rys. 15.

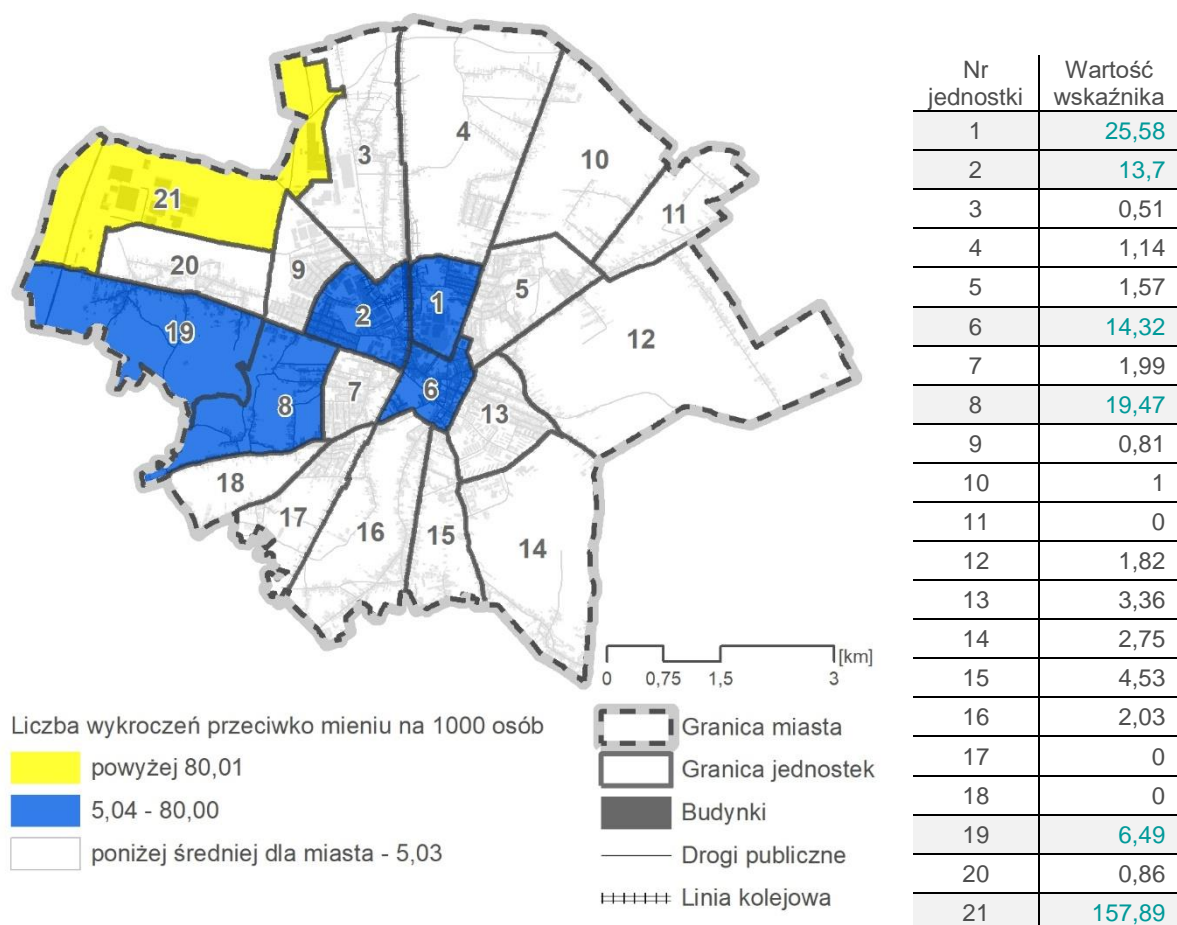

Rys. 15. Rozkład wartości wskaźnika liczby czynów karalnych nieletnich na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Największy kryzys w tym zakresie występuje w jednostce nr 1, gdzie wartość wskaźnika jest prawie 12 razy większa niż średnia dla miasta (0,69). Przekroczenie wartości progowej odnotowano również w 4 innych jednostkach strukturalnych tj. nr 2 (2,28), 6 (1,04), 19 (1,08), 20 (0,86).

Dokonywanie przez nieletnich czynów karalnych jest niepokojącym zjawiskiem, ponieważ utrwalone we wczesnej młodości wzorce często eskalują w dorosłym życiu. Warto zaznaczyć również, że demoralizacja w dużej mierze jest problemem przekazywanym z pokolenia na pokolenie, przez co młodym osobom trudno jest się wydestać z zamkniętego kręgu patologii.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym stopień przestępczości w Radomsku jest liczba wykroczeń przeciwko mieniu¹¹ na 1000 osób. Rozkład wartości tego wskaźnika prezentuje Rys. 16.

Rys. 16. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko mieniu na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

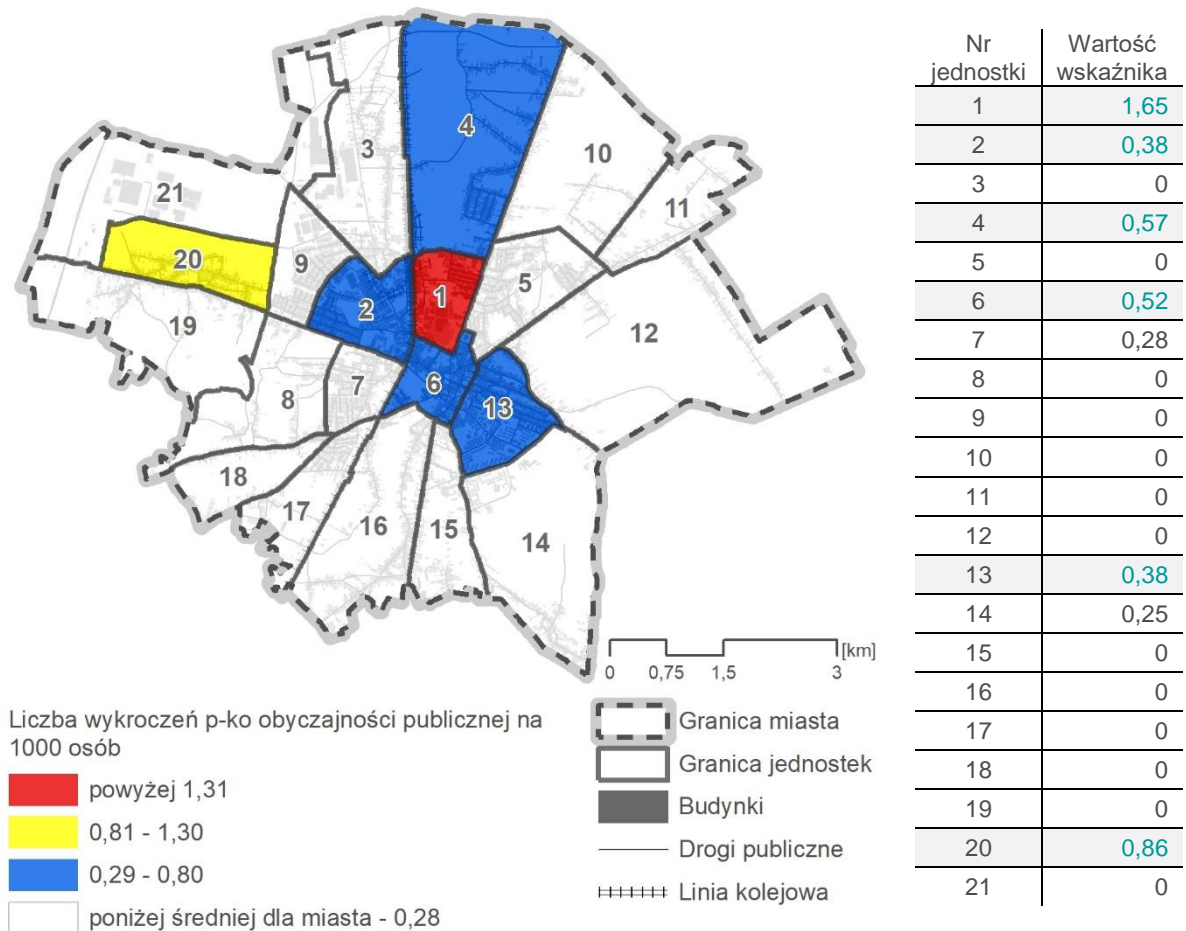
Odchylenia od wartości referencyjnej (5,03) zanotowano w 6 jednostkach strukturalnych. Głęboki kryzys w tym aspekcie widoczny jest w jednostce nr 21, w której to wartość średnia wskaźnika dla miasta została przekroczona ponad 31 razy (157,89). W jednostce tej zlokalizowane są obszary radomszczańskie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Liczba wykroczeń przeciwko mieniu na 1000 osób jest wysoka również w jednostkach nr 1, (25,58), nr 2 (13,7), nr 6 (14,32) i nr 8 (19,47). Najmniejszy udział tych zdarzeń zanotowano w jednostce nr 19, gdzie wskaźnik przekracza wartość progową zaledwie o 1,47.

11 Wykroczenia przeciwko mieniu to: kradzież lub przywłaszczenie; kradzież leśna; szalbierstwo; paserstwo; kradzież ogrodowa; uszkodzenie lub zniszczenie cudzej rzeczy; niezawiadomienie w terminie o znalezieniu cudzej rzeczy; kradzież, przywłaszczenie, niszczenie cudzej rzeczy niemajątkowej; samowolne użycie cudzej rzeczy; urządzenie gry hazardowej; wyrób, posiadanie, nabywanie, dostarczanie wytrychów – Rozdział XIV Kodeksu Wykroczeń (t.j. Dz.U.2021.281)

Innym rodzajem czynów społecznie szkodliwych są te przeciwko obyczajności publicznej. Według Rozdziału XVI Kodeksu wykroczeń, wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej to: nieobyczajny wybryk; nieobyczajne ogłoszenie, napis, rysunek; proponowanie czynu nierządowego z chęci korzyści majątkowej.¹²

Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej na 1000 osób prezentuje Rys. 17.

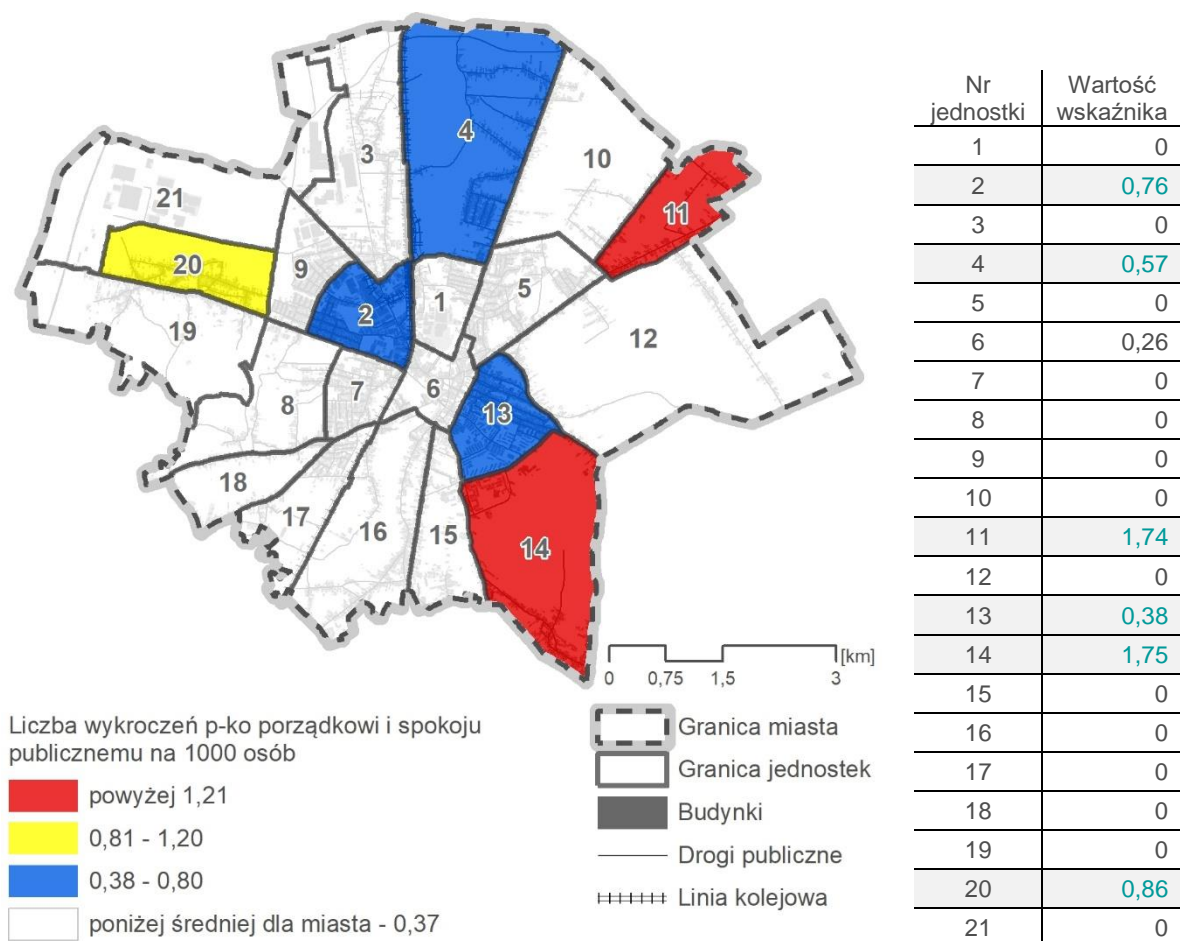

Rys. 17. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Wartość referencyjna dla miasta jest bardzo niska (0,28), co świadczy o małej skali występowania tego typu wykroczeń w przeliczeniu na 1000 osób. Przekroczenie średniej nastąpiło w 6 jednostkach strukturalnych, które w toku niniejszych badań wykazywały kryzysy w różnych aspektach sfery społecznej. Najwyższa wartość wskaźnika dotyczy jednostki nr 1 (1,65). Pozostałe przekroczenia wartości progowej są nieznaczne – oscylują między 0,1 a 0,58. Dotyczy to jednostek nr 2 (0,38), nr 4 (0,57), nr 6 (0,52), nr 13 (0,38) i nr 20 (0,86).

¹² Źródło: t.j. Dz.U.2021.281

Kolejnym czynem społecznie szkodliwym poddanym analizie jest wykroczenie przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu¹³. Rozkład wartości tego wskaźnika prezentuje Rys. 18.

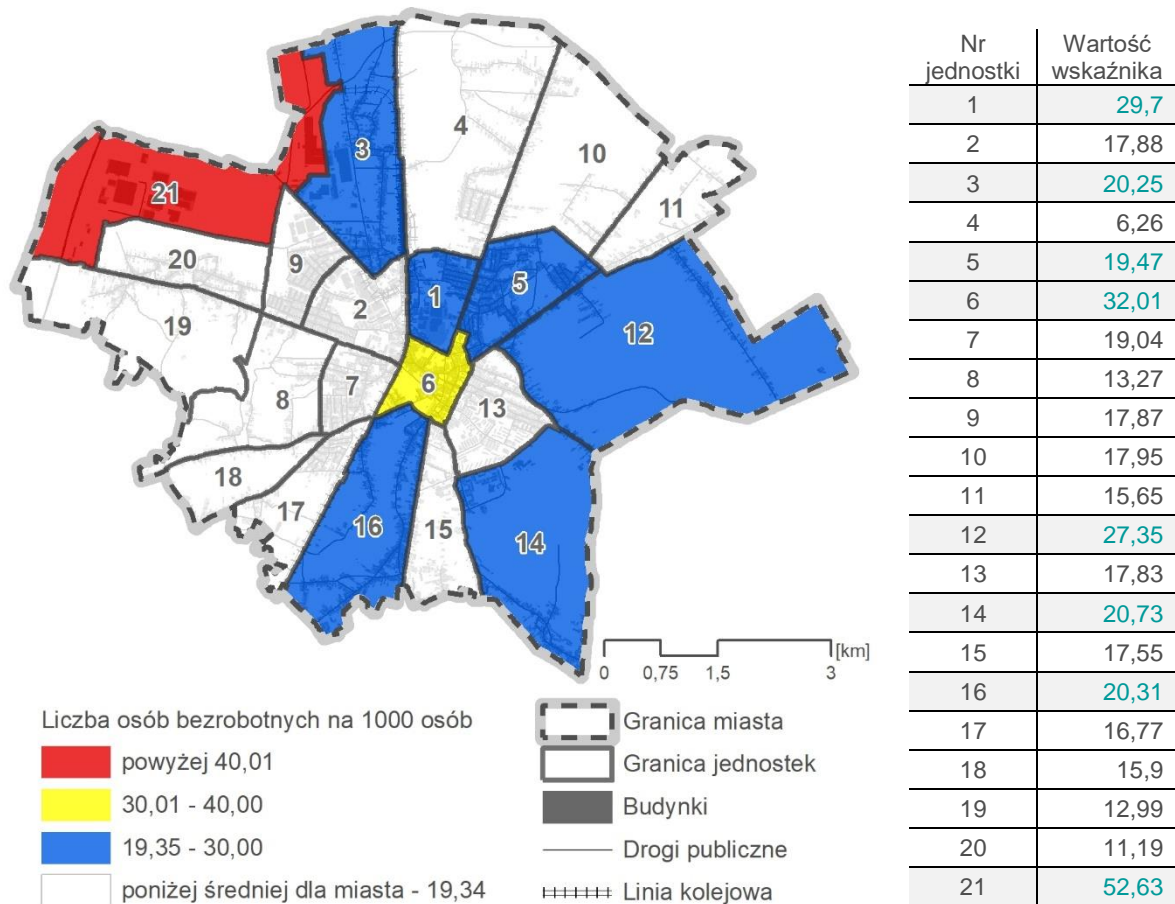
Rys. 18. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie jak w przypadku wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej, wartość referencyjna omawianego wskaźnika jest niska – 0,37. Kryzys w tym zakresie występuje łącznie w 6 jednostkach strukturalnych, jednak tylko w dwóch z nich odchylnie od średniej jest wyraźne, przekraczając próg blisko pięciokrotnie – tj. w jednostce nr 11 (1,74) i nr 14 (1,75). Zjawisko występowania wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu nasila się również w jednostkach nr 2 (0,76), nr 4 (0,57), nr 13 (0,38), nr 20 (0,86).

13 Według Rozdziału VIII Kodeksu wykroczeń, wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu to: lekceważenie Narodu Polskiego i konstytucyjnych organów; Nielegalne przekroczenie granicy państwowej; Nieopuszczenie zbiegowiska publicznego; Posiadanie niebezpiecznych przedmiotów w miejscu publicznym; Zakłócenie spokoju lub porządku publicznego; Naruszenie przepisów o zgromadzeniach; Nawoływanie do przestępstwa, przeciwdziałania przemocą prawu lub pochwalanie przestępstwa; Zużywanie oleju opałowego do celów napędowych; Naruszenie przepisów porządkowych; Kąpiel w miejscu zabronionym; Publiczna zbiórka ofiar bez zgłoszenia; Publiczna zbiórka ofiar na uiszczenie grzywny; Żebractwo w miejscu publicznym; Nielegalne wykonywanie działalności gospodarczej; Sprzedaż poza miejscem wyznaczonym przez gminę; Przywłaszczenie stanowiska, tytułu, stopnia; Bezprawne wykonywanie działalności telekomunikacyjnej; Bezprawne ogłoszenia; Sprzeczne z prawem umieszczanie reklam w pobliżu dróg publicznych; Niewykonanie obowiązku oznakowania obiektu (t.j. Dz.U.2021.281).

Kolejnym analizowanym kryzysowym zjawiskiem społecznym jest bezrobocie, które w niniejszym badaniu mierzy się liczbą osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców. Obszary występowania bezrobocia są silnie skorelowane z obszarami ubóstwa oraz często towarzyszy im rozwój przestępczości. Na Rys. 19 przedstawiono rozkład wartości tego wskaźnika.

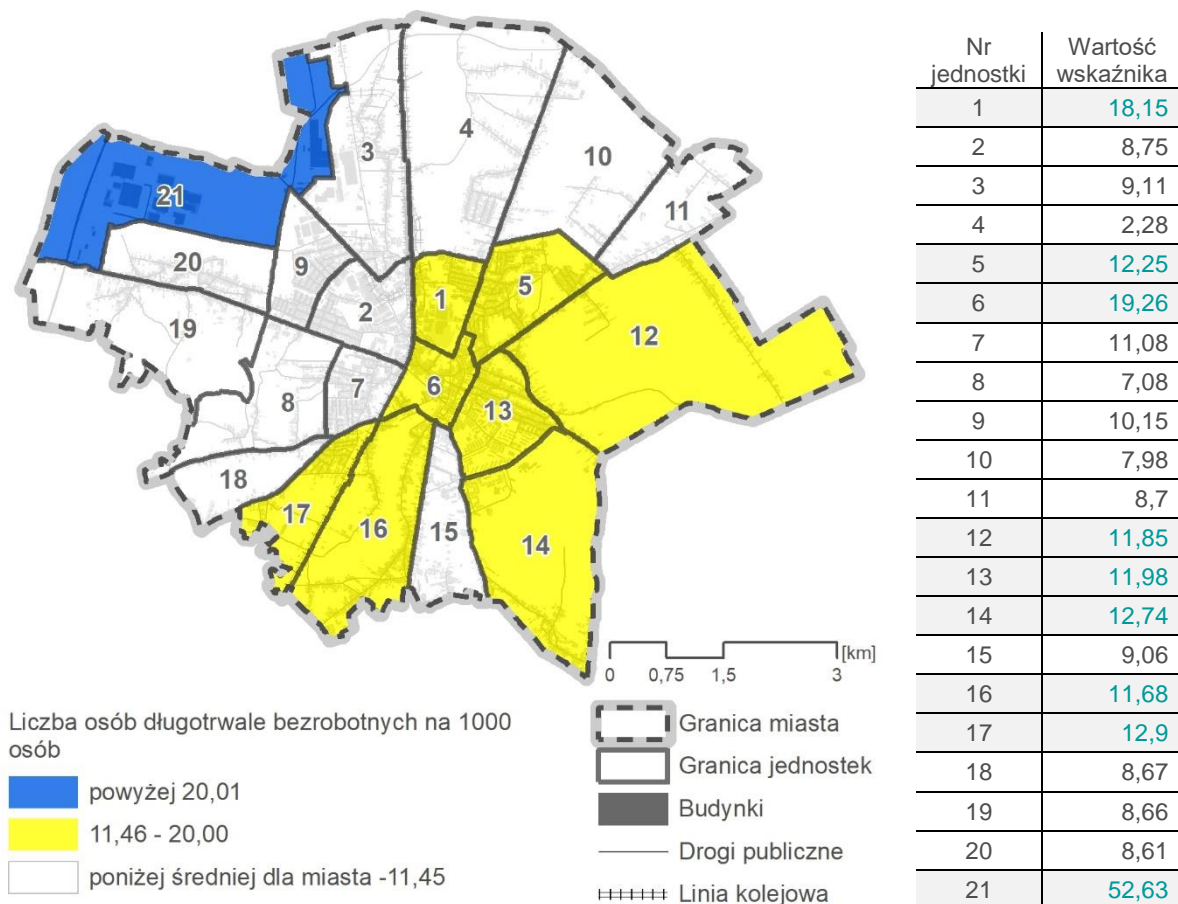

Rys. 19. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Średnia wartość referencyjna, która dla miasta wynosi 19,34, została przekroczona w 8 jednostkach strukturalnych – są to jednostki nr 1, nr 3, nr 5, nr 6, nr 12, nr 14, nr 16 oraz nr 21. Najpoważniejszy problem zidentyfikowano w jednostce nr 21, jednak należy pominąć osiągniętą wysoką wartość wskaźnika (52,63), z uwagi na błąd pomiarowy związany z analizą zjawiska w bardzo małej populacji mieszkańców (19 osób). O dużej skali kryzysu można więc mówić dopiero w przypadku dwóch jednostek – nr 6 (32,01), nr 1 (29,7), gdzie zanotowano znaczące odchylenia wyników od wartości średniej.

Stopień występowania zjawiska bezrobocia pozwala uznać je za jedno z głównych symptomów degradacji społecznej. Jest ono szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rosnące zagrożenie wynikające z obniżenia poziomu dochodów w rodzinach (zastępowanych czasowym wsparciem z tytułu pomocy społecznej). Aktualnie zjawisko bezrobocia jest silnie skorelowane z problemem występowania młodocianych bezrobotnych (w wieku poniżej 25 lat) oraz długotrwale bezrobotnych.

Identyfikacja zjawiska długotrwałego bezrobocia została przeprowadzona na podstawie wskaźnika liczby osób długotrwale bezrobotnych na 1000 osób. Osoba długotrwale bezrobotna to taka, która jest zarejestrowana w urzędzie pracy przez ponad 12 miesięcy w ciągu 2 lat (wskazany okres może mieć przerwy). Wyniki badania prezentuje Rys. 20.

Rys. 20. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób długotrwale bezrobotnych na 1000 osób

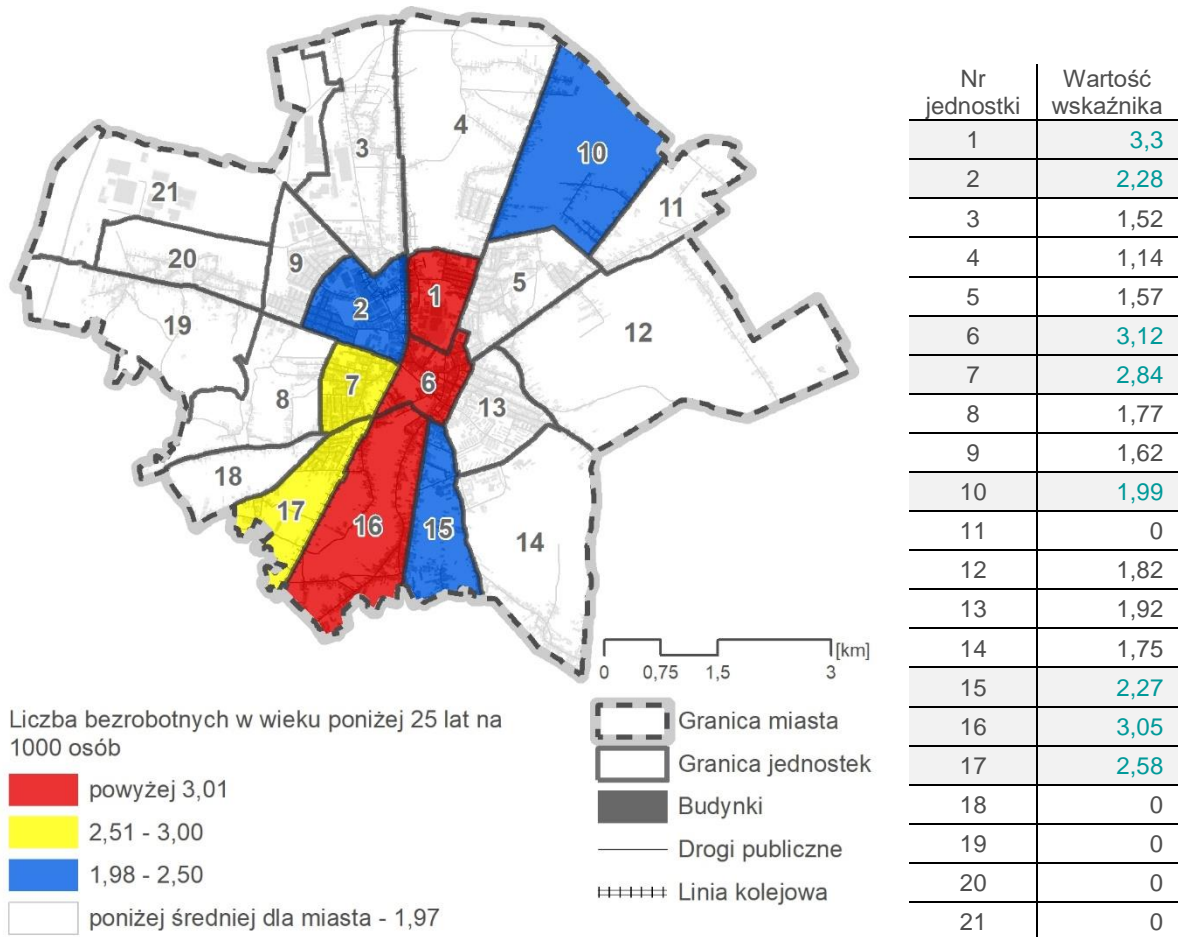
Źródło: opracowanie własne.

Skala występowania zjawiska długotrwałego bezrobocia świadczy o problemach strukturalnych rynku pracy w Radomsku – pomimo dużego uprzemysłowienia, poza rynkiem pracy pozostają nadal osoby o najniższych kwalifikacjach i możliwościach dostosowania się do zwiększających się wymagań pracodawców.

Odnosnie do osób długotrwale bezrobotnych, sytuacja kryzysowa występuje w 9 jednostkach strukturalnych. Najwyższy ich udział odnotowano w jednostce nr 21 (52,63). Wysoka wartość wskaźnika wynika jednak z występowania niewielkiej ilości czynnika w bardzo małej populacji jednostki (19 osób). W związku z czym w przypadku jednostki nr 21 nie można mówić o sytuacji kryzysowej.

Poza tym średnia wartość referencyjna, która dla miasta wyniosła 11,45, została przekroczona w jednostkach nr 1 (18,15), nr 5 (12,25), nr 6 (19,26), nr 12 (11,85), nr 13 (11,98), nr 14 (12,74), nr 16 (11,68) i nr 17 (12,9). Warto jednak zaznaczyć, że w jednostkach nr 12, nr 13 i nr 16 wartość progowa została przekroczona zaledwie o 0,5, co je wyklucza z populacji jednostek kryzysowych w tym względzie.

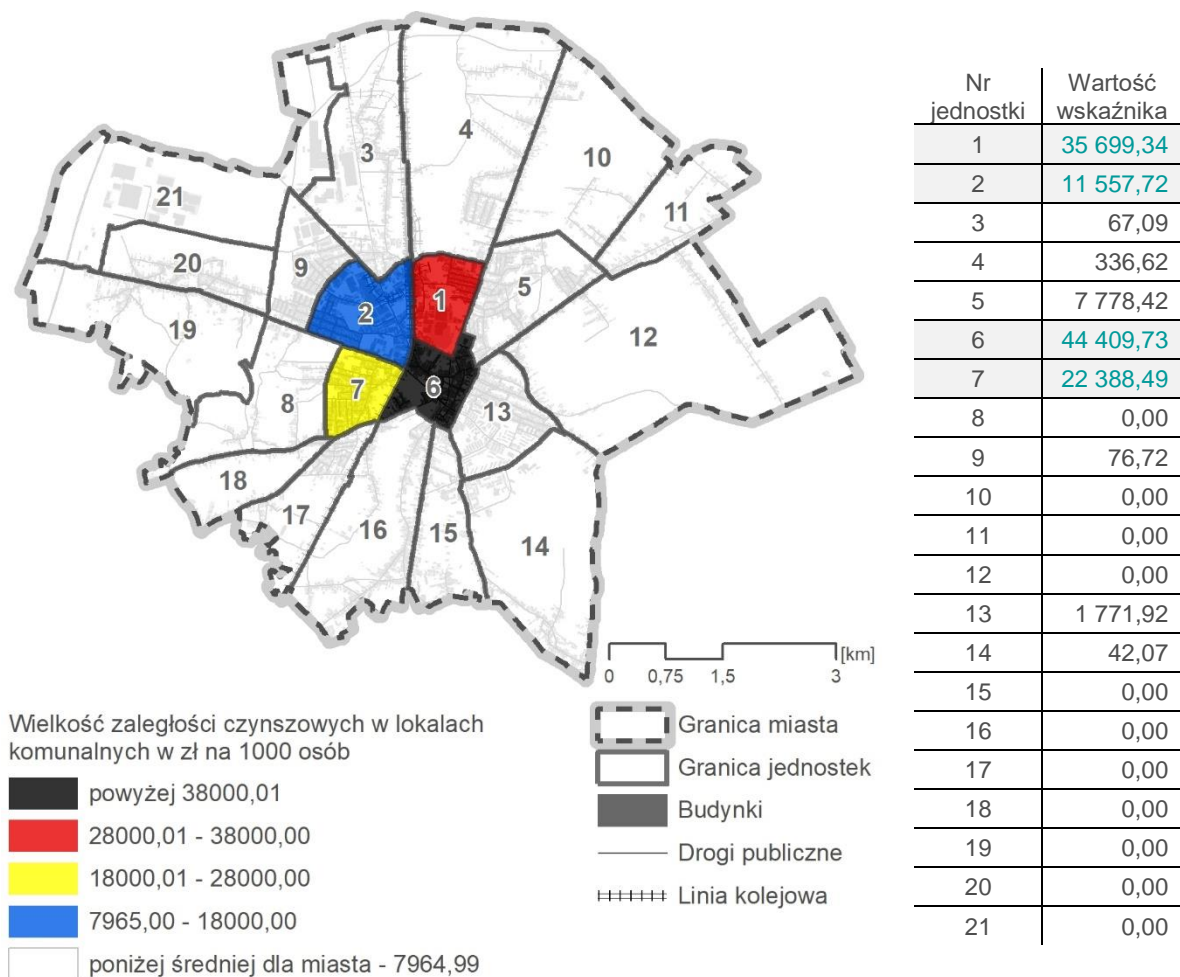
Liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia, tak jak w powyżej omówionych wskaźnikach, obrazuje ograniczenia w dostępności do wykwalifikowanej siły roboczej. Rezultaty analizy zostały przedstawione na Rys. 21.

Rys. 21. Rozkład wartości wskaźnika liczby bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Średnia wartość wskaźnika liczby bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób wyniosła w skali miasta 1,97. Za pozytywny należy uznać fakt, że w 5 jednostkach nie występuje problem bezrobotnych absolwentów. Sytuacja kryzysowa ma miejsce natomiast w 8 jednostkach – nr 1, 2, 6, 7, 10, 15, 16 i 17. Najwięcej bezrobotnych młodych ludzi mieszka w jednostkach nr 1 (3,3), nr 6 (3,12) i nr 16 (3,05). W tych jednostkach wartość wskaźnika blisko półtorakrotnie przekracza średnią referencyjną. O znaczącym kryzysie w tym względzie można też mówić w przypadku jednostek: nr 2 (2,28), nr 7 (2,84), nr 10 (1,99), nr 15 (2,27), nr 17 (2,58).

Kolejnym negatywnym zjawiskiem sfery społecznej, który został poddany analizie, jest wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych. Wskaźnik ten został wybrany w celu potwierdzenia występowania w mieście zjawiska ubóstwa. Problemy z regulacją zobowiązań czynszowych najczęściej mają osoby o najniższych dochodach, będące najemcami lokali należących do miasta, a w szczególności lokali o charakterze socjalnym. Dodatkowo jest on silnie skorelowany ze wskaźnikiem osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób przedstawionym na Rys. 10.

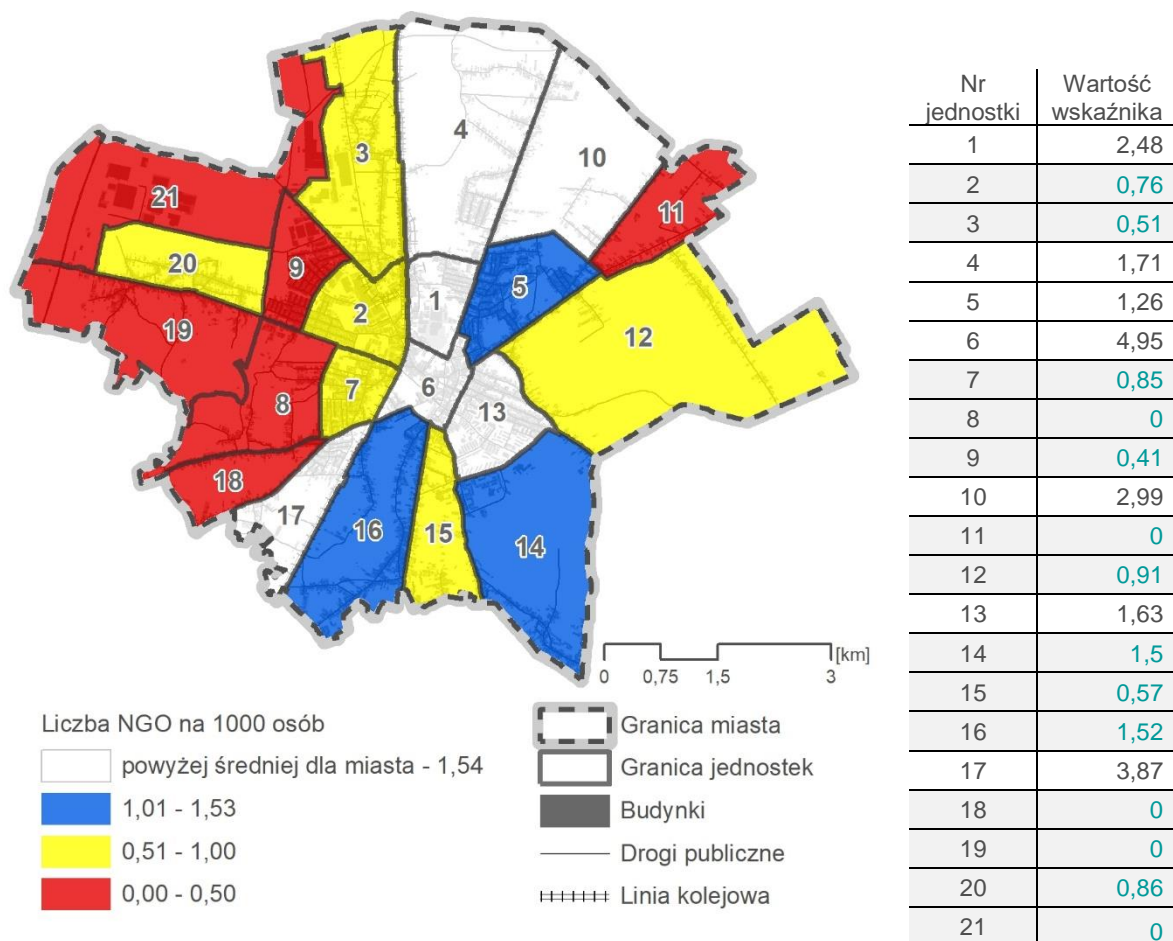

Rys. 22. Rozkład wartości wskaźnika wielkości zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Z analizy rozkładu wartości wskaźnika wielkości zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób wynika, iż w 11 jednostkach problem zadłużenia w zasobie gminnym nie występuje w ogóle, natomiast w kolejnych 6 wartości wskaźnika kształtuje się poniżej wartości średniej dla miasta (tj. 7.964,99 zł). Największe odchylenia zidentyfikowano w jednostkach: nr 6 (44 409,73 zł – wartość wskaźnika przekroczyła ponad pięciokrotnie średnią dla miasta), nr 1 (35 699,34 zł – ponad czterokrotne przekroczenie średniej dla miasta), nr 7 (22 388,49 zł – blisko trzykrotne przekroczenie). Poza tym odchylenie od wartości średniej (sytuacja kryzysowa) występuje w jednostce nr 2. Analizowane zjawisko występuje tylko w tych jednostkach, w których zlokalizowany jest gminny zasób mieszkaniowy, w ramach którego odnotowano występowanie zadłużenia czynszowego.

Poziom kapitału społecznego mierzony jest liczbą istniejących organizacji pozarządowych. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. na terenie Radomska funkcjonowało 71 różnego typu stowarzyszeń i organizacji społecznych, które budują więzi wśród mieszkańców.

Wskaźnik liczby NGO na 1000 osób o wartościach poniżej średniej dla miasta (1,54) dotyczy 15 jednostek strukturalnych. Wysoka wartość wskaźnika, powyżej średniej dla miasta, odnotowana jest w jednostkach położonych głównie w centrum miasta. Wynika to z dostępności lokali, obecności instytucji wspierających, większej gęstości zaludnienia czy dostępności komunikacyjnej. Najwięcej organizacji pozarządowych zlokalizowanych jest w jednostce nr 6 (4,95) (Rys. 23).

Rys. 23. Rozkład wartości wskaźnika liczby NGO na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

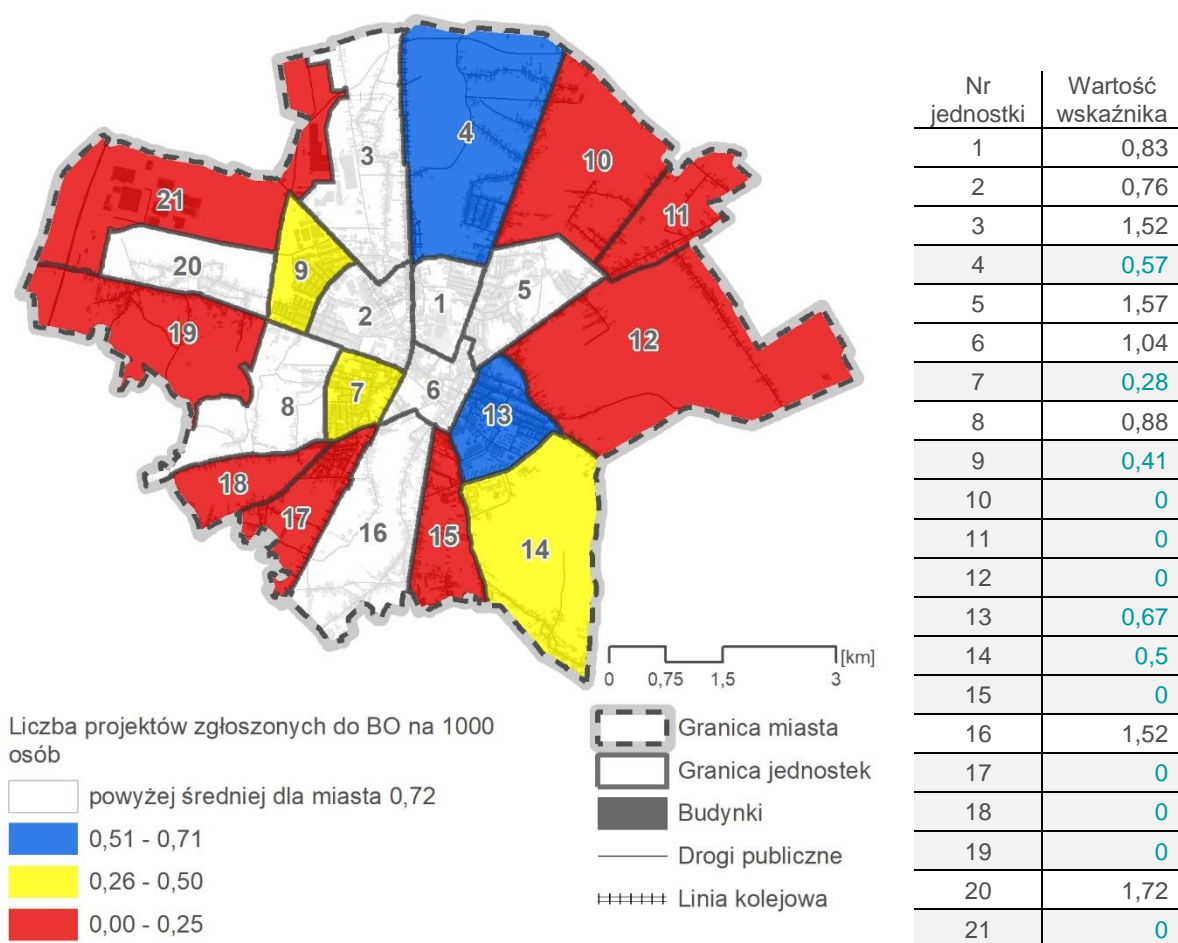
W 5 jednostkach strukturalnych nie zarejestrowano żadnego NGO. W przeliczeniu na 1000 osób najmniej NGO mieści się w jednostkach nr 2 (0,76), nr 3 (0,51), nr 7 (0,85), nr 9 (0,41), nr 12 (0,91), nr 15 (0,57) oraz nr 20 (0,86). W dwóch jednostkach liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób jest bardzo zbliżona do wartości progowej tj. w jednostce nr 14 (1,5) i nr 16 (1,52), dlatego możemy mówić tutaj o minimalnym kryzysie.

Należy jednak podkreślić, że niezależnie od lokalizacji siedziby danej organizacji, zasięg jej działania obejmuje nierzadko całe miasto. W obrębie siedzib stowarzyszeń kumuluje się natomiast bieżąca, administracyjna aktywność członków tych organizacji.

Ostatnim badanym zjawiskiem w sferze społecznej, obrazującym poziom uczestnictwa mieszkańców miasta w życiu publicznym, jest wskaźnik liczby projektów zgłoszonych do Budżetu Obywatelskiego na 1000 osób (rozkład wartości tego wskaźnika prezentuje Rys. 24).

Analizie poddana została łączna liczba projektów zgłoszonych do 4 edycji budżetu obywatelskiego, która odbyła się w 2019 roku.

Istotą działań rewitalizacyjnych jest wyprowadzenie miasta ze stanu kryzysowego, co w dużej mierze opiera się na łagodzeniu negatywnych zjawisk społecznych. Można to osiągnąć między innymi poprzez działania ukierunkowane na aktywizację społeczną, integrację mieszkańców i rozwój tożsamości lokalnej. Istotną rolę odgrywają w tym aspekcie lokalne inicjatywy, angażujące mieszkańców w życie miasta, takie jak Radomszczański Budżet Obywatelski.

Rys. 24. Rozkład wartości wskaźnika liczby projektów zgłoszonych do BO na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

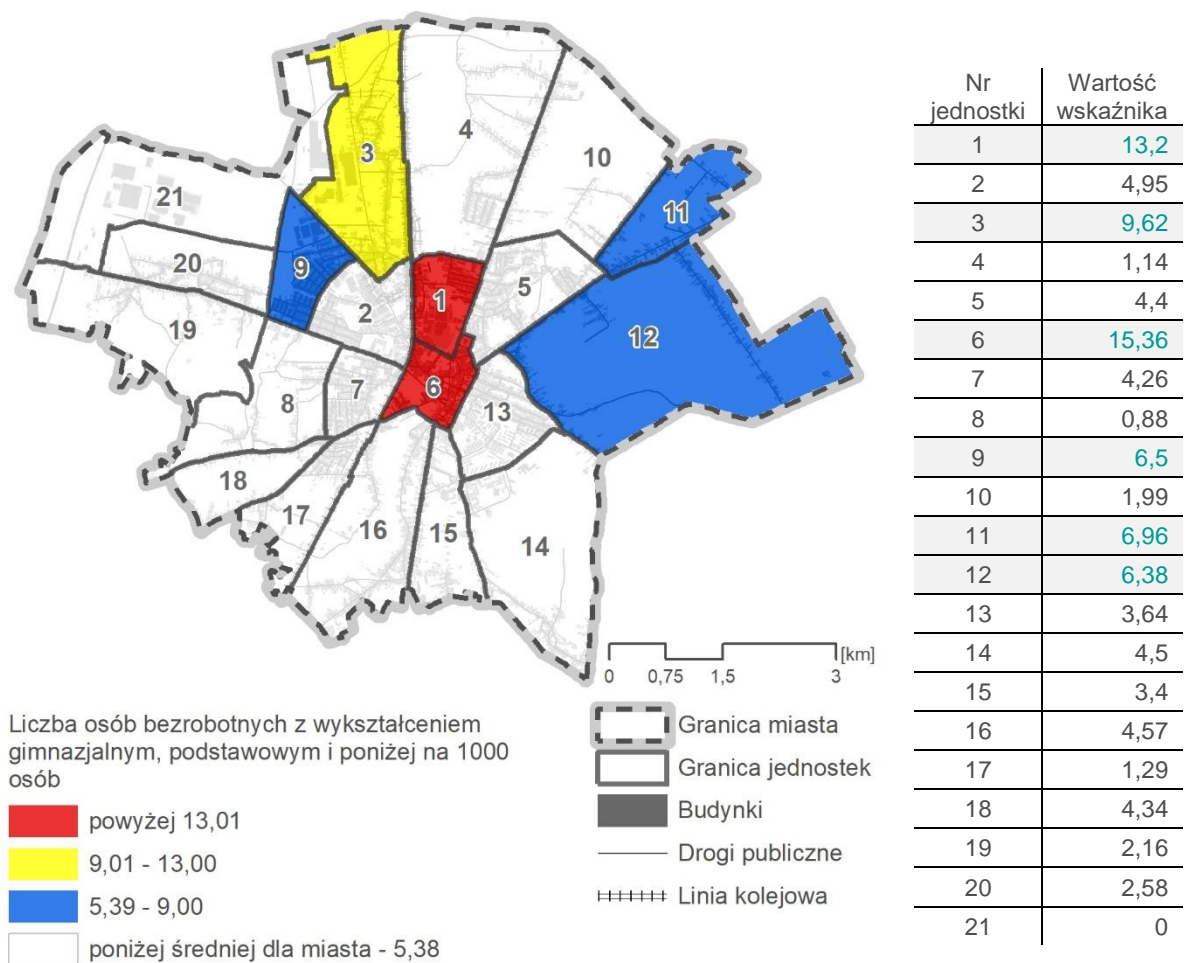
Wartość progowa omawianego wskaźnika (0,72) nie została przekroczona w 13 z 21 jednostek strukturalnych, co w tym przypadku wskazuje na mały stopień zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta. Do Budżetu Obywatelskiego nie wpłynął ani jeden wniosek z jednostek nr 10, nr 11, nr 12, nr 15, nr 17, nr 18, nr 19 i nr 21. Poza tym odchylenie od wartości średniej występuje w jednostkach nr 4 (0,57), nr 7 (0,28), nr 9 (0,41), nr 13 (0,67) oraz nr 14 (0,5).

Wysokim poziomem zaangażowania społecznego w życie miasta charakteryzują się centralne jednostki, w których koncentruje się aktywność lokalnych stowarzyszeń.

3.3. SFERA GOSPODARCZA

Do analizy sfery gospodarczej wybrano 5 najbardziej charakterystycznych dla Radomska wskaźników ilustrujących sytuację lokalnego rynku pracy oraz kondycję lokalnej przedsiębiorczości. Wybrane do analizy wskaźniki wraz z wartościami, które osiągnęły w poszczególnych jednostkach, zostały przedstawione na Rys od 26 do 30.

Do zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej przynależy wskaźnik dotyczący bezrobocia, ale w odniesieniu do osób z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym, podstawowym i poniżej), który wskazuje na ograniczenia potencjalnych pracodawców w dostępie do wykwalifikowanych zasobów rynku pracy. Wyniki tej analizy zaprezentowano na Rys. 25.

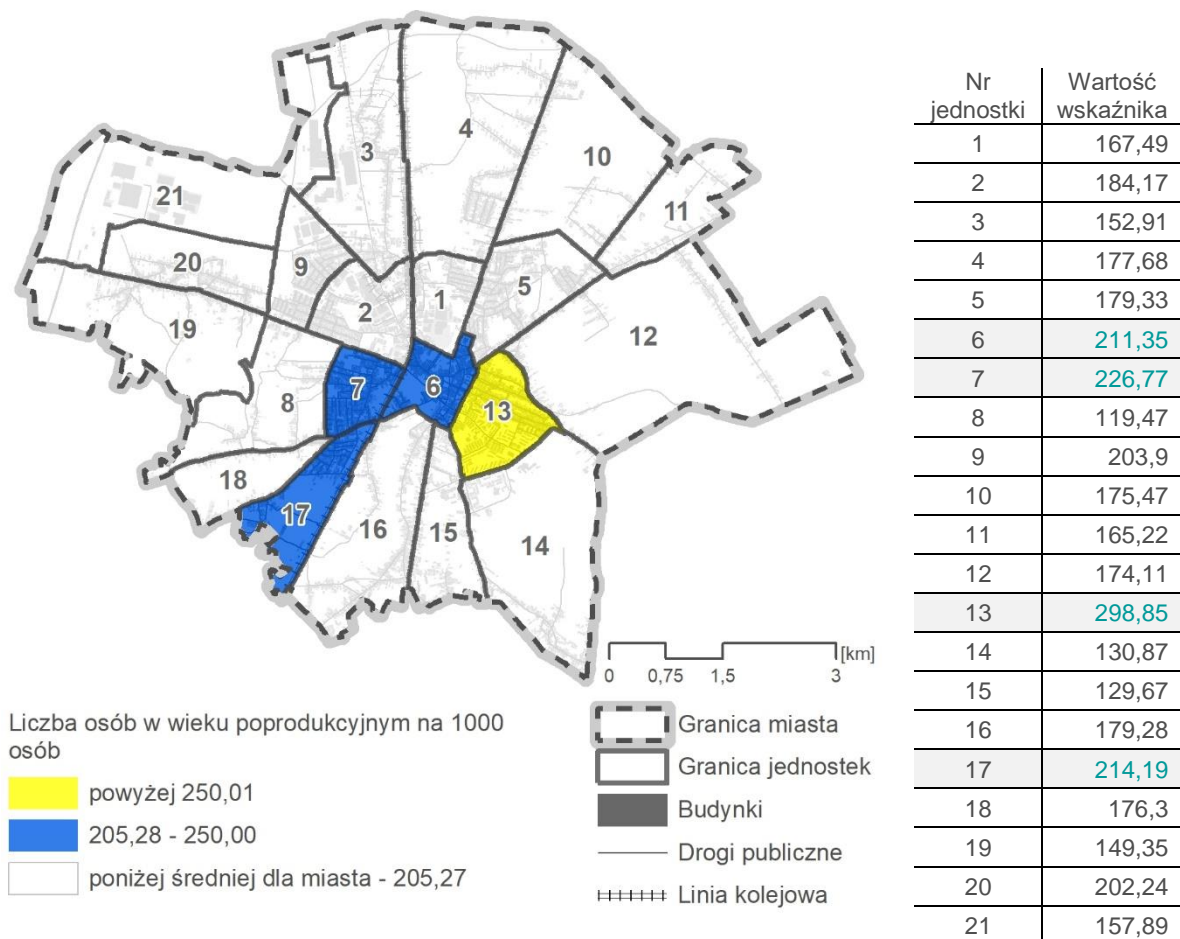
Rys. 25. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Sytuację kryzysową w odniesieniu do wskaźnika liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób zdiagnozowano w sumie 6 jednostkach. Największy problem odnotowano w jednostkach położonych w samym centrum miasta, tj. nr 1 (13,2) oraz nr 6 (15,36), gdzie wartość referencyjna (5,38) została przekroczona ponad dwukrotnie. Dodatkowo, dużo bezrobotnych z najniższym wykształceniem mieszka w jednostkach: nr 3 (9,62), nr 9 (6,5), nr 11 (6,96) oraz nr 12 (6,38).

Rozkład zjawiska liczby osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem koreluje ze zjawiskiem wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej (Rys. 28). Może to oznaczać, iż brak kwalifikacji uczestników rynku pracy przekłada się również na brak sukcesów w prowadzeniu biznesu (w ujęciu zarządczym).

Wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób jest kolejnym wskaźnikiem obrazującym negatywne zjawiska w sferze gospodarczej. Wskaźnik ten ilustruje nie tyle problem starości demograficznej, co dostępność zasobów lokalnego rynku pracy. Właściwa proporcja między liczbą ludności pracującej i ludności niepracującej (dzieci, ludzie starsi) ma istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Zmiana tej proporcji, polegająca na wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, powoduje zmniejszanie się zasobów rynku pracy oraz generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla ludzi starszych), co istotnie hamuje wzrost gospodarczy. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Radomsku jest stosunkowo wysoka, wskazując na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Rozkład wartości tego wskaźnika został przedstawiony na Rys. 26.

Rys. 26. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

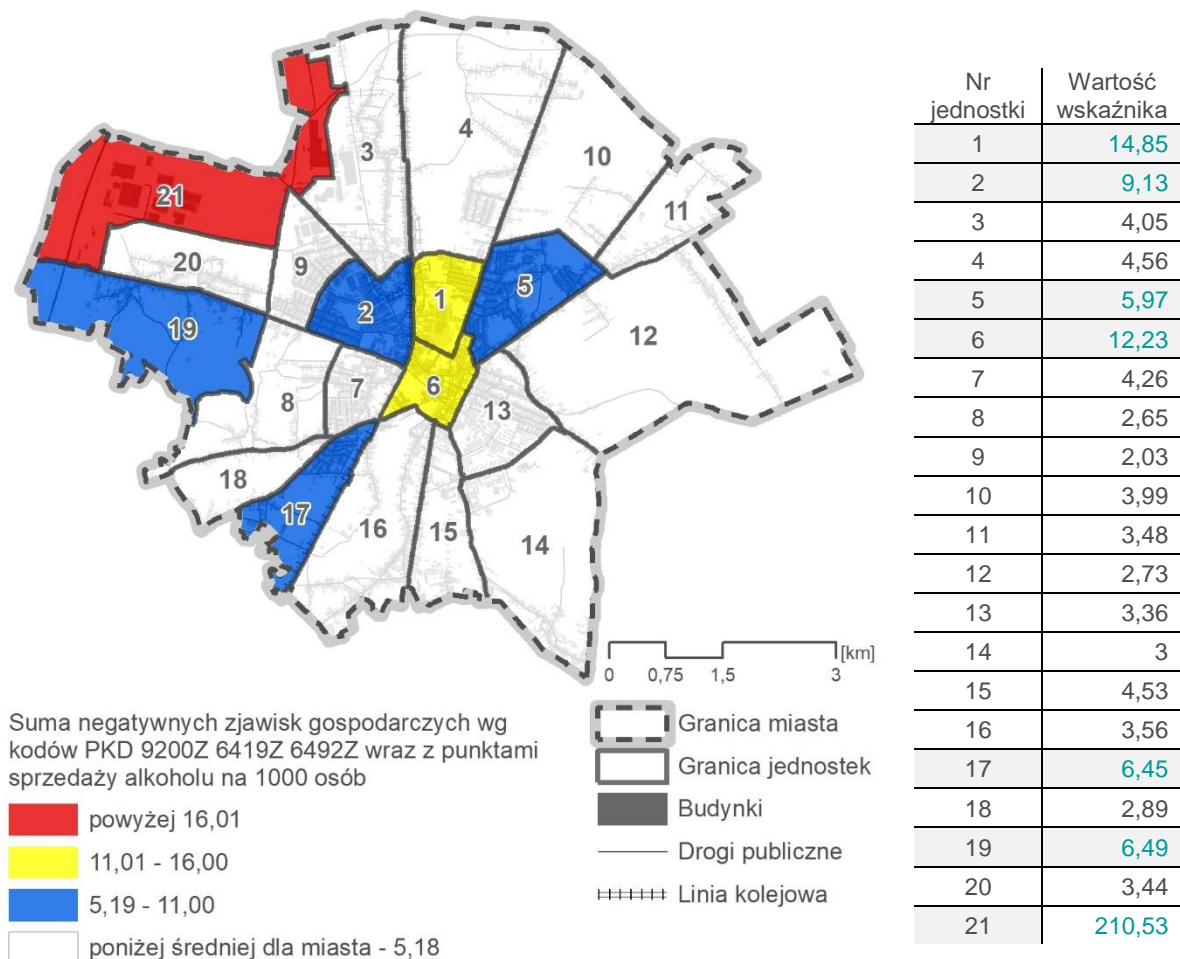
Analizując rozkład wskaźnika należy podkreślić, iż największe odchylenia od wartości średniej występują w przypadku jednostek, w których występuje najstarsza pod względem historycznym zabudowa mieszkaniowa, położona zwłaszcza w centralnej części miasta. Średnia wartość wskaźnika (205,27) została przekroczona w jednostkach nr 6, nr 7 i nr 17, najgorsza sytuacja w tym względzie została jednak zidentyfikowana w jednostce nr 13 (298,85).

Do analizy sfery gospodarczej wybrano również wskaźnik ilustrujący zjawiska, ocenione przez mieszkańców w badaniu ankietowym jako szczególnie niekorzystne, a mianowicie występowanie branż niepożądanych, które pogłębiają kryzys społeczny i negatywnie oddziałują na klimat prowadzenia działalności. Zaproponowany wskaźnik sumy negatywnych zjawisk gospodarczych jest rozumiany jako nadreprezentacja firm prowadzących działalność w obszarze:

- sprzedaży losów na loterię, eksploatacji automatów do gier hazardowych na monety, działalności bukmacherskiej (kod PKD 92.00 Z);
- udzielania kredytów poza systemem bankowym – udzielanie kredytów konsumpcyjnych, pożyczek pieniężnych poza systemem bankowym, działalność lombardów (kod PKD 64.92 Z/64.19 Z);
- sprzedaży alkoholu.

Ww. rodzaje działalności korelują z negatywnymi zjawiskami społecznymi, takimi jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, obniżając potencjał jednostki do generowania impulsów rozwojowych.

Rozkład wartości wskaźnika sumy negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 92.00 Z, 64.19 Z, 64.92 Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób prezentuje Rys. 27.

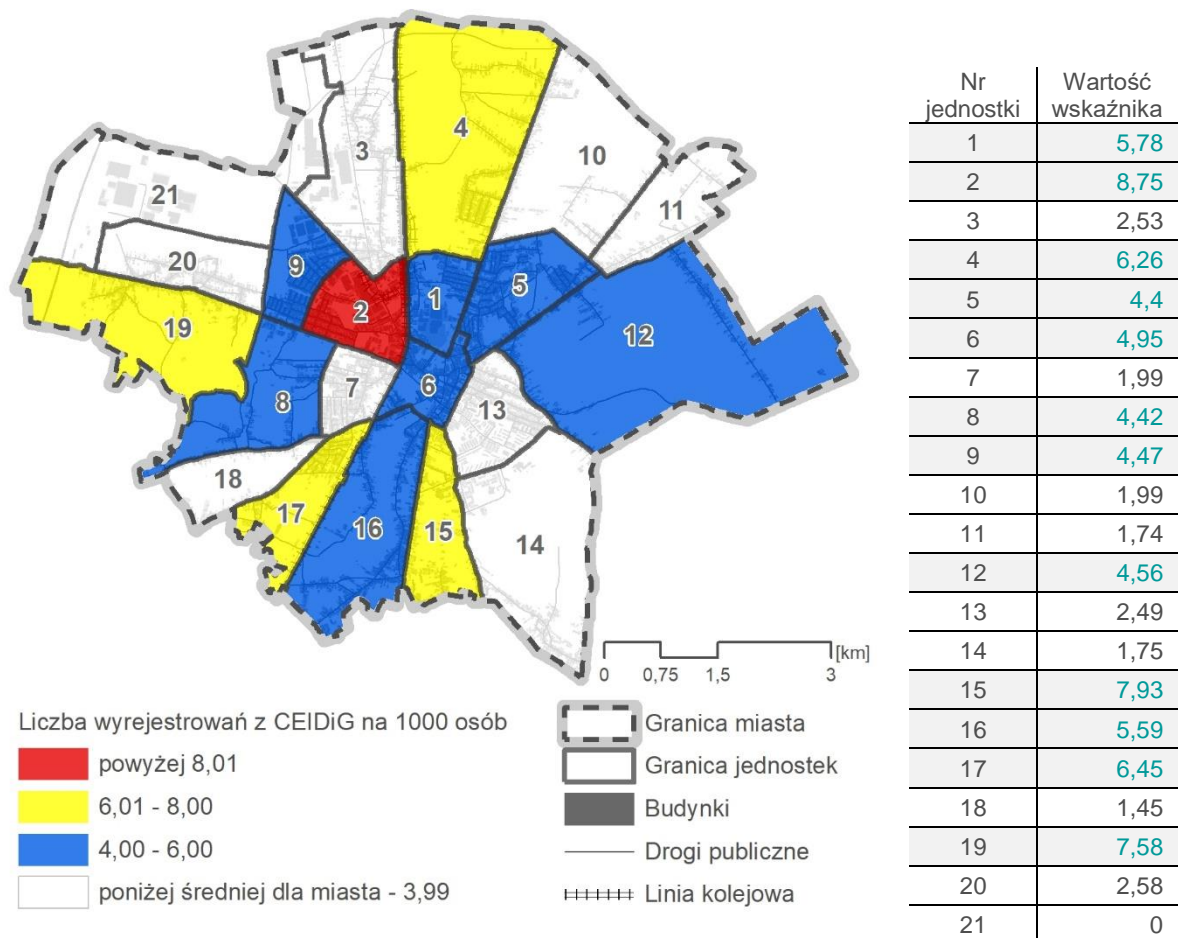

Rys. 27. Rozkład wartości wskaźnika liczby sumy negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z, 6419Z, 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Koncentracja przedsiębiorstw reprezentujących niepożądane branże dotyczy w szczególności jednostek centralnych, tj. nr 1 (14,85), nr 2 (9,13) oraz nr 6 (12,23). Wysoka wartość wskaźnika została odnotowana również w przypadku jednostki nr 21 (210,53), jednak wyniku tego nie należy uznawać za faktyczne zjawisko kryzysowe, lecz błąd pomiarowy, związany z występowaniem niewielkiej ilości czynnika w bardzo małej populacji jednostki (19 osób).

Poza tym wartość referencyjna (5,18) została przekroczona również w jednostkach strukturalnych nr 5 (5,97), nr 17 (6,45) oraz nr 19 (6,49).

Kolejnym diagnozowanym zjawiskiem w sferze gospodarczej jest przestrzenny rozkład wyrejestrowywanych na przestrzeni 2019 r. podmiotów gospodarczych z CEIDiG. Użyty wskaźnik obrazuje słabą kondycję lokalnego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, wskazując te części miasta, w których zarejestrowane podmioty gospodarcze radziły sobie najgorzej, co skutkowało likwidacją przedsiębiorstwa i jego aktywów, w tym ograniczeniem miejsc pracy i powstaniem problemu pustostanów. Na Rys. 28 zaprezentowano wyniki badania.

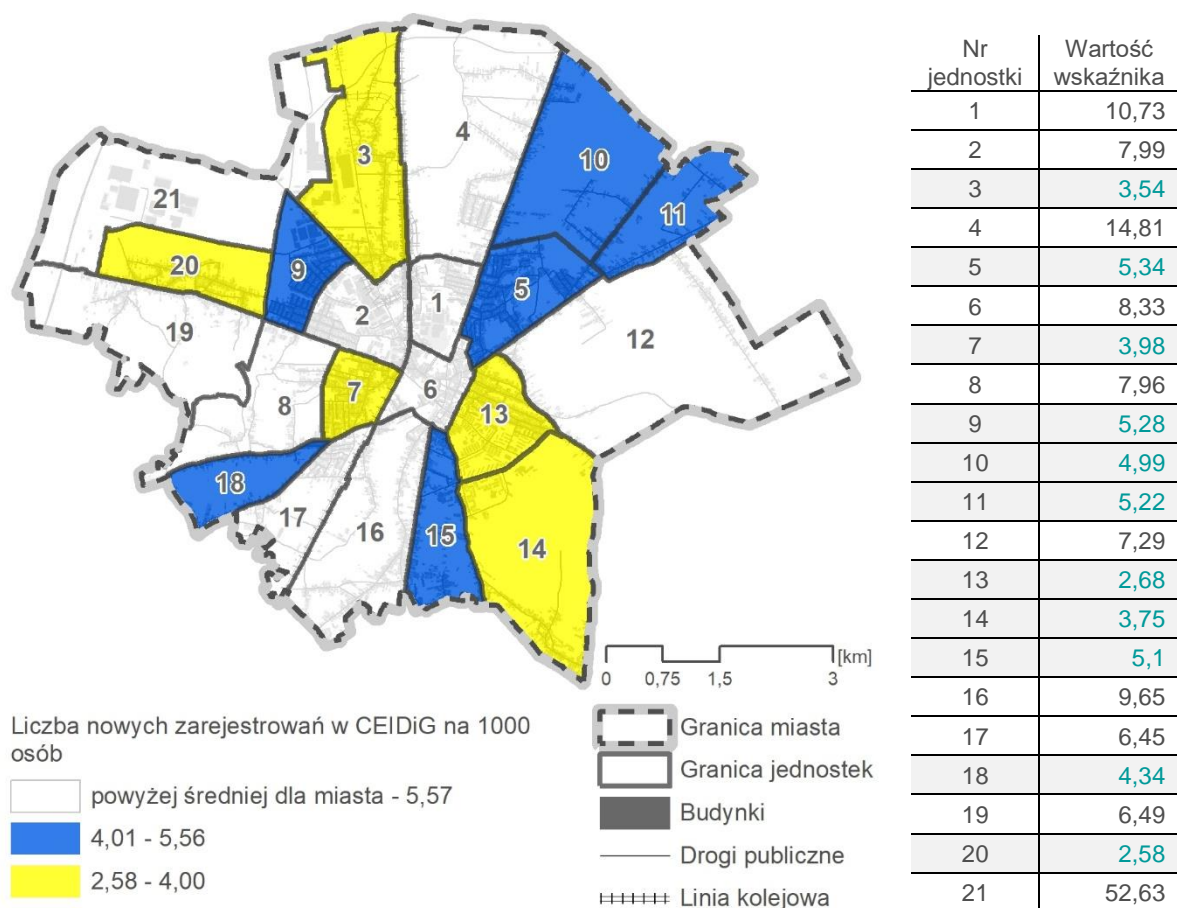
Rys. 28. Rozkład wartości wskaźnika liczby wyrejestrowań z CEIDiG na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Należy zauważyć, że przekroczenie średniej wartości dla miasta, która w przypadku tego wskaźnika wyniosła 3,99, dotyczy 12 jednostek strukturalnych, czyli ponad połowy. Większa od średniej liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej (CEIDG) występuje w jednostkach nr 1 (5,78), nr 2 (8,75), nr 4 (6,26), nr 5 (4,4), nr 6 (4,95), nr 8 (4,42), nr 9 (4,47), nr 12 (4,56), nr 15 (7,93), nr 16 (5,59), nr 17 (6,45) oraz nr 19 (7,58). Najgorszą sytuację odnotowano w jednostce: nr 2, gdzie średnia została przekroczona ponad dwukrotnie.

Skala zjawiska wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej pozwala na stwierdzenie, iż problemy gospodarcze w sektorze małych i mikroprzedsiębiorstw współwystępują w tych częściach miasta, w których stwierdzono istnienie kluczowych problemów społecznych.

Równoległe z liczbą wyrejestrowań zbadane zostanie zjawisko nowo zarejestrowanych podmiotów. Przewaga nowych rejestracji nad wyrejestrowaniami może oznaczać korzystną koniunkturę, wzrost skłonności do samozatrudniania i dalsze ograniczanie problemu bezrobocia. Z kolei przewaga wyrejestrowań może świadczyć o niskiej skłonności do podejmowania ryzyka pracy na własny rachunek przez mieszkańców Radomska. Średnia wartość wskaźnika nowych zarejestrowań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców była wyższa w 2019 r. o 40% od wskaźnika wyrejestrowań, co oznaczało występowanie korzystnej koniunktury w Radomsku.

Natomiast utrzymująca się duża skala wyrejestrowań na poziomie poszczególnych jednostek może zwiastować zapaść wśród lokalnych małych i średnich przedsiębiorstw, jak i oznaczać pojawienie się dużego pracodawcy, który oferuje zatrudnienie na umowę o pracę lokalnym przedsiębiorcom, którzy w związku z tym rezygnują z indywidualnych działalności. Rozkład przestrzenny zjawiska prezentuje Rys. 29.

Rys. 29. Rozkład wartości wskaźnika liczby nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

W przypadku tego wskaźnika wartość referencyjna dla miasta wynosi 5,57. Jednostką o największym potencjale w zakresie liczby nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób jest jednostka nr 4 (14,81). Odchylenie od wartości średniej, oznaczające sytuację kryzysową, wystąpiło w 11 jednostkach strukturalnych. Najwyższe przekroczenia zostały zidentyfikowane w jednostkach nr 20 (2,58) i nr 13

(2,68), dla których wartości są dwukrotnie niższe niż wartość średnia dla miasta. Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób jest niska również w jednostkach nr 3 (3,54), nr 5 (5,34), nr 7 (3,98), nr 9 (5,28), nr 10 (4,99), nr 11 (5,22), nr 14 (3,75), nr 15 (5,1) oraz nr 18 (4,34).

Mimo otrzymanego wysokiego wyniku dla jednostki nr 21, należy go pominąć – z jednej strony ze względu na błąd pomiarowy związany z analizą zjawiska w bardzo małej populacji mieszkańców, z drugiej strony z powodu charakteru przemysłowego jednostki, w której lokują się duże podmioty gospodarcze, rejestrowane w systemie REGON.

Analiza rozkładu liczby nowych przedsiębiorstw w porównaniu do rozkładu zjawiska związanego z wyrejestrowaniami z ewidencji działalności gospodarczej pozwala na stwierdzenie, iż likwidacja działalności gospodarczych dotyczyła głównie tych jednostek, w których liczba nowych zarejestrowań przewyższała średnią dla miasta. Można zatem uznać, iż jednym z czynników niepowodzenia w zakresie działalności gospodarczych mogła być nadmierna konkurencja.

3.4. SFERA ŚRODOWISKOWA

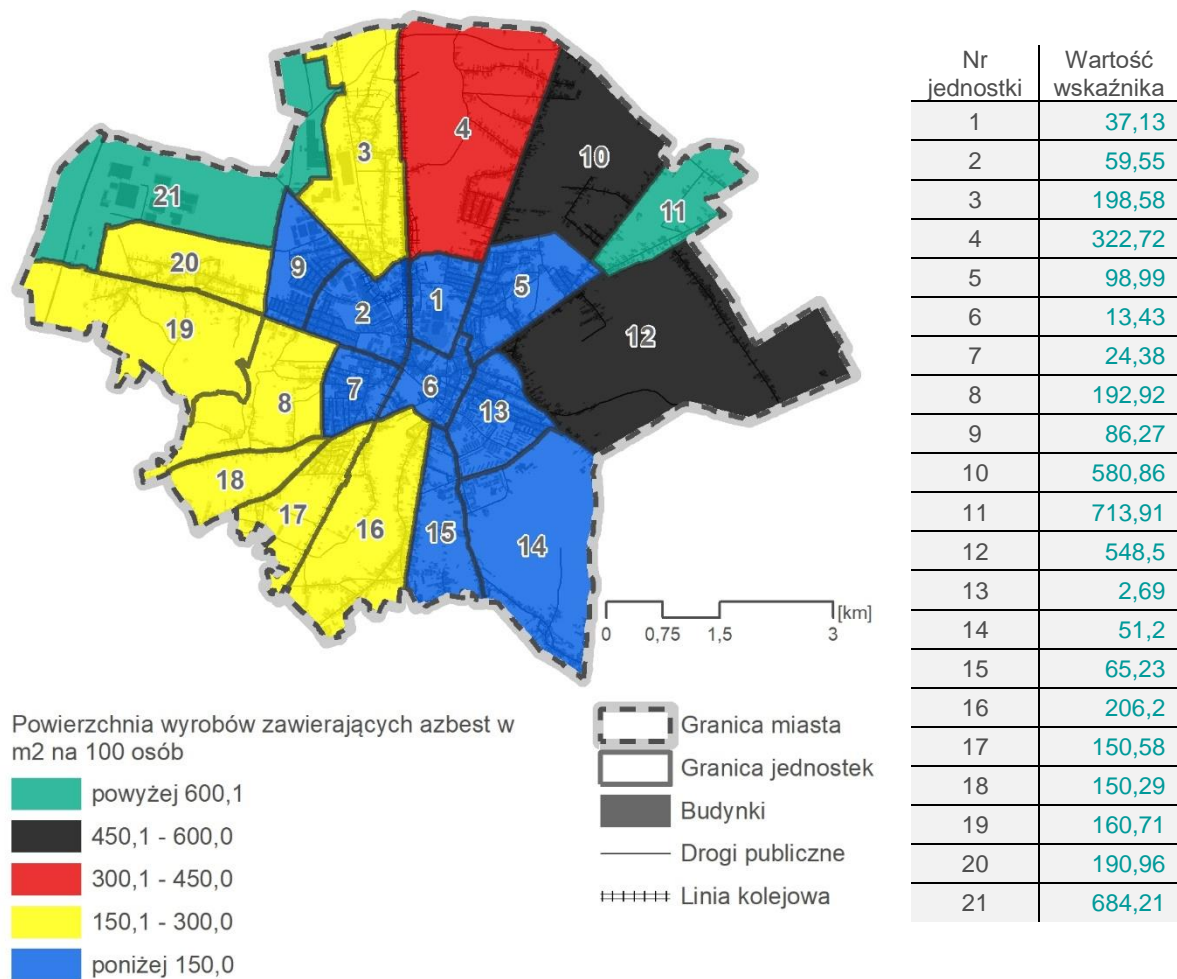
Do analizy podsystemu środowiskowego wzięto pod uwagę 3 wskaźniki ilustrujące typowe problemy Radomska, dotyczące odpadów niebezpiecznych oraz jakości powietrza.

Pierwszym wskaźnikiem wybranym do oceny zróżnicowania wewnątrzmijskiego pod względem jakości środowiska jest powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m² na 100 osób.

Z uwagi na pilną konieczność całkowitej eliminacji i utylizacji azbestu do 2032 r. (zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej Nr 1999/77/WE, która wprowadziła zakaz stosowania wyrobów azbestowych w UE) należy uznać, iż w sferze środowiskowej likwidacja tego typu odpadów jest kluczowym wyzwaniem.

Łącznie na terenie Radomska na potrzeby *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Miasta Radomska* zinwentaryzowanych zostało w 2010 roku 56.866 m² płyt eternitowych falistych i płyt CARO znajdujących się na posesjach należących do osób fizycznych, 20 m² płyt falistych eternitowych znajdujących się na terenie placówek edukacyjnych, 17,9 km sieci wodociągowej wykonanej z rur będących w posiadaniu Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej oraz 4438,70 m² ekranów międzyokiennych będących w zasobach Radomszczańskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Na koniec 2019 r. łączna powierzchnia netto wyrobów azbestowych wyniosła 49 966 m². W toku inwentaryzacji nie wykryto dzikich wysypisk odpadów azbestowo-cementowych.

Rozkład wskaźnika w wydzielonych jednostkach strukturalnych przedstawia Rys. 30.

Rys. 30. Rozkład wartości wskaźnika powierzchni wyrobów zawierających azbest w m² na 100 osób
 Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich analizowanych jednostkach stwierdzono obecność wyrobów azbestowych. Wartość referencyjna wskaźnika dla miasta wyniosła 108,33 m², przy czym najwyższe odchylenia od średniej odnotowano w przypadku jednostek nr 4 (322,72), nr 10 (580,86), nr 11 (713,91), nr 12 (548,50). Wyniki jednostki nr 21 są pomijane z uwagi na małą populację mieszkańców.

Zgodnie z zapisami art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy o rewitalizacji jednostkę można uznać za zdegradowaną pod względem środowiskowym w sytuacji, gdy na jej terenie zostaną stwierdzone:

- przekroczenia standardów jakości środowiska lub
- obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska.

Dla stwierdzenia kryzysu w sferze środowiskowej wystarczy więc potwierdzenie zjawiska występowania odpadów zagrażających ludziom bądź środowisku.

Dla potrzeb delimitacji obszaru zdegradowanego w Radomsku odstąpiono od analizy najwyższych odchyleń tego wskaźnika, przyjmując jako kryzys fakt obecności odpadów w poszczególnych jednostkach. Wyroby azbestowe zlokalizowane są we wszystkich jednostkach, stąd należy je wszystkie uznać za zdegradowane pod względem środowiskowym.

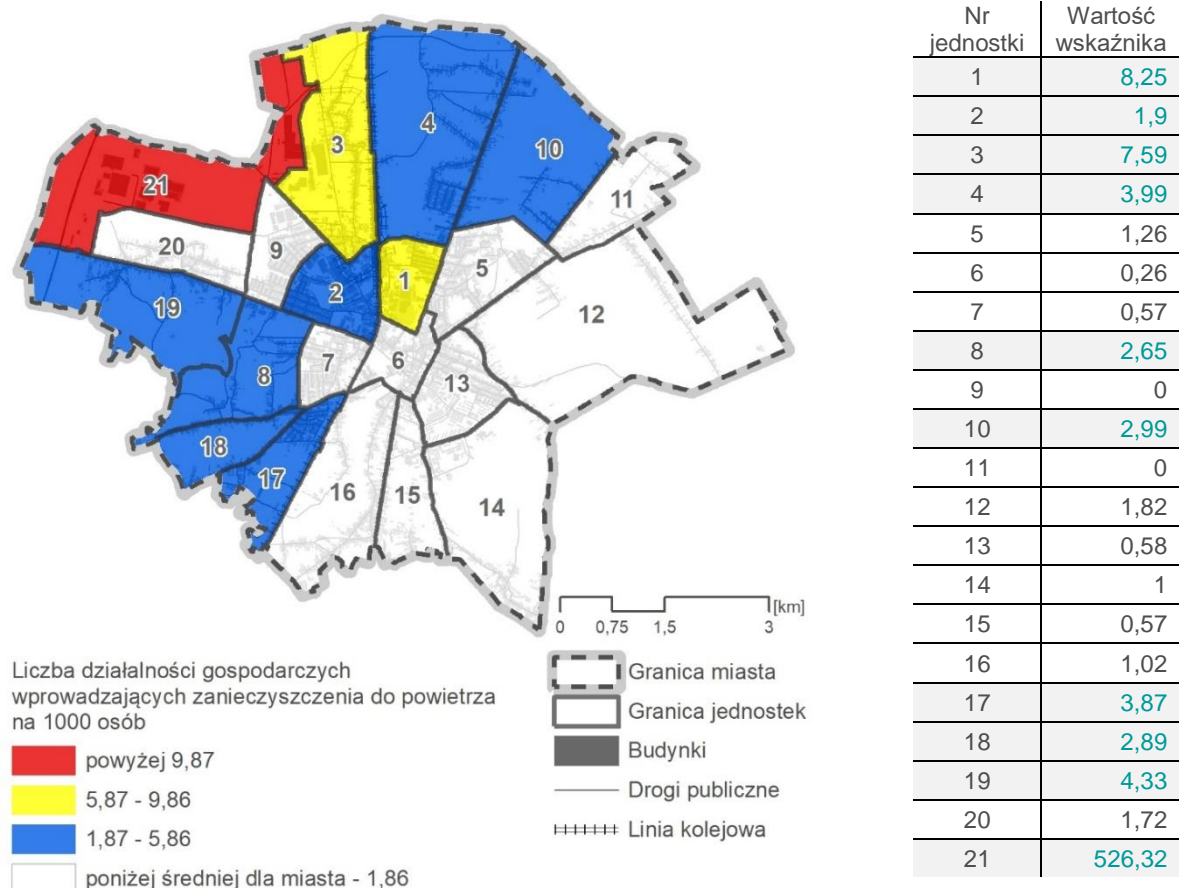
W zakresie oceny jakości powietrza posłużono się danymi dot. niskiej emisji, generowanej w efekcie spalania paliw stałych w domowych instalacjach grzewczych, oraz danymi dot. liczby podmiotów

gospodarczych zlokalizowanych na terenie miasta, emitujących w sposób zorganizowany zanieczyszczenia do atmosfery.

Na potrzeby opracowania wskaźnika liczby działalności gospodarczych wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza posłużono się danymi z rejestrów prowadzonych przez następujące podmioty:

- **Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi** w zakresie instalacji, które podlegają obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. poz. 1169),
- **Marszałek Województwa Łódzkiego** w zakresie rejestru wydanych pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na obszarze Radomska (tzw. Wojewódzki Bank Zanieczyszczeń Środowiska) - w odniesieniu do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- **Starosta Radomszczański** w zakresie rejestru wydanych pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na obszarze Radomska – w odniesieniu do pozostałych przedsięwzięć.

Rozkład wartości wskaźnika w poszczególnych jednostkach strukturalnych Radomska pokazuje Rys. 31.

Rys. 31. Rozkład wartości wskaźnika liczby działalności gospodarczych wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza na 1000 osób

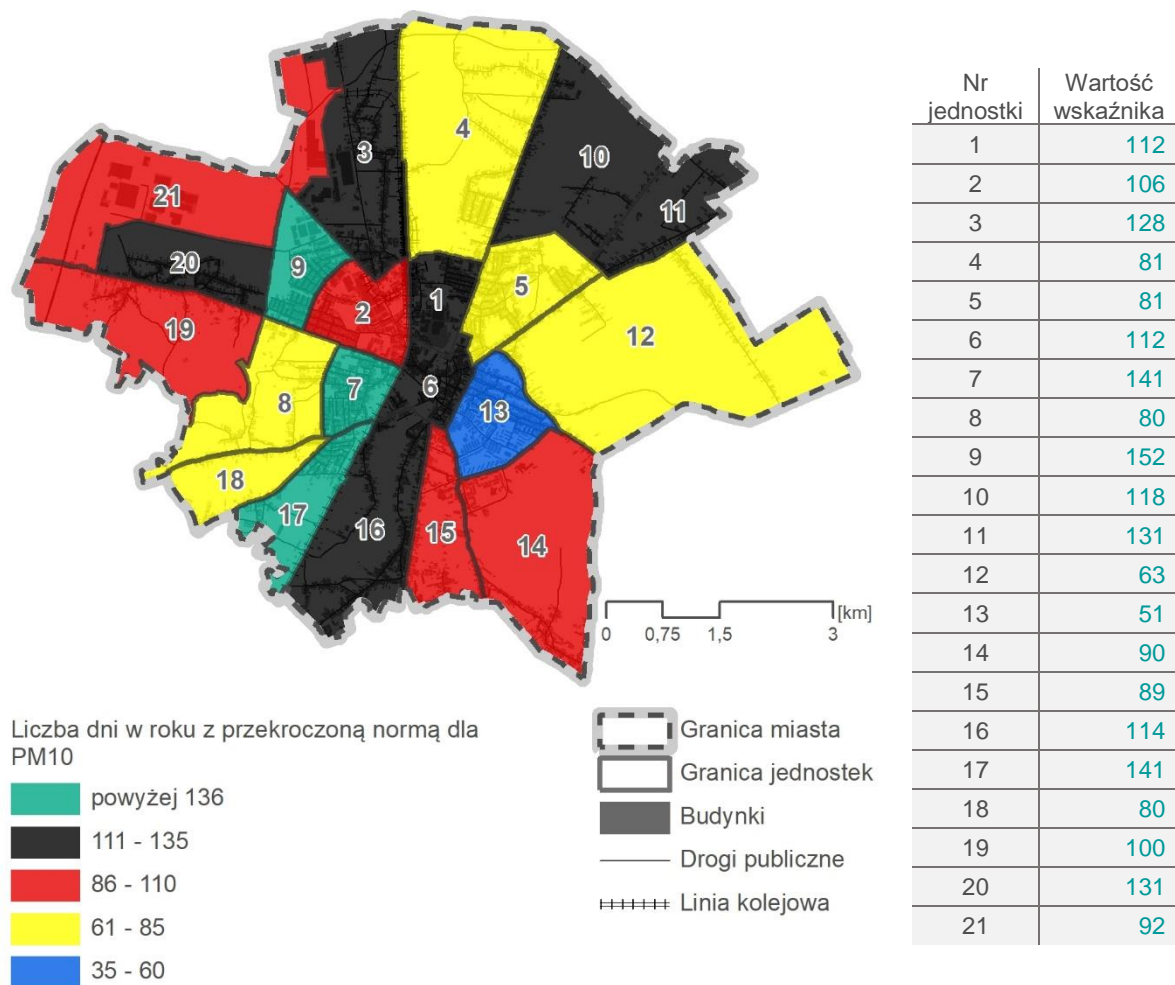
Źródło: opracowanie własne.

Przy średniej wartości wskaźnika dla miasta, która wyniosła 1,86, sytuację kryzysową, rozumianą jako przekroczenie wartości referencyjnej, stwierdzono w dziesięciu jednostkach strukturalnych: nr 1, 2, 3, 4, 8, 10, 17, 18, 19, 21 (przy czym wartość dla jednostki nr 21 jest wynikiem niewielkiej liczby mieszkańców na tym obszarze – 19 osób – w sytuacji jednoczesnego funkcjonowania w jednostce 36 podmiotów gospodarczych). Należy więc uznać, iż największy problem związany z lokalizacją dużej liczby zakładów emitujących zanieczyszczenia do atmosfery występuje w przypadku centralnie położonych jednostek nr 1 i 3, gdzie zabudowa wielorodzinna współwystępuje ze strefami uciążliwej aktywności gospodarczej. W tych jednostkach wartość wskaźnika jest ponad czterokrotnie wyższa niż średnia dla miasta Radomsko.

W sezonie zimowym dużym problemem w Radomsku jest niska emisja, wywołana w efekcie funkcjonowania dużej liczby pieców na paliwa stałe.

Z powodu wysokości emisji zanieczyszczeń jest ona zjawiskiem szczególnie szkodliwym – wprowadzane do powietrza zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca wytworzenia (zwartej zabudowy mieszkalnej), stwarzając zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Niska emisja jest przyczyną pojawienia się w powietrzu wielu szkodliwych substancji, m.in. pyłów zawieszonych (PM 10, PM 2,5), dwutlenku siarki, tlenki azotu, metali ciężkich, wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), dioksyn, benzo(a)pirenu.

Dane na potrzeby pomiaru niskiej emisji w Radomsku uzyskano w ramach systemu monitoringowego AIRLY Sp. z o.o. Rozmieszczenie punktów pomiarowych na terenie miasta umożliwiło wykorzystanie całorocznych wyników 2019 r. do analizy zróżnicowania poszczególnych jednostek w zakresie jakości powietrza. Spośród substancji będących przedmiotem monitorowania w Radomsku wybrano do analizy wyniki pyłu zawieszzonego PM 10, z uwagi na jego bardzo wysokie odchylenia od normy. W przypadku PM10 dopuszczalne dobowe stężenie pyłu wynosi $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, w skali roku kalendarzowego dopuszczalne dobowe stężenie PM10 nie powinno być przekroczone więcej niż 35 razy. Na Rys. 32 został zaprezentowany rozkład liczby dni w 2019 r., w których dobowe stężenie PM10 w powietrzu było wyższe niż $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

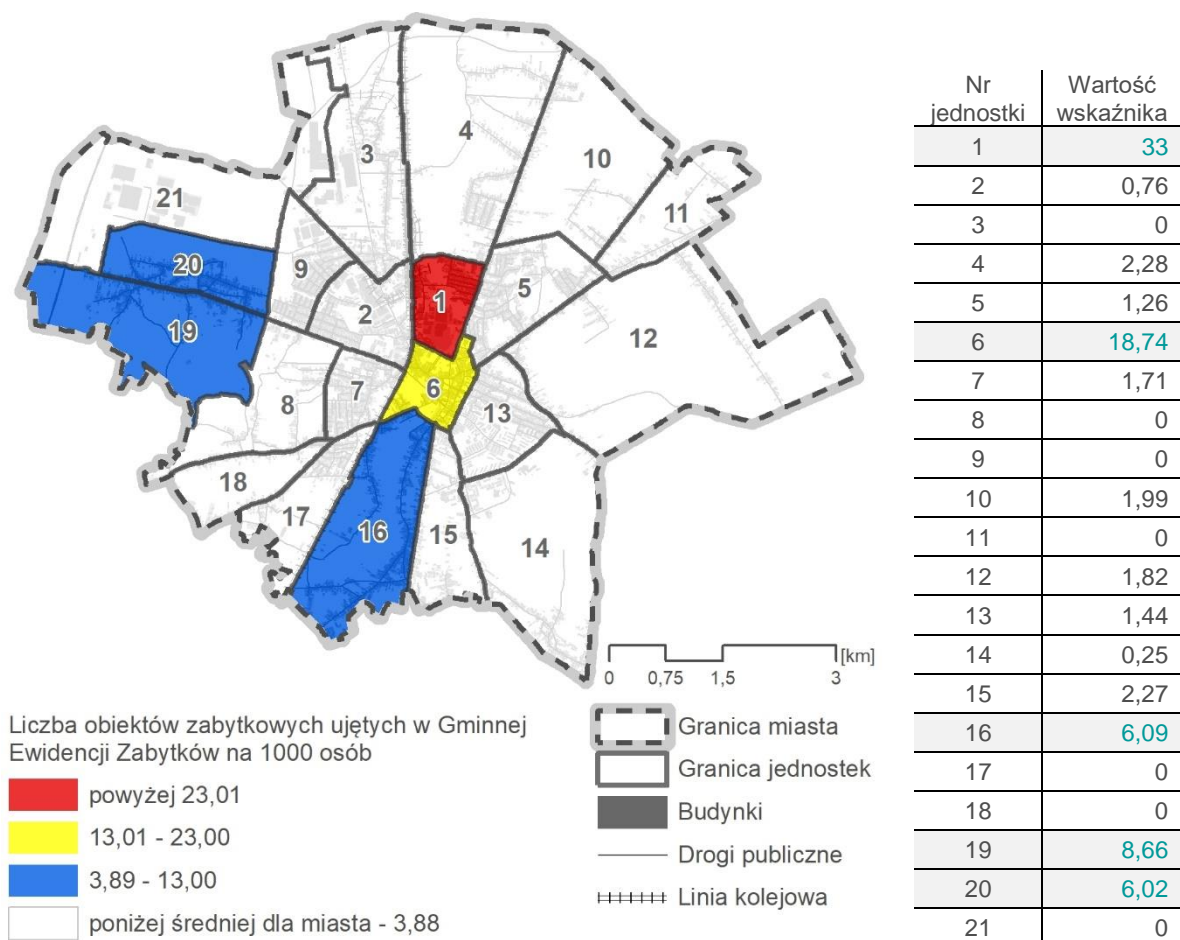
Rys. 32 Rozkład wartości wskaźnika liczby dni z przekroczoną wartością normy dla stężenia PM10 w $\mu\text{g}/\text{m}^3$
 Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich jednostkach odnotowano wyższą niż 35 dni w roku liczbę dni z przekroczoną wartością stężenia dobowego PM 10. W jednostce nr 9 na 365 dni w roku w przypadku 152 dni wystąpiło przekroczenie normy, podobnie w przypadku jednostek nr 7 i 17 (141 dni), 11 i 20 (131 dni), 3 (128 dni). Największa liczba dni z pogorszoną jakością powietrza występuje w przypadku jednostek centralnych, w których dodatkowo zwarta zabudowa wielorodzinna ogranicza przewietrzanie.

Wyniki analizy zróżnicowania wewnątrzmięjskiego w zakresie niskiej emisji wskazują, iż wszystkie jednostki strukturalne należy uznać za zdegradowane z powodu przekroczenia w 2019 r. dopuszczalnej normy dla PM10 częściej niż 35 razy.

3.5. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

W analizie podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego wykorzystano 5 wskaźników odnoszących się do problemów zdiagnozowanych w strukturze zabudowy Radomska. Dla oceny tej sfery przeanalizowano m.in. rozkład przestrzenny obiektów zabytkowych, które z jednej strony podnoszą atrakcyjność jednostki, a z drugiej wymagają niezwykle dużych nakładów finansowych na działania związane z ich ochroną lub przywróceniem do użytkowania. Wartości, które w poszczególnych jednostkach osiągnął wskaźnik liczby obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1000 osób, zostały przedstawione na Rys. 33.

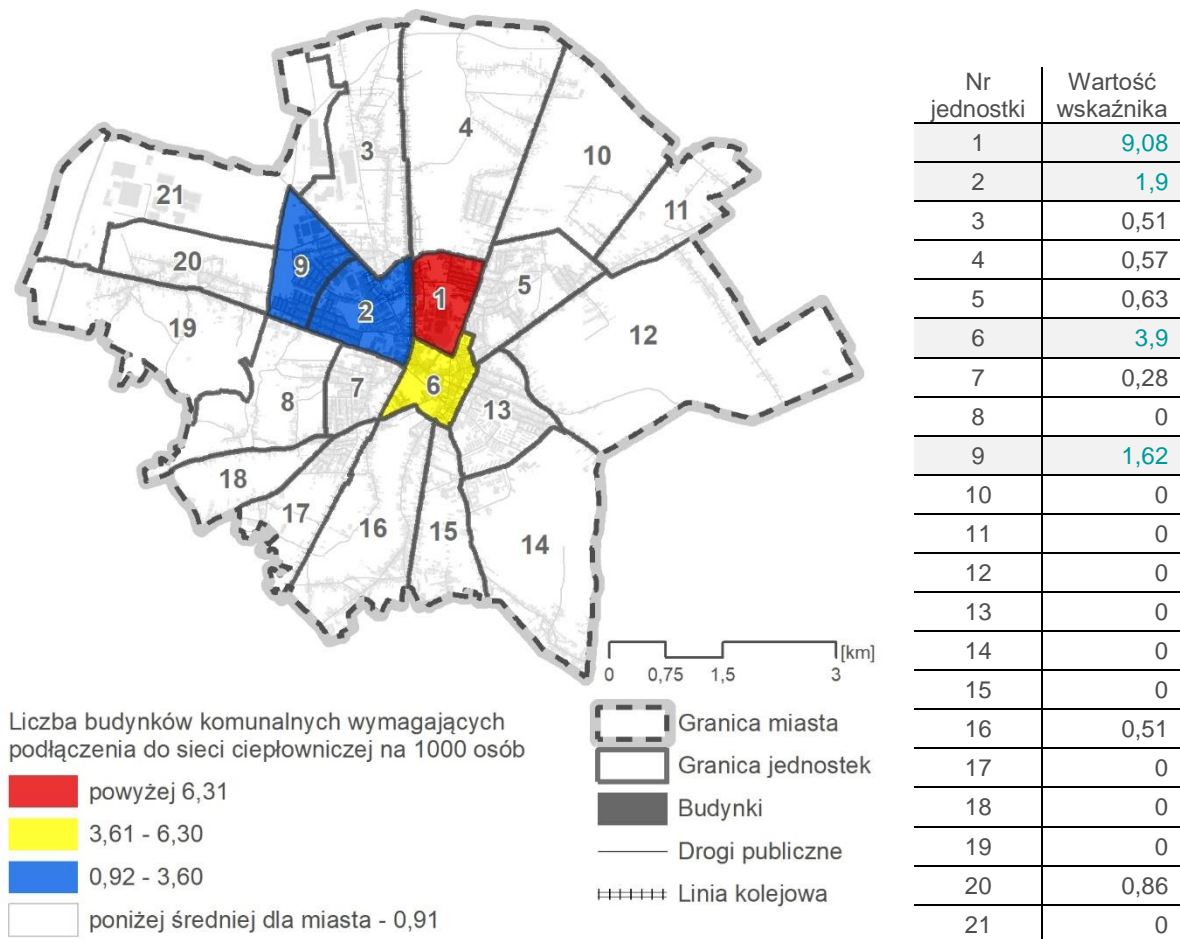
Rys. 33. Rozkład wartości wskaźnika liczby obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Szczególne natężenie obiektów zabytkowych występuje w przypadku 5 jednostek. Najwięcej obiektów zabytkowych na 1000 mieszkańców w porównaniu do wartości referencyjnej (3,88) znajduje się na obszarze jednostki nr 1, gdzie wartość wskaźnika (33) przewyższa średnią ponad ośmiokrotnie. Ponadto wiele obiektów zabytkowych zlokalizowanych jest w jednostce strukturalnej nr 6 – wskaźnik na poziomie 18,74 stanowi niemal pięciokrotność średniej. W jednostkach nr 16, 19 i 20 wartość referencyjną wskaźnika przekroczone około dwukrotnie.

Koncentracja obiektów zabytkowych świadczy o atrakcyjności jednostki w zakresie pejzażu kulturowego, pod warunkiem właściwego zachowania tych obiektów. Najczęściej nagromadzenie budynków podlegających ochronie konserwatorskiej w danej jednostce wywołuje zapotrzebowanie na kompleksowe renowacje lub konieczność przystosowania do nowych funkcji. Wiele obiektów jest też zagrożonych przez niewłaściwie prowadzone prace remontowe, a także użytkowanie, z brakiem bieżących konserwacji włącznie - powodujące utratę wartości zabytkowych. Jednocześnie jednostki, w których koncentrują się zabytki, mają ograniczone możliwości wprowadzenia do nich nowych funkcji oraz realizacji przekształceń funkcjonalnych, co ma swoje potwierdzenie w zapisach planów miejscowych oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W tym kontekście najczęściej wyzwaniem będą jednostki nr 6 i 1.

Kolejnym badanym zjawiskiem podsystemu funkcjonalno-przestrzennego jest liczba budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 1000 osób. Wskaźnik ten koreluje z problemem niskiej emisji, mierzonym liczbą dni z przekroczoną wartością normy dla stężenia pyłu PM10. Rezultaty badania w postaci wartości i rozkładu tego wskaźnika przedstawia Rys. 34.

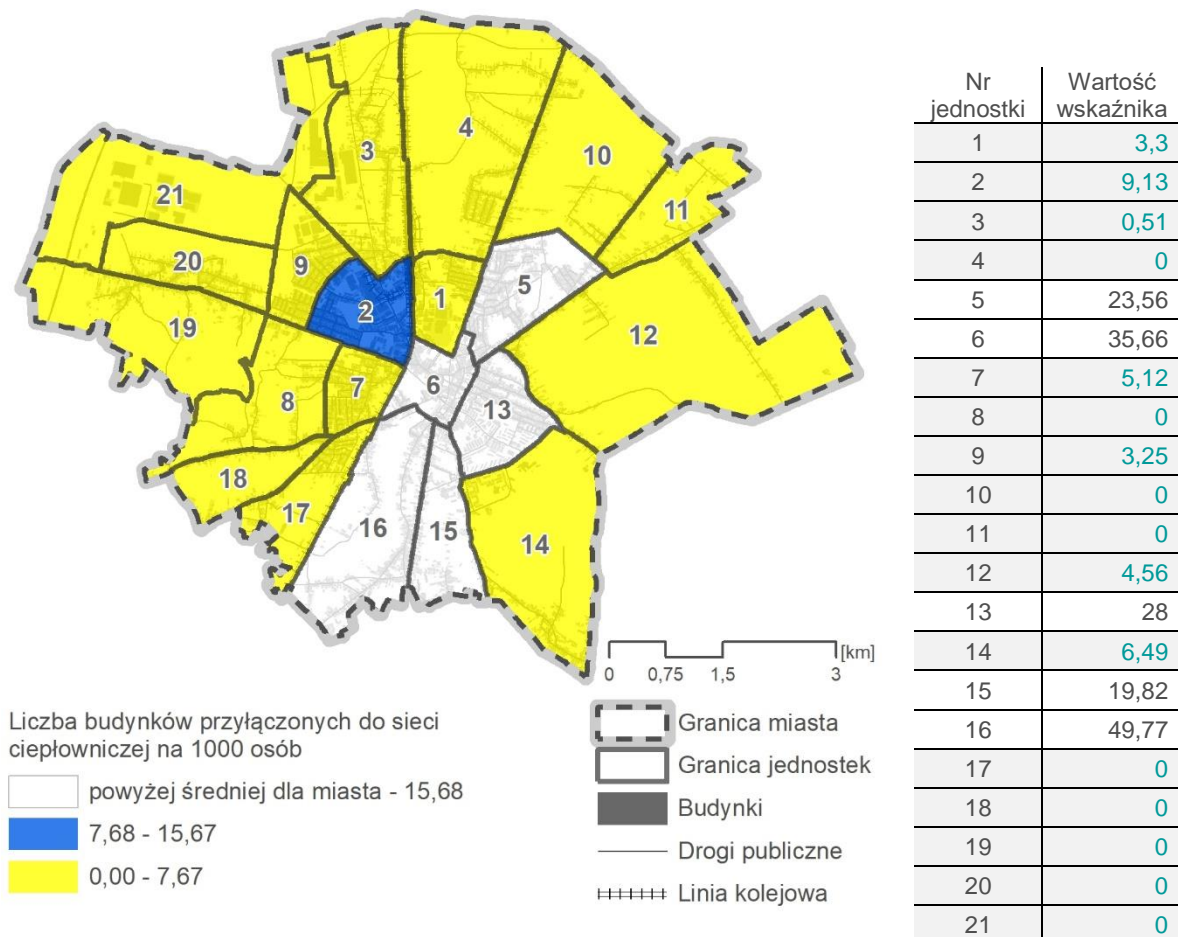

Rys. 34. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Średnia wartość wskaźnika dla miasta wyniosła 0,91. Występowanie większej niż średnia liczby budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej odnotowano w czterech jednostkach strukturalnych – nr 1, 2, 6 i 9. Szczególnie wysoki poziom wskaźnika osiągnięto w jednostce nr 1 (9,08), co stanowi niemal dziesięciokrotność średniej dla Radomska. W jednostce nr 6 wskaźnik kształtuje się na poziomie 3,9, czyli ponad czterokrotnie wyższym niż wartość referencyjna. W jednostkach strukturalnych nr 2 i 9 średnia przekroczona została około dwukrotnie.

Trzecim zbadanym w ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej wskaźnikiem jest łączna liczba budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej na 1000 osób. Rozkład wskaźnika na mapie Radomska przedstawia Rys. 35.

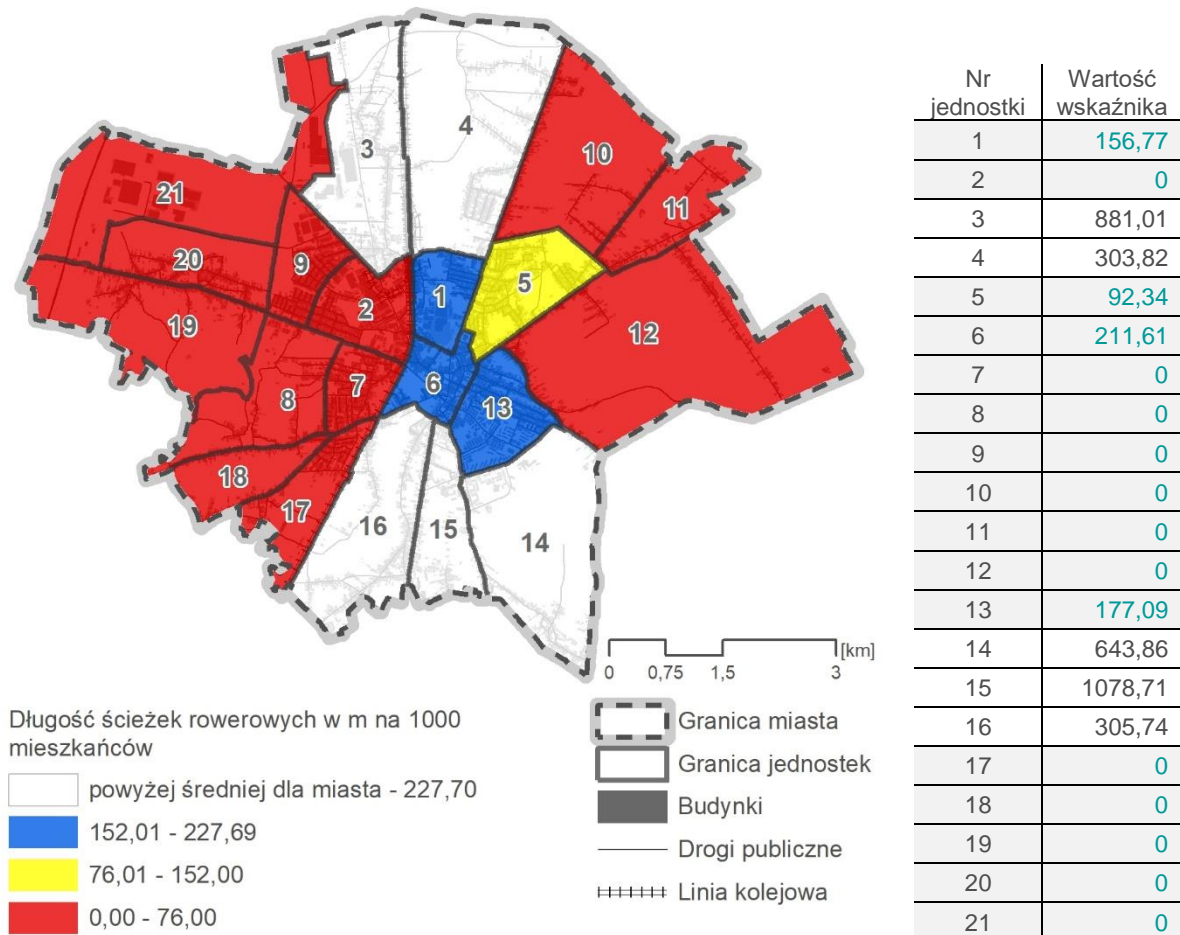

Rys. 35. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Wartość referencyjna wskaźnika wyniosła 15,68, a jego niższy poziom odnotowano w 16 z 21 wydzielonych jednostek. Wysoka koncentracji budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej dotyczy zaledwie pięciu jednostek strukturalnych (5, 6, 13, 15, 16).

W dziewięciu jednostkach – nr 4, 8, 10, 11, 17, 18, 19, 20, 21 – wskaźnik osiągnął poziom 0, co oznacza całkowity brak budynków przyłączonych do sieci. Ponadto bardzo niską wartość wskaźnik przyjmuje w jednostce nr 3, gdzie wynosi ona 0,51, czyli ponad 30 razy mniej niż średnia. Niskie wartości wskaźnik osiąga także w jednostkach nr 1 (3,3), 2 (9,13), 7 (5,12), 9 (3,25), 12 (4,56), 14 (6,49).

W dalszej kolejności poddano analizie wskaźnik długości ścieżek rowerowych w metrach na 1000 mieszkańców. Dostępność ścieżek rowerowych, jako alternatywnego systemu transportowego, wskazuje na atrakcyjność poszczególnych jednostek. Ścieżki rowerowe to przestrzeń pozbawiona barier architektonicznych, a więc przyjazna dla każdego, umożliwiającą swobodne z niej korzystanie nie tylko rowerzystom, ale osobom poruszającym się za pomocą wózków, rolek, hulajnóg. Badany problem ilustruje Rys. 36.

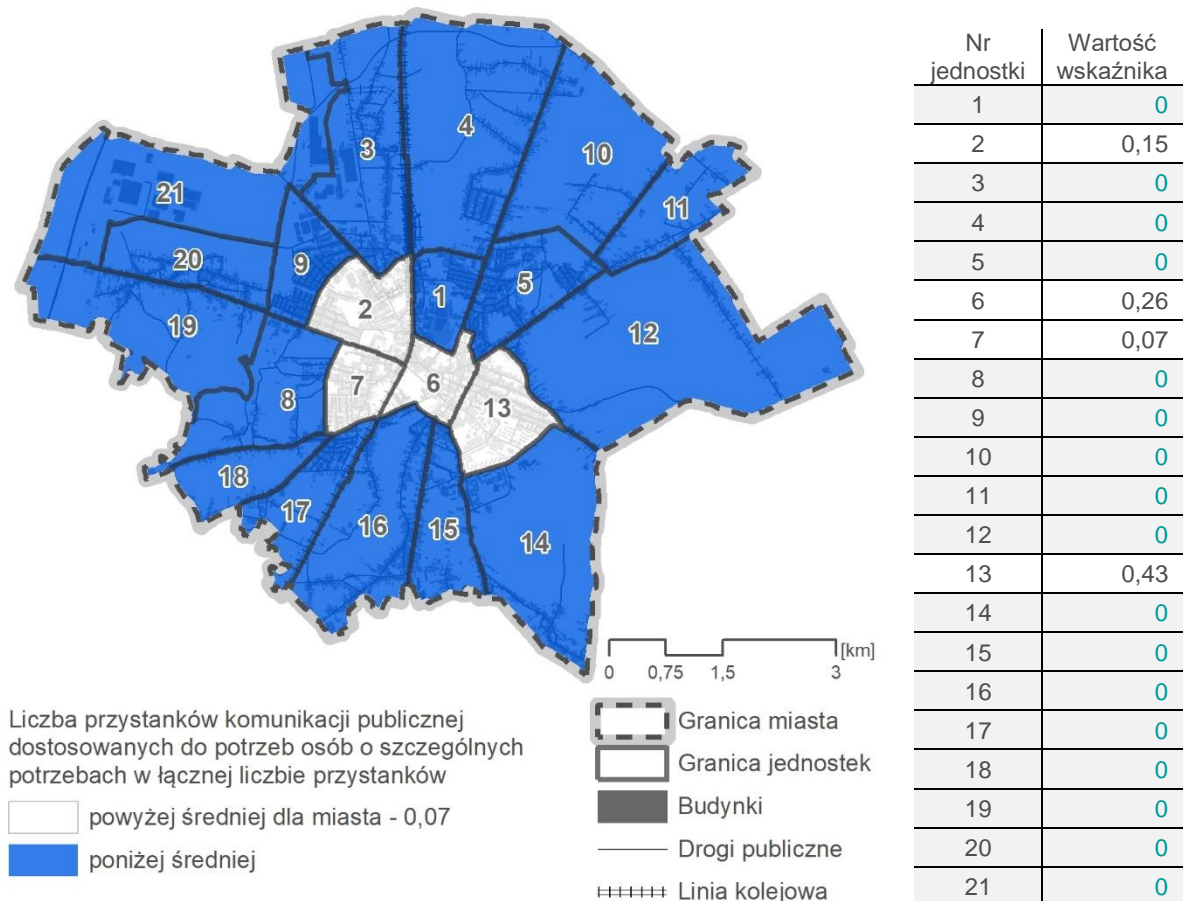

Rys. 36. Rozkład wartości wskaźnika długości ścieżek rowerowych w metrach [m] na 1000 mieszkańców
 Źródło: opracowanie własne.

Rozkład badanego wskaźnika wskazuje na bardzo nierównomierne rozmieszczenie ścieżek rowerowych na obszarze miasta. Średni poziom wskaźnika wynosi 227 m ścieżek rowerowych na 1000 mieszkańców. Niższa niż średnia wartość wskaźnika została odnotowana w 16 jednostkach strukturalnych. W 12 z nich – nr 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20 i 21 – ścieżki rowerowe w ogóle nie występują, w związku z czym wartość wskaźnika wynosi 0.

W jednostce nr 5 wskaźnik osiągnął poziom 92 m, czyli ponad dwukrotnie niższy niż średni. Pomimo centralnego położenia i konieczności dobrego skomunikowania, jednostki nr 1, 6 i 13 charakteryzuje niższa niż średnia długość ścieżek rowerowych, oscylująca między 156 m a 211 m.

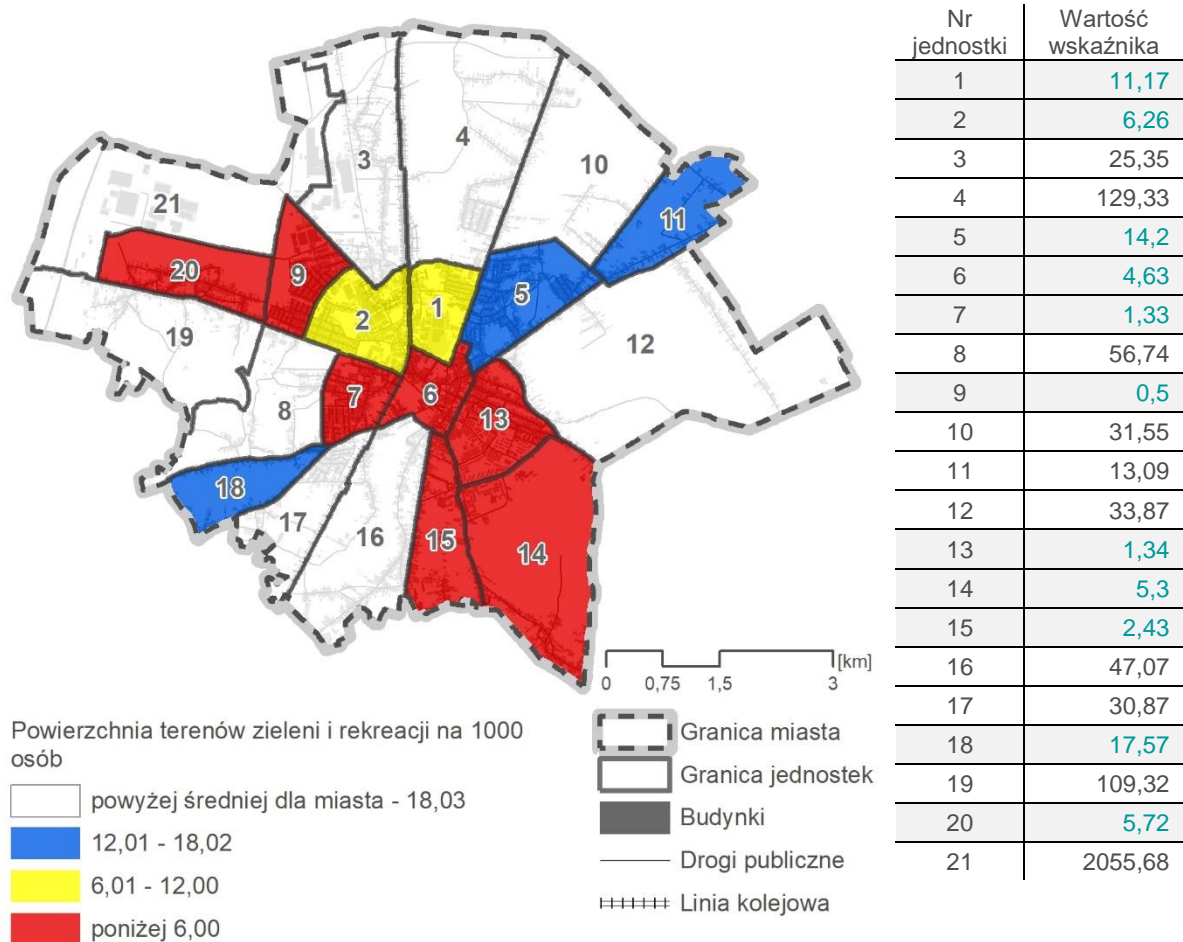
Następnym analizowanym w sferze przestrzenno-funkcjonalnej zjawiskiem jest liczba przystanków komunikacji publicznej dostosowanych do potrzeb osób o szczególnych potrzebach w zakresie dostępności - w odniesieniu do łącznej liczby przystanków. Za przystanek dostępny uznano obiekt bez barier architektonicznych, dodatkowo dostępny w wymiarze informacyjno-komunikacyjnym. Rozkład badanego wskaźnika pokazuje Rys. 37.

Rys. 37. Rozkład wartości wskaźnika liczby przystanków komunikacji publicznej dostosowanych do potrzeb osób o szczególnych potrzebach w łącznej liczbie przystanków
 Źródło: opracowanie własne.

W Radomsku do potrzeb osób o szczególnych potrzebach dostosowanych jest zaledwie 15 przystanków komunikacji publicznej z łącznej liczby 213 (7%). W związku z powyższym niższy niż średni poziom tego wskaźnika występuje aż w 17 jednostkach strukturalnych. We wszystkich tych jednostkach wartość wskaźnika wynosi 0 – czyli tego typu przystanki nie są obecne.

Ostatnim badanym zjawiskiem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest powierzchnia zieleni na 1000 osób. Podstawą do opracowania wartości wskaźnika był bilans terenów zielonych opracowany na potrzeby aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta. Rozkład wskaźnika na mapie miasta ilustruje Rys. 38.

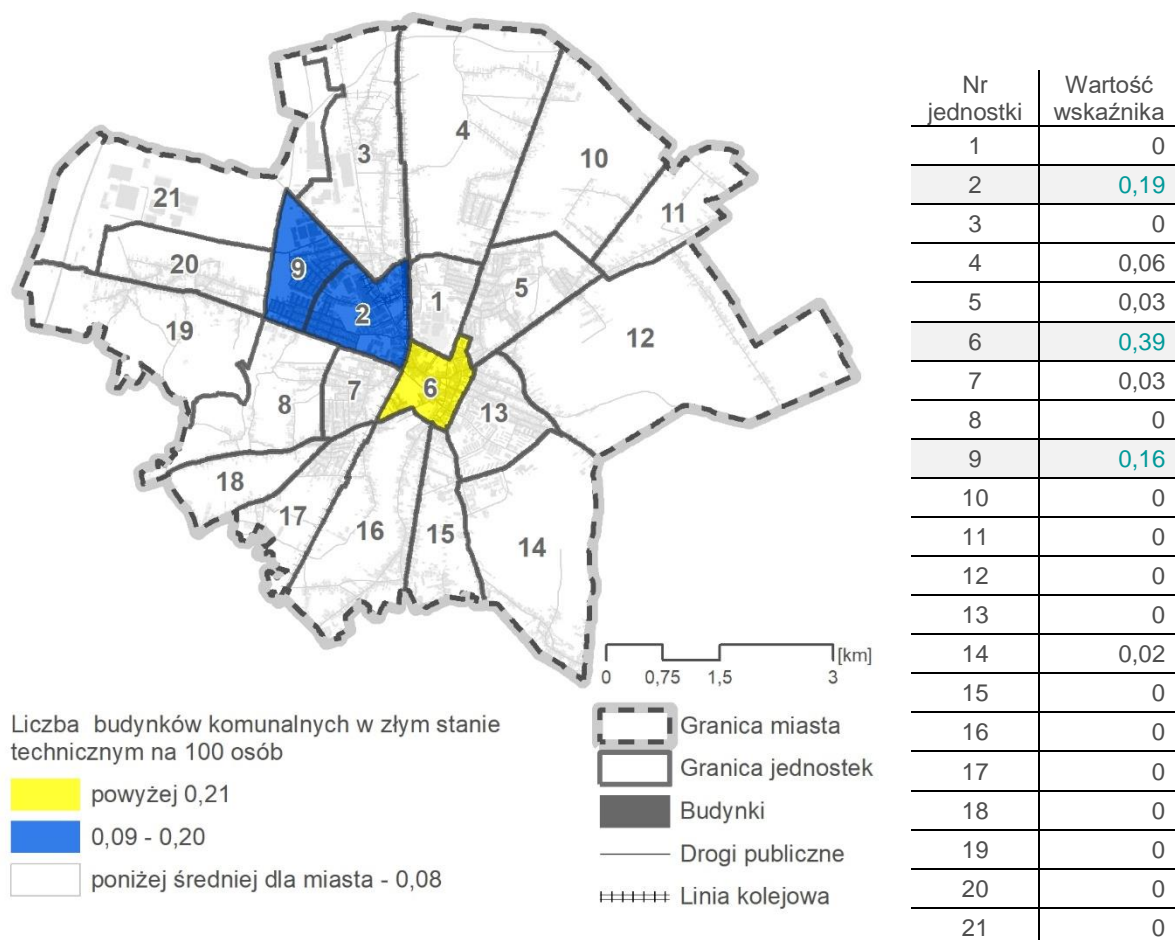
Rys. 38. Rozkład wartości wskaźnika powierzchni terenów zieleni na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Tereny zielone stanowią naturalny rezerwuuar dla funkcji rekreacyjnej, stąd ich obecność wpływa na atrakcyjność danej jednostki strukturalnej. Średnia powierzchnia terenów zieleni na 1000 osób w Radomsku jest niewielka i wynosi 18 ha. Wartość niższą od średniej dla miasta odnotowano w 11 spośród 21 jednostek strukturalnych. Wysoki poziom urbanizacji charakteryzuje w szczególności centralne jednostki, gdzie zapotrzebowanie mieszkańców na kontakt z zielenią jest największe.

3.6. SFERA TECHNICZNA

Do analizy podsystemu technicznego wzięto pod uwagę 4 wskaźniki odnoszące się do głównych problemów, które charakteryzują gminną zabudowę mieszkaniową. Komunalny zasób mieszkaniowy obejmuje w dużej mierze najstarszą zabudowę miejską, generującą największe zapotrzebowanie na realizację inwestycji remontowych i modernizacyjnych, skutkujących poprawą jej stanu technicznego. Pierwszym badanym zjawiskiem charakteryzującym sferę techniczną jest liczba budynków mieszkalnych w zasobie komunalnym, będących w złym stanie technicznym. Podstawę oceny stanu

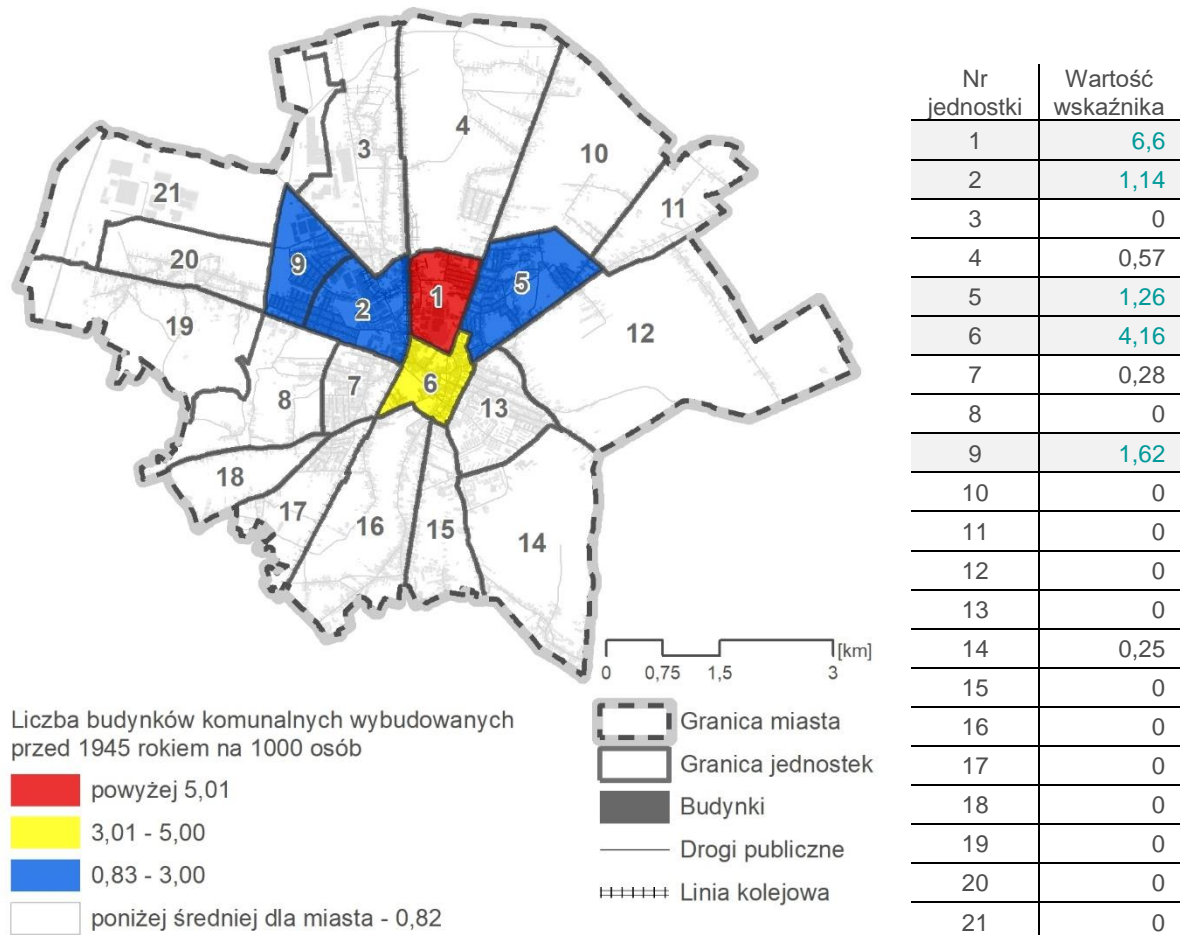
technicznego budynków stanowiły raporty z przeprowadzonych przez zarządcę gminnego zasobu mieszkaniowego przeglądów budowlanych (jednorocznych i 5-letnich), Przestrzenny rozkład tego wskaźnika został przedstawiony na Rys. 39.

Rys. 39. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 100 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Średnia referencyjna wskaźnika liczby budynków będących w złym stanie technicznym wyniosła 0,08. Wskaźnik wystąpił w każdej jednostce, w której obecny jest komunalny zasób mieszkaniowy. Największa liczba budynków wymagających generalnych remontów zlokalizowana jest w trzech jednostkach - nr 2, 6 i 9, z czego wysoka koncentracja występuje w jednostce nr 6, w której osiągnięty wskaźnik (0,39) jest niemal pięciokrotnie wyższy od średniej dla miasta. Wysokie wartości wskaźnika zostały również odnotowane w jednostkach nr 2 oraz 9, w których średnią dla miasta przekroczone minimum dwukrotnie.

Następnym diagnozowanym zjawiskiem podsystemu technicznego jest struktura wiekowa gminnego zasobu mieszkaniowego, mierzona liczbą budynków gminnych wzniesionych przed 1945 r. Z Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Radomska w latach 2018 – 2023¹⁴ wynika, iż zasób ten został oceniony jako zaawansowany wiekowo: 40% budynków zostało wybudowanych przed II Wojną Światową, w latach 1940-1950 powstało dalsze 20% zasobu, po 1990 r. wybudowano tylko 8 budynków. Rozkład tego wskaźnika przedstawia Rys. 40.

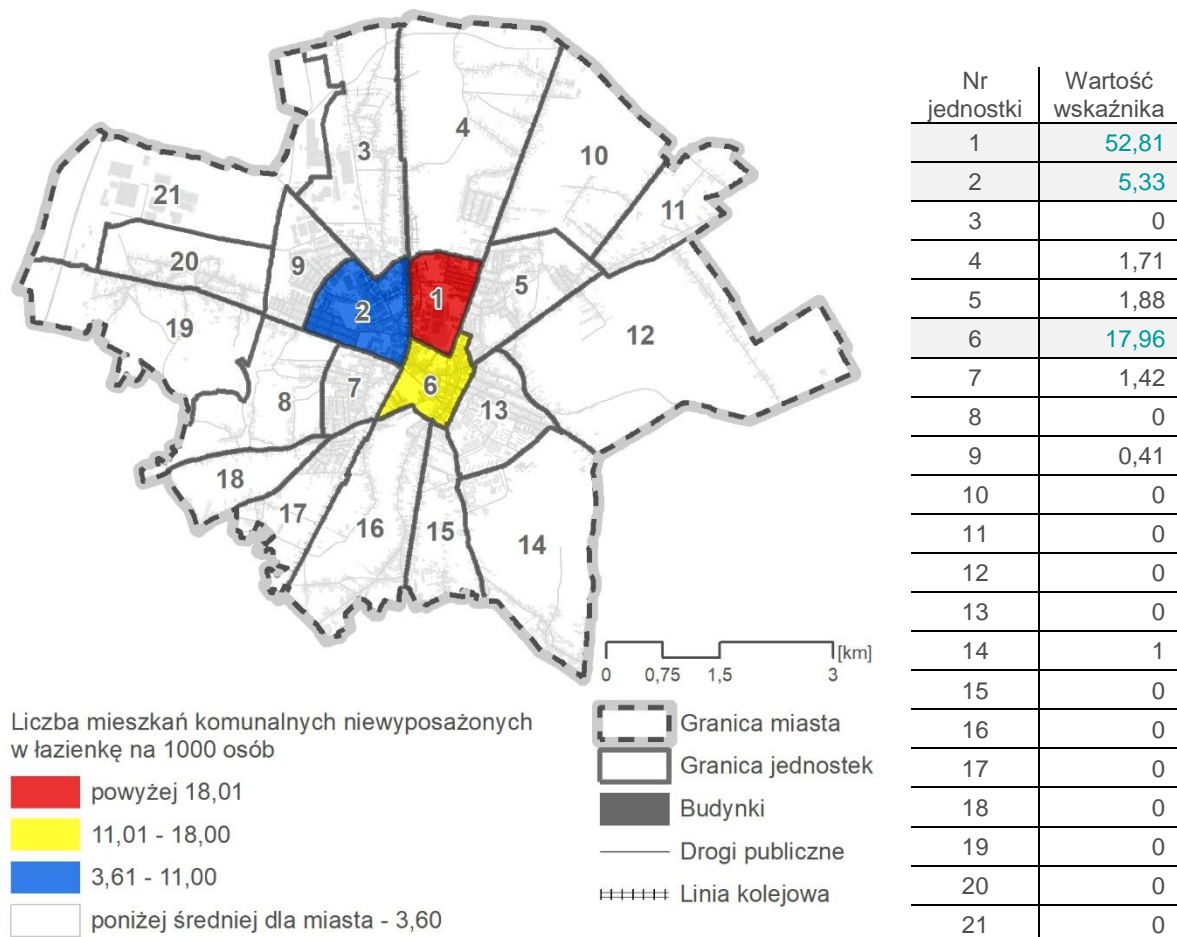
Rys. 40. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 rokiem na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Odchylenia od wartości referencyjnej (0,82) występują w jednostkach nr 1, 2, 5, 6 i 9. Największe odchylenie od wartości średniej charakteryzuje jednostkę nr 1, w której ponad ośmiokrotnie została przekroczona wartość średnia (6,6) oraz w jednostce nr 6, gdzie została ona przekroczona ponad pięciokrotnie (4,16). W tych jednostkach występuje najstarszy zasób mieszkaniowy należący do gminy, wymagający największych nakładów modernizacyjnych.

¹⁴ Uchwała Nr XLIV/345/17 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 18 października 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2017 r., poz. 4524).

Kolejnym analizowanym zjawiskiem w sferze technicznej jest występowanie substandardowych lokali mieszkalnych, występujących w obrębie najstarszej zabudowy mieszkaniowej należącej do gminy. Za substandard uznano brak wyposażenia lokalu w łazienkę. Przestrzenny rozkład wartości wskaźnika ilustruje Rys. 41.

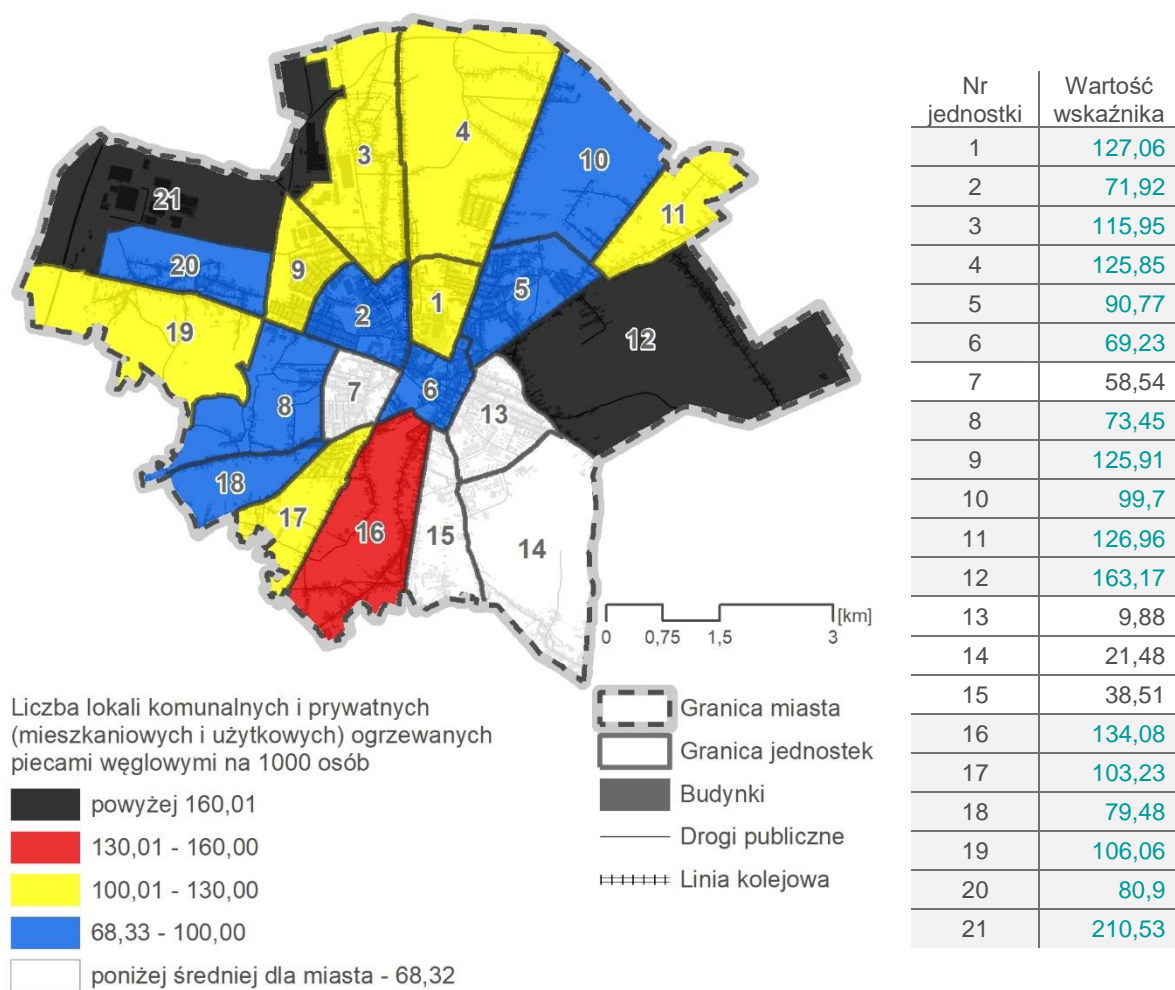

Rys. 41. Rozkład wartości wskaźnika liczby mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

W trzech jednostkach (nr 1, 2 i 6) osiągnięte wartości wskaźnika przekroczyły średnią referencyjną dla miasta, która wyniosła 3,60. W jednostce nr 1 osiągnięto bardzo wysoką liczbę mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób, przewyższającą wartość referencyjną ponad czternastokrotnie (52,81). W pozostałych dwóch jednostkach wskaźnik ten osiągnął wartość 17,96 (jednostka nr 6) oraz 5,33 (jednostka nr 2).

Następnym zbadanym czynnikiem kryzysowym w sferze technicznej jest liczba lokali (mieszkalnych i użytkowych) w zasobie komunalnym i prywatnym ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób. Występowanie pieców węglowych świadczy z jednej strony o problemie nieefektywnego korzystania z obiektów budowlanych w zakresie energooszczędności, z drugiej strony bezpośrednio wpływa na pogorszenie stanu środowiska naturalnego, mierzonego jakością powietrza atmosferycznego.

Dane dotyczące rozmieszczenia pieców na paliwa stałe pozyskano z realizowanej przez Urząd Miasta inwentaryzacji terenowej. Rozkład wskaźnika na terenie Radomska przedstawia Rys. 42.

Rys. 42. Rozkład wartości wskaźnika liczby lokali w zasobie komunalnym (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych paliwami stałymi na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Przy średniej wartości wskaźnika dla miasta, która wyniosła 68,32, sytuację kryzysową, rozumianą jako przekroczenie wartości referencyjnej, stwierdzono w 17 jednostkach strukturalnych. Zdecydowanie najwyższą wartość wskaźnik liczby lokali mieszkalnych i użytkowych ogrzewanych piecami węglowymi osiągnął w jednostkach nr 12 (163,17), natomiast w przypadku jednostki nr 21 wysoka wartość wskaźnika spowodowana jest błędem pomiarowym wynikającym z małej populacji mieszkańców, a nie dużą pieców węglowych. Ponad dwukrotnie wskaźnik został przekroczony w jednostce nr 16 (134,08), nr 1 (127,06), nr 4 (125,85), nr 9 (125,91), 11 (126,96).

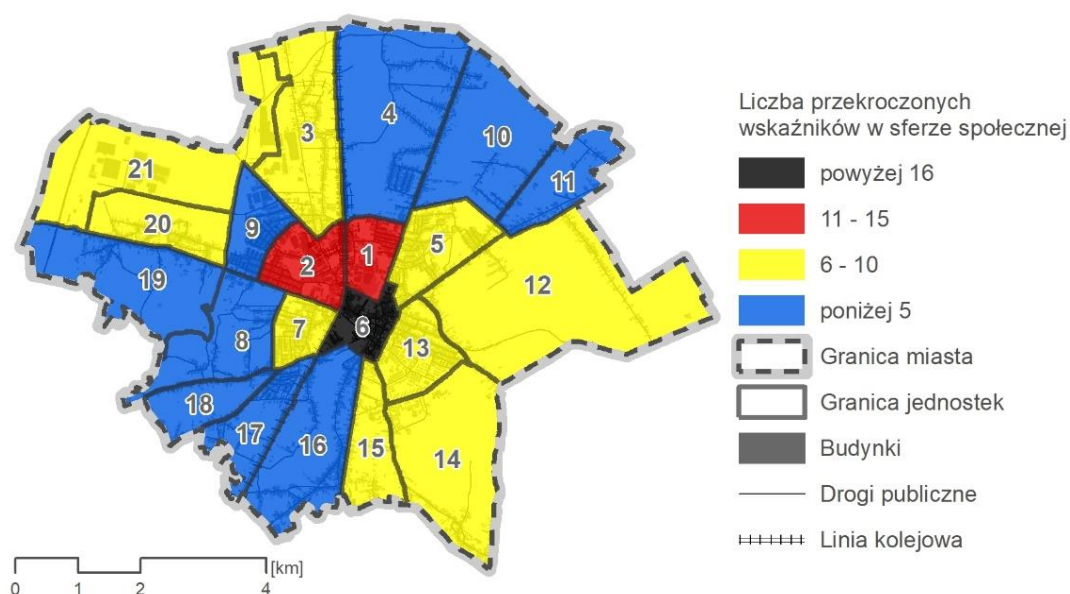
3.7. WYZNACZENIE GRANIC OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Na potrzeby identyfikacji stanu kryzysowego poddano analizie porównawczej 21 jednostek strukturalnych w obrębie granic miasta. Analiza miała na celu określenie, które z jednostek charakteryzują się największą liczbą wskaźników, które świadczą o sytuacji kryzysowej. Rozmiar i zakres analizy wskaźnikowej podyktowany został zapisami art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Do badania wykorzystano ostatecznie 38 wskaźników: 20 odnoszących się do sfery społecznej, 5 do sfery gospodarczej, 3 do sfery środowiskowej, 6 sfery przestrzenno-funkcjonalnej i 4 do sfery technicznej.

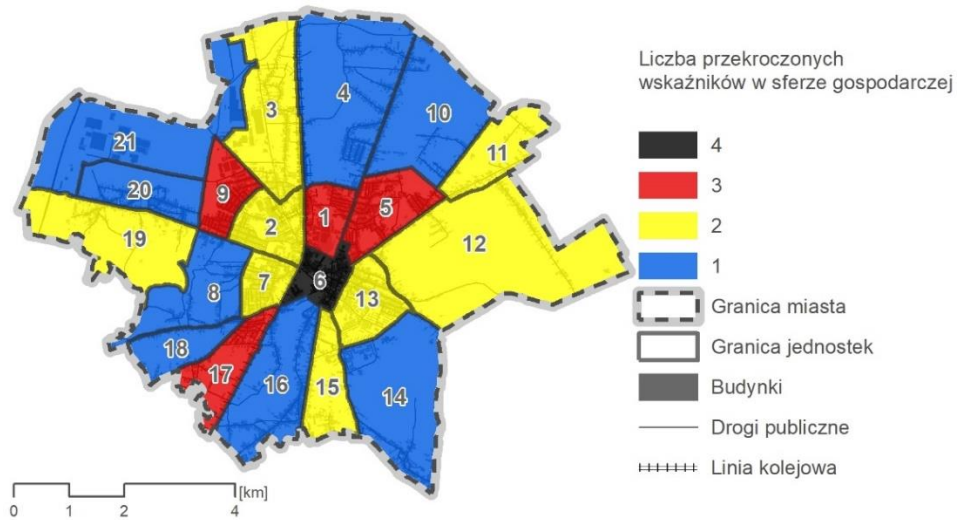
Liczba i zakres wskaźników użytych do analizy zróżnicowania wewnątrzmięjskiego wpłynęła na możliwość zawężenia kryteriów wyznaczenia obszaru zdegradowanego, wynikających z ww. art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Aby uznać jednostkę za zdegradowaną, uznano za konieczne występowanie na jej terenie koncentracji co najmniej 10 negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, oraz po jednym z co najmniej czterech pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej (Tabela 19).

Koncentrację zjawisk w sferze gospodarczej oraz w podsystemach środowiskowym, technicznym i przestrzenno-funkcjonalnym przedstawiono na kolejnych mapach (Rys. 43, Rys. 44, Rys. 45, Rys. 46, Rys. 47).

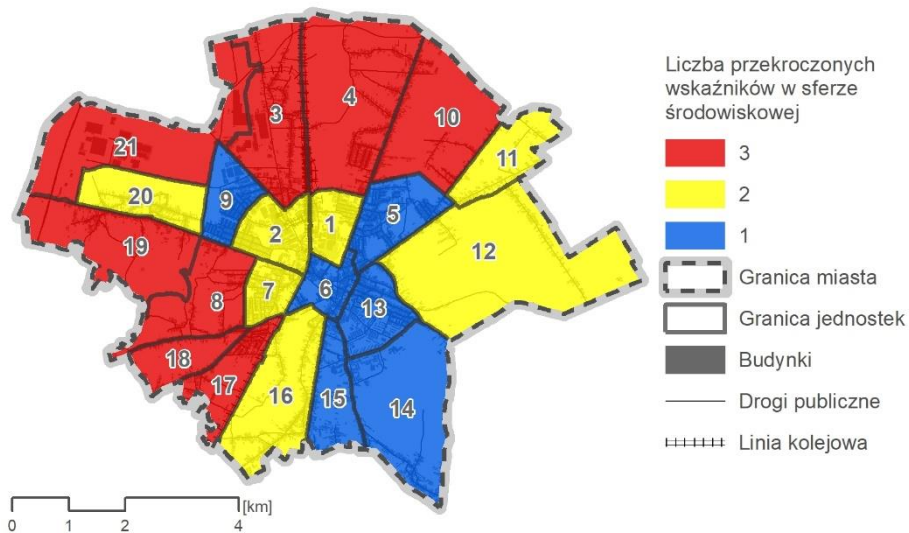
Kluczowa w wyborze obszaru zdegradowanego jest koncentracja zjawisk negatywnych w sferze społecznej. Z 21 analizowanych jednostek w 3 odnotowano przekroczenie wartości w przypadku co najmniej dziesięciu wskaźników w tej sferze, potwierdzając tym samym sytuację kryzysową w całym podsystemie (Tabela 20).

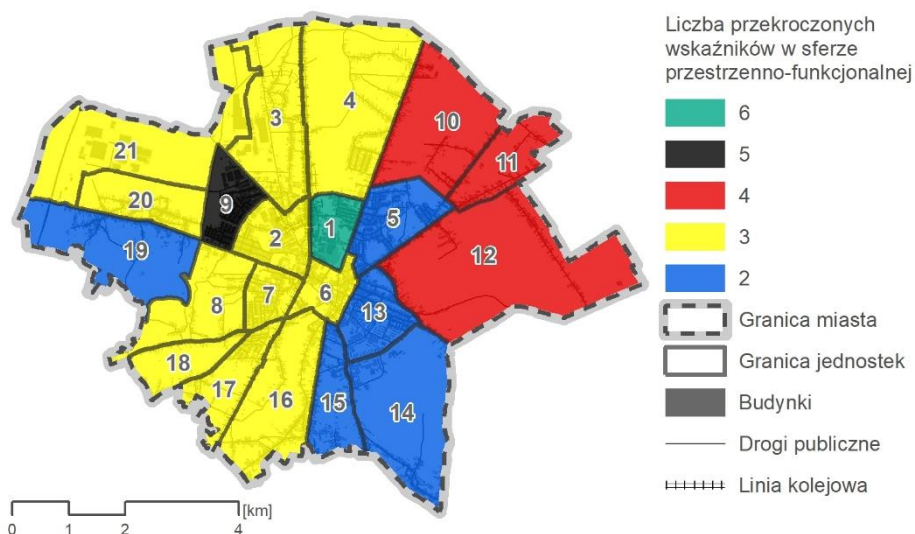
Rys. 43. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie społecznym
Źródło: opracowanie własne.

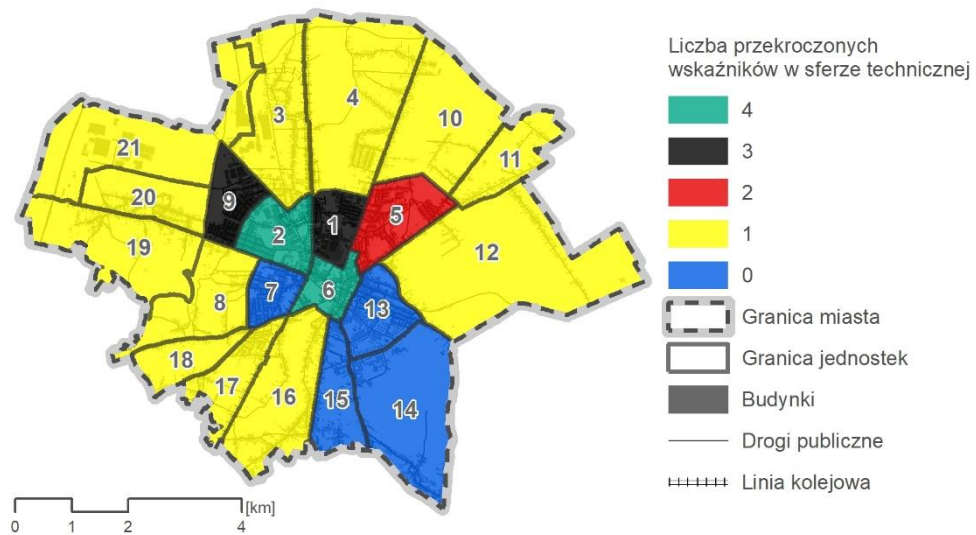
Rys. 44. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie gospodarczym
 Źródło: opracowanie własne.

Rys. 45. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie środowiskowym
 Źródło: opracowanie własne.

Rys. 46. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie przestrzenno-funkcyjnym
 Źródło: opracowanie własne.

Rys. 47. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie technicznym
Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich analizowanych sferach udowodniono występowanie dużego zróżnicowania pomiędzy analizowanymi jednostkami.

Największa liczba stwierdzonych zjawisk kryzysowych dotyczy jednostek położonych w centrum miasta:

- nr 1 - 28,
- nr 2 - 26,
- nr 6 - 28.

Tabela 19. Liczba wskaźników obrazujących kryzys w podsystemie społecznym oraz liczba wszystkich wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową ogółem

Nr Jednostki	Liczba przekroczonych wskaźników w sferze społecznej (z 20)	Liczba przekroczonych wskaźników w sferze gospodarczej (z 5)	Liczba przekroczonych wskaźników w sferze technicznej (z 4)	Liczba przekroczonych wskaźników w sferze przest.-funk. (z 6)	Liczba przekroczonych wskaźników w sferze środowiskowej (z 3)	Łączna liczba wskaźników kryzysowych w jednostce (z 38)	Liczba mieszkańców	Powierzchnia jednostki [ha]
1.	14	3	3	6	2	28	1 212	95,04
2.	15	2	4	3	2	26	2 628	138,46
3.	8	2	1	3	3	17	1 975	317,16
4.	5	1	1	3	3	13	1 756	502,82
5.	7	3	2	2	1	15	3 184	172,40
6.	16	4	4	3	1	28	3 842	89,29
7.	7	2	0	3	2	14	3 519	84,97
8.	2	1	1	3	3	10	1 130	233,46
9.	4	3	3	5	1	16	2 462	115,69
10.	2	1	1	4	3	11	1 003	351,55
11.	4	2	1	4	2	13	575	158,88
12.	6	2	1	4	2	15	1 097	692,67
13.	6	2	0	2	1	11	10 430	142,45
14.	6	1	0	2	1	10	4 004	391,67
15.	6	2	0	2	1	11	1 766	144,94
16.	5	1	1	3	2	12	1 969	310,53
17.	5	3	1	3	3	15	775	142,29
18.	2	1	1	3	3	10	692	116,41
19.	4	2	1	2	3	12	924	329,61
20.	6	1	1	3	2	13	1 162	171,46
21.	6	1	1	3	3	14	19	440,58

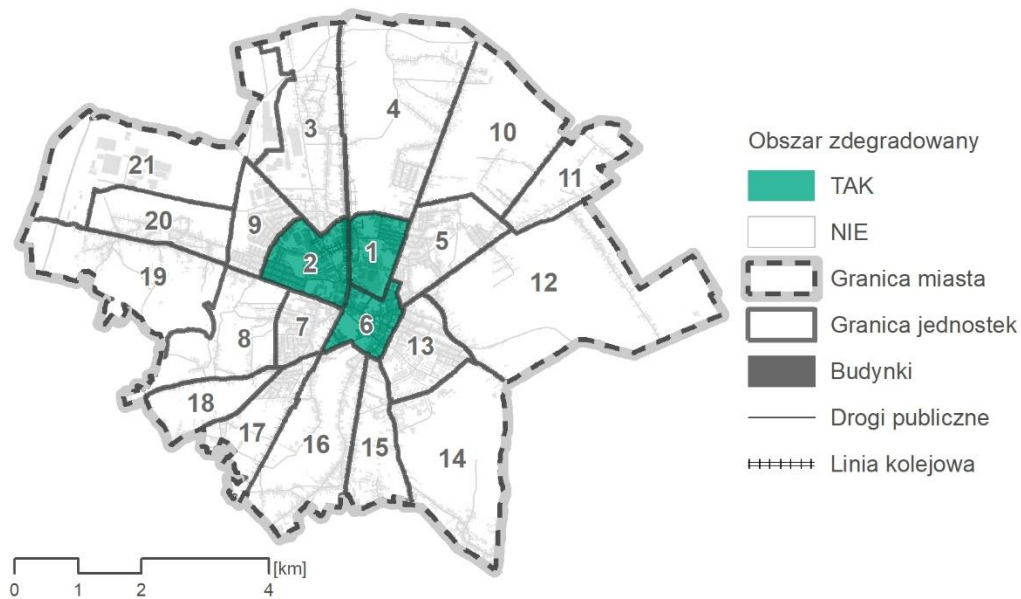
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 20. Kryteria przyjęte do wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Radomsku

Nr Jednostki	Minimum 10 wskaźników z 20 potwierdza sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze gospodarczej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze technicznej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze środowiskowej (TAK/NIE)	Obszar zdegradowany (TAK/NIE)
1.	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
2.	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
3.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
4.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
5.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
6.	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
7.	NIE	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
8.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
9.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
10.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
11.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
12.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
13.	NIE	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
14.	NIE	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
15.	NIE	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
16.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
17.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
18.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
19.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
20.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
21.	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne.

Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wyznaczyć jednostki, które charakteryzują się najwyższą koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego. Z analizowanych 21 jednostek tylko 3 spełniają założone kryteria. Ich rozkład przestrzenny przedstawia poniższa mapa.

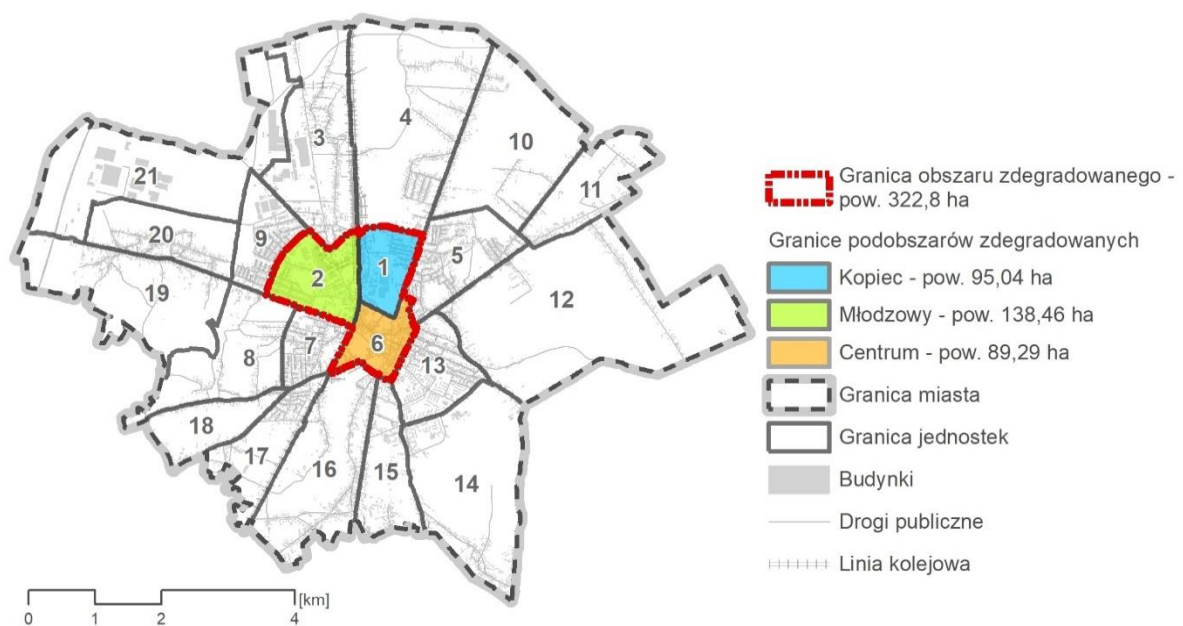

Rys. 48. Jednostki zdegradowane w Radomsku
Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Tym samym na terenie Radomska wyznacza się obszar zdegradowany złożony z trzech podobszarów, obejmujących jednostki:

- nr 1 – podobszar Kopiec,
- nr 2 – podobszar Młodzowy,
- nr 6 - podobszar Centrum.

Rys. 49. Obszar zdegradowany
Źródło: opracowanie własne.

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę mieszkańców i powierzchnię wszystkich jednostek zaliczonych do obszaru zdegradowanego wraz z ich udziałem procentowym w ludności i powierzchni miasta.

Tabela 21. Zestawienie liczby mieszkańców i powierzchni dla jednostek zdegradowanych w Radomsku

Nr Jednostki	Nazwa podobszaru	Liczba mieszkańców	% ludności miasta	Powierzchnia w ha	% powierzchni miasta
1	Kopiec	1 212	2,63	95,04	1,85
2	Młodzowy	2 628	5,70	138,46	2,69
6	Centrum	3 842	8,33	89,29	1,74
	Suma	7 682	16,66	322,79	6,28

Źródło: opracowanie własne.

Reasumując, obszar zdegradowany miasta Radomska zajmuje **6,28% powierzchni miasta** (322,79 ha z 5 142,33 ha) i jest zamieszkały przez **16,66% mieszkańców** (7 682 osób z 46 124 wszystkich mieszkańców).

3.8. WYZNACZENIE GRANIC OBSZARU REWITALIZACJI

Dla wyznaczenia obszaru rewitalizacji kierowano się zapisami art. 10 ustawy o rewitalizacji.

1. Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.
2. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że obszar rewitalizacji cechuje się nie tylko szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, a także ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Wszystkie jednostki, które weszły w skład obszaru zdegradowanego, charakteryzują się najwyższą koncentracją negatywnych zjawisk.

Natomiast istotność (w kontekście polityki rozwoju lokalnego) terenu planowanego do objęcia granicami obszaru rewitalizacji potwierdzono dodatkowo analizą dokumentów strategicznych i planistycznych Radomska.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Radomska (Uchwała Nr XXXIV/306/2001 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 17 grudnia 2001 r., zmieniona Uchwałą Nr LXIII/476/10 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 30 września 2010 r.), wyznaczyło na obszarze historycznego śródmieścia strefę ochrony konserwatorskiej (obszar dawnego miasta przedlokacyjnego i średniowiecznego miasta lokacyjnego) obejmującą swym zasięgiem zespoły i obiekty zabytkowe o wysokich wartościach wraz z fragmentami dolin rzeki Radomki i jej dopływu, będących integralnym elementem układu przestrzennego starego miasta. Wysoka atrakcyjność tego terenu wpływa na kierunki rozwoju, wynikające z zapisów polityki przestrzennej miasta. Studium w odniesieniu do zabytkowego śródmiejskiego układu urbanistycznego określa m.in. konieczność dążenia do wielofunkcyjnego, centrotwórczego rozwoju centrum miasta, zapewniającego atrakcyjne miejsca spotkań i integracji mieszkańców, z udziałem bogatej oferty kulturalnej i gastronomicznej. Tak zdefiniowane kierunki rozwoju obszaru zdegradowanego mają wpływ na charakter polityki rewitalizacyjnej planowanej do realizacji na tym terenie.

W *Strategii Rozwoju Miasta Radomska 2030* podkreślono konieczność kontynuowania realizowanego procesu rewitalizacji miasta. Zagadnienia polityki rewitalizacyjnej umieszczono w Celu operacyjnym III *Podnoszenie efektywności wsparcia socjalnego i kontynuacja działań w zakresie rewitalizacji*. Dokument ten natomiast nie wskazuje konkretnych obszarów do objęcia takimi działaniami.

Obszar objęty obowiązującym *Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Radomska do 2023 roku* (przyjętym Uchwałą Nr XLIII/331/17 Rady Miejskiej w Radomsku z dnia 27 września 2017 r.) jest tożsamy z granicami podobszarów zdegradowanych nr 1 Kopiec oraz nr 6 Centrum. Tym samym w wyniku bieżącej analizy zróżnicowania wewnątrzmięskiego udowodniono utrzymywanie się kryzysu i konieczność kontynuowania polityki rewitalizacyjnej w odniesieniu do obecnie obowiązującego obszaru rewitalizacji w Radomsku.

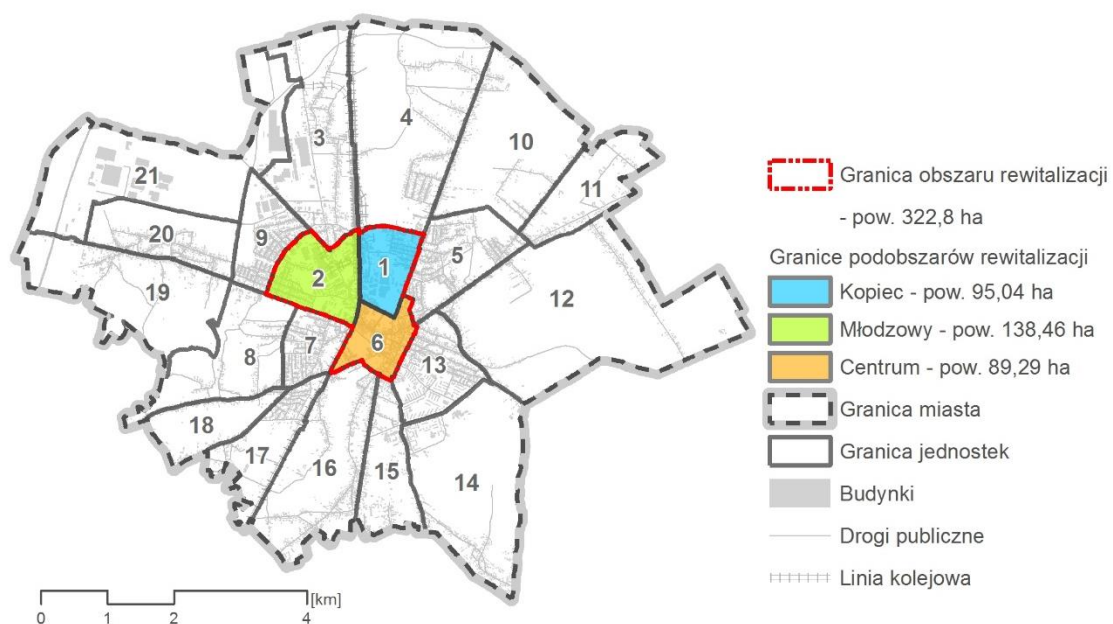
Podsumowując, analiza dokumentów strategicznych i planistycznych Radomska potwierdziła dodatkowo wybór obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w granicach ujętych w niniejszym dokumencie. W tabeli poniżej podsumowano przeprowadzony proces badawczy pod kątem wagi jednostek obszaru zdegradowanego dla procesów rozwoju lokalnego w Radomsku.

Tabela 22. Zestawienie wyników badania istotności jednostek zdegradowanych dla polityki rozwoju lokalnego w Radomsku

Nr Jednostki	Nazwa podobszaru	Szczególna koncentracja zjawisk kryzysowych	Istotność dla polityki rozwoju lokalnego	Konieczność kontynuowania działań rewitalizacyjnych
1	Kopiec	x	x	X
2	Młodzowy	X	x	
6	Centrum	x	X	x

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badanie udowodniło, że wskazane jednostki spełniają ustawowe kryteria, formalne i merytoryczne, obszaru rewitalizacji. Rozmiar obszaru zdegradowanego umożliwi wyznaczenie w jego granicach obszaru rewitalizacji, ponieważ jego powierzchnia i liczba mieszkańców nie przekraczają wielkości dopuszczonych w ustawie (kryterium formalne). Podsumowując, w skład obszaru rewitalizacji proponuje się włączenie trzech jednostek, objętych granicami obszaru zdegradowanego, których zestawienie i rozkład przestrzenny prezentuje poniższa mapa.

Rys. 50. Obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

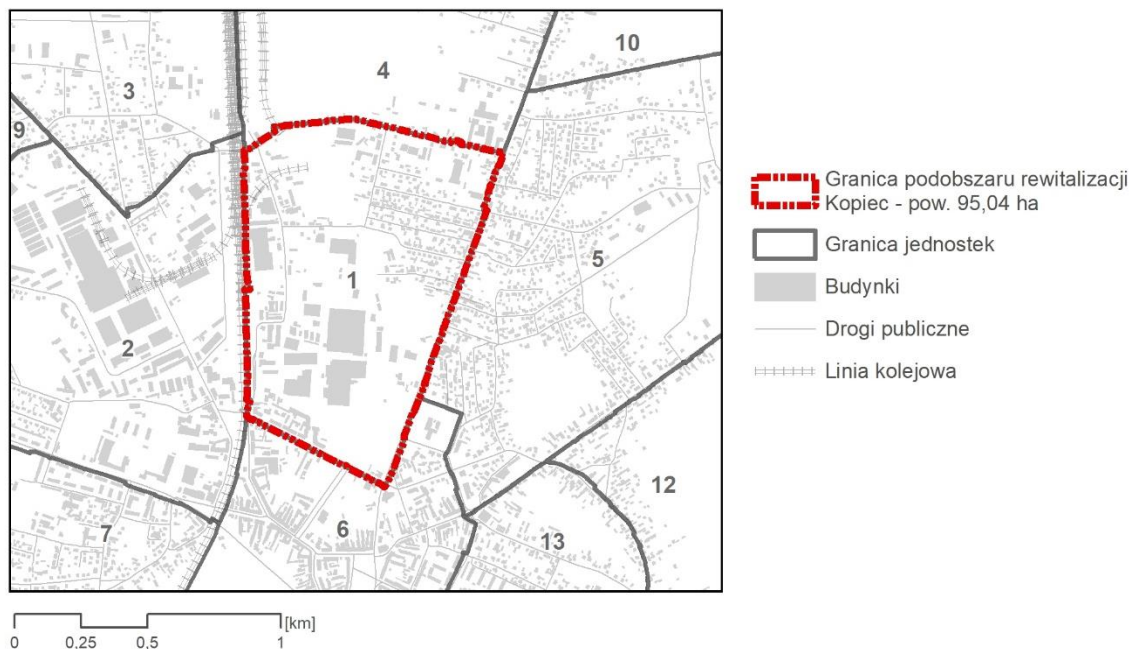
Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje **6,28% powierzchni miasta** (322,79 ha z 5 142,33 ha) i jest zamieszkały przez **16,66% mieszkańców** (7 682 osób z 46 124 wszystkich mieszkańców). Zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy obszar rewitalizacji został podzielony na trzy podobszary:

Tabela 23. Zestawienie liczby mieszkańców i powierzchni podobszarów rewitalizacji w Radomsku

Nr Jednostki	Nazwa podobszaru	Liczba mieszkańców	% ludności miasta	Powierzchnia w ha	% powierzchni miasta
1	Kopiec	1 212	2,63	95,04	1,85
2	Młodzowy	2 628	5,70	138,46	2,69
6	Centrum	3 842	8,33	89,29	1,74
Suma		7 682	16,66	322,79	6,28

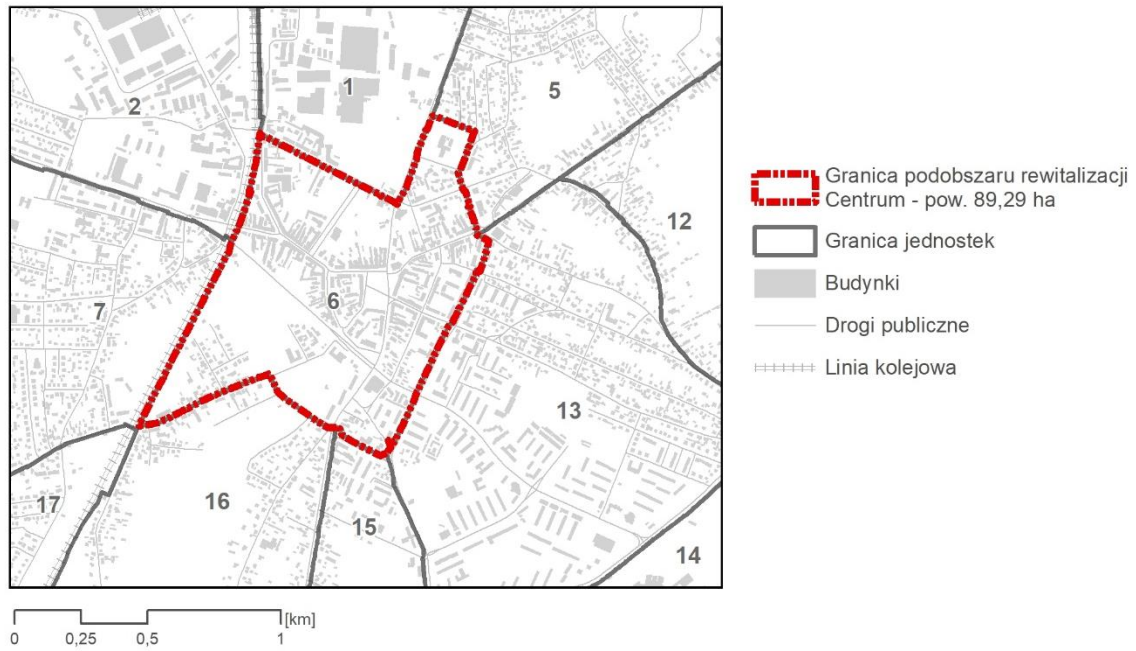
Źródło: opracowanie własne.

Poniżej zilustrowano na mapach przebieg granic poszczególnych podobszarów rewitalizacji Radomska.

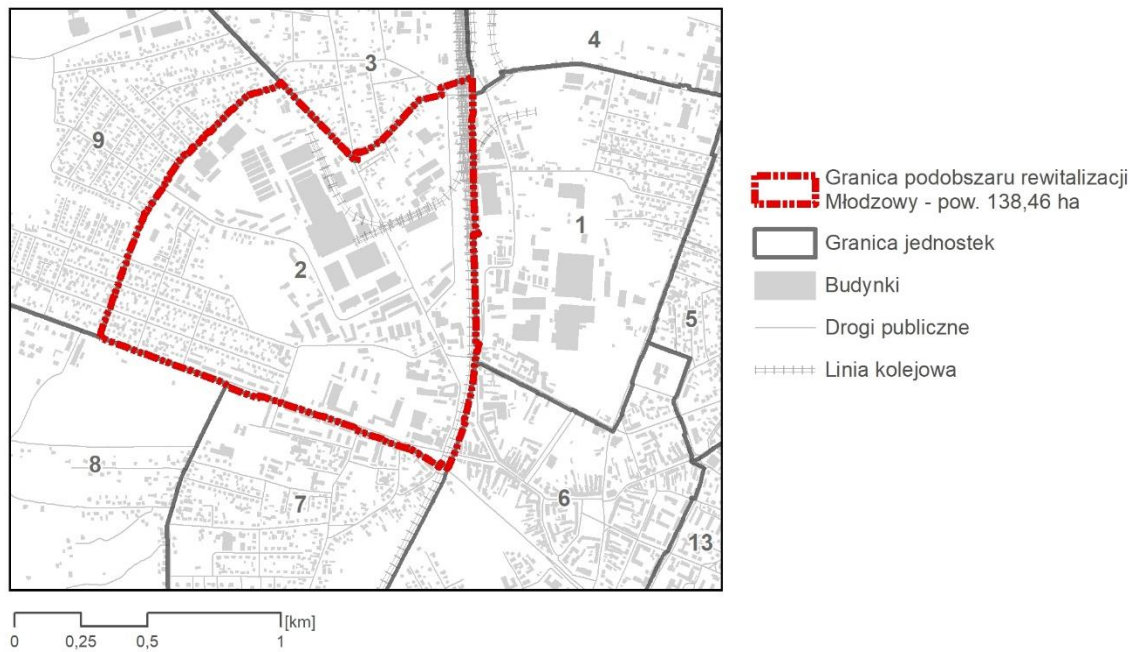

Rys. 51. Granice podobszaru rewitalizacji „Kopiec”

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 52. Granice podobszaru rewitalizacji „Centrum”
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 53. Granice podobszaru rewitalizacji „Młodzowy”
Źródło: opracowanie własne.

SPIS TABEL

Tabela 1. Ruch naturalny ogółem w Radomsku w latach 2013-2019	5
Tabela 2. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w Radomsku w latach 2013-2019	6
Tabela 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Radomsku w latach 2013-2019 .	6
Tabela 4. Podstawowe informacje o opiece społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2013-2019	6
Tabela 5. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Radomska w 2019 r.	7
Tabela 6. Informacje o bezrobotnych zarejestrowanych w Radomsku w latach 2013-2019	7
Tabela 7. Struktura bezrobotnych w Radomsku według stanu na 31.12.2019 r.	7
Tabela 8. Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie Radomska w latach 2013-2019	8
Tabela 9. Podstawowe informacje o budżecie miasta Radomska w latach 2013-2019	9
Tabela 10. Struktura wydatków wg działów klasyfikacji budżetowej za 2019 r.	9
Tabela 11. Dynamika zmian wskaźników przedsiębiorczości w Radomsku w latach 2013-2019	10
Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Radomska w 2019 r.	10
Tabela 13. Podmioty gospodarcze na terenie Radomska wg sekcji PKD 2007 w 2019 r.	11
Tabela 14. Liczba dni z przekroczoną normą zanieczyszczenia powietrza pyłami PM _{2,5} i PM ₁₀ , które zarejestrowały czujniki rozmieszczone na terenie miasta w 2019 r.	13
Tabela 15. Struktura użytkowania gruntów w Radomsku	15
Tabela 16. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych	20
Tabela 17. Wskaźniki wykorzystane do oceny sfery społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej w diagnozie delimitacyjnej w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Radomsku	24
Tabela 18. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego w Radomsku	28
Tabela 19. Liczba wskaźników obrazujących kryzys w podsystemie społecznym oraz liczba wszystkich wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową ogółem	73
Tabela 20. Kryteria przyjęte do wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Radomsku	74
Tabela 21. Zestawienie liczby mieszkańców i powierzchni dla jednostek zdegradowanych w Radomsku	76
Tabela 22. Zestawienie wyników badania istotności jednostek zdegradowanych dla polityki rozwoju lokalnego w Radomsku	77
Tabela 23. Zestawienie liczby mieszkańców i powierzchni podobszarów rewitalizacji w Radomsku	78

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Położenie administracyjne Radomska	5
Rys. 2. Rozmieszczenie czujników pomiarowych obsługiwanych przez firmę Airly na terenie Radomska	14
Rys. 3. Struktura funkcjonalno-przestrzenna w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Radomsko	16
Rys. 4. Podział miasta Radomska na jednostki strukturalne	19
Rys. 5. Rozkład wartości wskaźnika liczby zmiany liczby mieszkańców w latach 2012-2019 na 1000 osób	30
Rys. 6. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób w wieku powyżej 75 lat na 1000 osób	31
Rys. 7. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	32
Rys. 8. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób	33
Rys. 9. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu na 1000 osób	34
Rys. 10. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 osób	35
Rys. 11. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	36
Rys. 12. Rozkład wartości wskaźnika liczby niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób	37

Rys. 13. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy na 1000 osób.....	38
Rys. 14. Rozkład wartości wskaźnika liczby niebieskich kart na 1000 osób	39
Rys. 15. Rozkład wartości wskaźnika liczby czynów karalnych nieletnich na 1000 osób	40
.....	41
Rys. 16. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko mieniu na 1000 osób	41
Rys. 17. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej na 1000 osób	42
Rys. 18. Rozkład wartości wskaźnika liczby wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób.....	43
Rys. 19. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1000 osób	44
Rys. 20. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób długotrwale bezrobotnych na 1000 osób	45
Rys. 21. Rozkład wartości wskaźnika liczby bezrobotnych w wieku poniżej 25 lat na 1000 osób	46
Rys. 22. Rozkład wartości wskaźnika wielkości zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	47
Rys. 23. Rozkład wartości wskaźnika liczby NGO na 1000 osób	48
Rys. 24. Rozkład wartości wskaźnika liczby projektów zgłoszonych do BO na 1000 osób	49
Rys. 25. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób	50
Rys. 26. Rozkład wartości wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób	51
Rys. 27. Rozkład wartości wskaźnika liczby sumy negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z, 6419Z, 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 1000 osób	52
Rys. 28. Rozkład wartości wskaźnika liczby wyrejestrowań z CEIDiG na 1000 osób	53
Rys. 29. Rozkład wartości wskaźnika liczby nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób.....	54
Rys. 30. Rozkład wartości wskaźnika powierzchni wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób.....	56
Rys. 31. Rozkład wartości wskaźnika liczby działalności gospodarczych wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza na 1000 osób	57
Rys. 32. Rozkład wartości wskaźnika liczby dni z przekrozoną wartością normy dla stężenia PM10 w µg/m ³ ...	59
Rys. 33. Rozkład wartości wskaźnika liczby obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1000 osób.....	60
Rys. 34. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 1000 osób	61
Rys. 35. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków przyłączonych do sieci ciepłowniczej na 1000 osób	62
Rys. 36. Rozkład wartości wskaźnika długości ścieżek rowerowych w metrach [m] na 1000 mieszkańców	63
Rys. 37. Rozkład wartości wskaźnika liczby przystanków komunikacji publicznej dostosowanych do potrzeb osób o szczególnych potrzebach w łącznej liczbie przystanków	64
Rys. 38. Rozkład wartości wskaźnika powierzchni terenów zieleni na 1000 osób	65
Rys. 39. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 100 osób .	66
Rys. 40. Rozkład wartości wskaźnika liczby budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 rokiem na 1000 osób.....	67
Rys. 41. Rozkład wartości wskaźnika liczby mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób	68
Rys. 42. Rozkład wartości wskaźnika liczby lokali w zasobie komunalnym (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych paliwami stałymi na 1000 osób	69
Rys. 43. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie społecznym	70
Rys. 44. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie gospodarczym	71
Rys. 45. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie środowiskowym	71
Rys. 46. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym	71
Rys. 47. Koncentracja zjawisk kryzysowych w podsystemie technicznym	72
Rys. 48. Obszar zdegradowany.....	75
Rys. 49. Obszar zdegradowany.....	75
Rys. 50. Obszar rewitalizacji	77
Rys. 51. Granice podobszaru rewitalizacji „Kopiec”	78
Rys. 52. Granice podobszaru rewitalizacji „Centrum”	79
Rys. 53. Granice podobszaru rewitalizacji „Młodzowy”	79